

**Prognoza oddziaływania na środowisko
dla Strategii Rozwoju Turystyki
Powiatu Wołomińskiego
na lata 2021-2030**

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
DLA STRATEGII ROZWOJU TURYSTYKI
POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO
NA LATA 2021-2030**

Opracowała:

mgr. arch. kraj Renata Laszczka

uprawniona do sporządzania prognozy oddziaływania na środowisko na podstawie
art. 74a ust. 2 pkt 1 lit. d, pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r.
o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie (...)

Wołomin 2022 r.

Zamawiający

Powiat Wołomiński

ul. Prądyńskiego 3

05-200 Wołomin

**POWIAT
WOŁOMIŃSKI**

Wykonawca

EU-CONSULT sp. z o.o.

ul. Toruńska 18C, lokal D

80-747 Gdańsk

Spis treści:

1.	Wprowadzenie.....	5
1.1.	Podstawa formalno-prawna	5
1.2.	Cel opracowania i metodyka	6
1.3.	Dokumenty oraz opracowania uwzględnione w prognozie	7
2.	Charakterystyka przedsięwzięć planowanych w ramach strategii, główne cele projektowanego dokumentu oraz jego powiązania z innymi dokumentami	8
3.	Powiązania projektowanego dokumentu z innymi dokumentami ustanowionymi na szczeblu międzynarodowym, krajowym lub regionalnym.....	16
4.	Określenie i analiza istniejącego stanu środowiska oraz potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu	18
4.1	Położenie i krajobraz opracowania.....	18
4.2	Geomorfologia i budowa geologiczna	19
4.3	Gleby i zasoby surowców mineralnych.....	24
4.4	Wody podziemne i powierzchniowe	24
4.5	Flora i fauna.....	26
4.6	Powietrze i klimat.....	28
4.7	Formy ochrony przyrody	28
4.8	Dziedzictwo kulturowe.....	60
4.9	Ludność i zdrowie ludzkie	67
4.10.	Jakość środowiska przyrodniczego (powietrze atmosferyczne, klimat akustyczny, promieniowanie elektromagnetyczne i gospodarka odpadami)	69
5	Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem	71
5.1.	Analiza i ocena przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko	71
5.2.	Obszary o szczególnych właściwościach naturalnych, w tym formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływanie.....	87
5.3.	Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji strategii, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody	88
6	Propozycja rozwiązań alternatywnych w stosunku do zawartych w strategii	89
7	Propozycja rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych zjawisk oddziałujących na środowisko, wynikających z realizacji ustaleń projektu dokumentu	90
8	Informacja o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko.....	91
9	Metody analizy realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwość ich przeprowadzania.....	91
9	Streszczenie.....	94
10	Oświadczenie autora	102

1. Wprowadzenie

Przedmiotem niniejszego opracowania jest prognoza oddziaływania na środowisko sporządzona na potrzeby *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* (w skrócie: strategia). Analizowany dokument określa kierunki rozwoju turystyki powiatu wołomińskiego w dziesięcioletnim horyzoncie czasowym.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu ww. strategii służy identyfikacji przewidywanych zmian, jakie mogą wynikać z realizacji ustaleń tego dokumentu na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego. Prognoza określa także rodzaje mogących pojawić się, w wyniku realizacji ustaleń projektu dokumentu, uciążliwości, które mogą mieć wpływ na warunki życia mieszkańców powiatu wołomińskiego, a w szczególności wskazać przewidywane negatywne oddziaływania na obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego oraz na obszary podlegające ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Prognoza oddziaływania na środowisko ocenia prawdopodobny wpływ ustaleń strategii na środowisko.

1.1. Podstawa formalno-prawna

Prognoza wykonana została na podstawie Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 2373 z późn. zm.). Stanowi element strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

W ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, o której mowa w art. 46 ust. 2 ww. ustawy, w nawiązaniu do art. 48 ust. 1 i ust. 2, organ opracowujący projekt dokumentu, po uzgodnieniu z właściwymi organami, może odstąpić od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, jeśli stwierdzi, że realizacja postanowień takiego dokumentu albo jego zmiany nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000.

Na podstawie art. 57 ust. 1 ww. ustawy, pismem z dnia 28 maja 2021 r. Starosta Wołomiński wystąpił do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie oraz Mazowieckiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o uzgodnienie stanowiska w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030*.

Pismem z dnia 21 czerwca 2021 r. Mazowiecki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny poinformował Starostę Wołomińskiego o braku podstawy prawnej do wydania stanowiska w sprawie projektu *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030*. Dokument nie spełnia wymagań art. 46 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy - „nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko”. W myśl art. 58 ust. 1 ust. 4 ww. ustawy Mazowiecki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny nie jest właściwym organem „w sprawach opiniowania i uzgadniania projektów dokumentów, o których mowa w art. 46 ust. 1 pkt 3”. Właściwym organem jest wyłącznie regionalny dyrektor ochrony środowiska, na co wskazuje art. 57 ust. 1 ww. ustawy.

Pismem z dnia 22 czerwca 2021 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie odmówił zgody na odstąpienie od przeprowadzenia procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Jednocześnie uzgodnił zakres prognozy oddziaływania na środowisko *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* zgodny z art. 51 ust. 2 ww. ustawy oraz określił stopień szczegółowości prognozy oddziaływania na środowisko, poprzez ustalenie obowiązku analizy i oceny wpływu realizacji regulacji ww. projektu na znajdujące się na terenie powiatu obszary chronione, w szczególności na obszary Natura 2000, podlegające ochronie gatunkowej zwierzęta, rośliny i grzyby oraz na zachowanie powiązań między nimi.

W odpowiedzi, Starosta Wołomiński pismem z dnia 5 lipca 2021 r. ponowił wniosek o możliwość odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko ww. dokumentu. Pismem z dnia 4 sierpnia 2021 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska poinformował o podtrzymaniu swojego stanowiska, gdyż na podstawie przedłożonych dokumentów nie można stwierdzić, czy realizacja postanowień projektu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na obszary Natura 2000. Procedura strategicznej oceny oddziaływania na środowisko *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* wymagana jest na podstawie w art. 47 ust. 1 ww. ustawy z uwagi na konieczność zbadania, czy realizacja przedmiotowego dokumentu nie spowoduje znaczącego oddziaływania na ustalone formy ochrony przyrody.

W ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, o której mowa w art. 47 ust. 1 ww. ustawy, organ opracowujący projekt dokumentu zobowiązany jest do:

- uzgodnienia z właściwymi organami zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko;
- poddania projektu wraz z prognozą opiniowaniu przez właściwe organy;
- zapewnienia możliwości udziału społeczeństwa w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko;
- uwzględnienia ustaleń zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko, opinii organów oraz rozpatrzenia uwag i wniosków zgłoszonych w związku z udziałem społeczeństwa.

Opracowanie prognozy oddziaływania na środowisko ustaleń analizowanego dokumentu nie może naruszać ustaleń i trybów określonych w następujących ustawach:

- Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1219 z późn. zm.),
- Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1098),
- Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2021r. poz. 2373).

1.2. Cel opracowania i metodyka

Podstawowym celem prognozy jest stwierdzenie czy i jakie zmiany w środowisku wystąpią w trakcie i po realizacji działań zgodnych z celami określonymi w projekcie *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* oraz ocena, czy będą to zmiany znaczące. Punktem odniesienia do wszystkich analiz jest charakterystyka stanu istniejącego środowiska. Zadaniem prognozy jest ustalenie, czy zapisy ww. dokumentu nie naruszają prawidłowego funkcjonowania środowiska oraz określenie możliwych skutków środowiskowych spowodowanych realizacją strategii. Należy podkreślić, że strategia określa działania mające na celu zwiększenie atrakcyjności turystycznej powiatu wołomińskiego przez wskazanie zadań do realizacji poszczególnych celów i określenie szacunkowego terminu ich realizacji. Prognozowanie zmian zachodzących w środowisku ograniczone jest do wskazania potencjalnych oddziaływań. Nie zawsze możliwe jest ocenienie zmian i przekształceń, wobec czego wszelkie prognozy skutków realizacji ww. strategii są obciążone pewną niepewnością i mogą być przedstawiane prawie wyłącznie metodą opisową.

Na podstawie wiedzy o możliwych oddziaływaniach wynikających z realizacji strategii oraz znajomości uwarunkowań środowiskowych dokonano identyfikacji potencjalnych skutków oraz określono ich znaczenie dla środowiska. Identyfikację oparto o listę komponentów środowiska oraz kierunki oddziaływań określone w ww. ustawie. Poszczególne działania w ramach strategii zostały przeanalizowane pod kątem wpływu na poszczególne elementy

środowiska, z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska oraz pomiędzy oddziaływaniem na te elementy. Oceniono określone w projekcie strategii warunki realizacji zaplanowanych działań, wynikających z potrzeb ochrony środowiska, prawidłowości gospodarowania zasobami przyrody, zagrożenia dla środowiska z uwzględnieniem wpływu na zdrowie ludzi, skutki dla istniejących form ochrony przyrody i innych obszarów chronionych, zakres zmian w krajobrazie oraz możliwość rozwiązań eliminujących lub ograniczających negatywne oddziaływanie na środowisko. Dokonano analizy prawdopodobieństwa występowania oddziaływań na środowisko, czasu trwania, zasięgu, częstotliwości oraz prawdopodobieństwa występowania oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych i prawdopodobieństwa występowania zagrożenia dla środowiska. Ponadto, określono stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć. W prognozie zawarte zostały, jeżeli zachodzi taka potrzeba, również propozycje rozwiązań alternatywnych w stosunku do zawartych w strategii.

1.3. Dokumenty oraz opracowania uwzględnione w prognozie

W niniejszej prognozie środowiskowej uwzględniono w szczególności następujące ustawy wraz z rozporządzeniami wykonawczymi do nich oraz dokumenty i materiały dostępne głównie na stronach internetowych:

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska,
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne,
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach,
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin,
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt,
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów,
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku,
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły,
- Rozporządzenia Ministra Rozwoju z dnia 29 stycznia 2016 r. w sprawie rodzajów i ilości znajdujących się w zakładzie substancji niebezpiecznych, decydujących o zaliczeniu zakładu do zakładu o zwiększony lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej,
- Uchwała Nr XV – 162/2016 Rady Powiatu Wołomińskiego z dnia 11 stycznia 2016 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do 2025 roku,
- Uchwała Nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r. w sprawie Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku, Innowacyjne Mazowsze,
- Raport o Stanie Powiatu Wołomińskiego za rok 2020,
- Wieloletni Program Inwestycyjny Powiatu Wołomińskiego na lata 2017-2021,

- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015,
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Wołomińskiego do roku 2020 z perspektywą do 2023 roku,
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2025,
- Zarządzanie obszarami Natura 2000,
- Zarządzanie obszarami Natura 2000 - postanowienia artykułu 6 dyrektywy „siedliskowej” 92/43/EWG,
- Zintegrowany program edukacji ekologicznej dla powiatu wołomińskiego na lata 2009-2011 z perspektywą do roku 2015, Wołomin 2008 r.,
- <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>,
- <http://geologia.pgi.gov.pl> ,
- <https://msip.wrotamazowska.pl/msip/Full.aspx>,
- <http://mapy.isok.gov.pl/imap/>,
- <https://www.nfosigw.gov.pl/> ,
- <https://www.wios.warszawa.pl/>,
- dane wektorowe dotyczące Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, udostępnione przez Państwowy Instytut Badawczy - Państwowy Instytut Geologiczny,
- Mazowiecki System Informacji Przestrzennej - portal map glebowo-rolniczych,
- <http://bip.warszawa.rdos.gov.pl/pomniki-przyrody>,
- <http://epsh.pgi.gov.pl>,
- <https://www.gov.pl/web/kwpsp-warszawa/zaklady-o-duzym-i-zwiekszonym-ryzyku>.

2. Charakterystyka przedsięwzięć planowanych w ramach strategii, główne cele projektowanego dokumentu oraz jego powiązania z innymi dokumentami

Analizowany projekt określa cele strategiczne i zadania (przedsięwzięcia) składające się na działania ukierunkowane na zwiększenie atrakcyjności turystycznej powiatu wołomińskiego. *Strategia Rozwoju Powiatu Turystyki Wołomińskiego na lata 2021-2030* opiera się na wykorzystaniu potencjału przyrodniczego oraz historyczno-kulturowego powiatu. Wg. wizji przedstawionej w tym dokumencie, turystyka będzie istotną dziedziną gospodarki powiatu opartą na następujące form turystyki:

- 1) turystyka aktywna:
 - turystyka wodna (m.in. w oparciu o rzeki Liwiec i Bug),
 - turystyka rowerowa (w oparciu o szlaki i trasy rowerowe istniejące na terenie powiatu oraz wykonywane w ramach kolejnych inwestycji),
 - turystyka konna, turystyka piesza;
- 2) turystyka rekreacyjna i wypoczynkowa – skierowana do mieszkańców aglomeracji warszawskiej, obejmująca również posiadaczy domów i działek letniskowych.
- 3) turystyka biznesowa:
 - szkoleniowa,
 - motywacyjna,
 - integracyjna;
- 4) turystyka kulturowa – realizowana w oparciu o posiadane zasoby dziedzictwa kulturowego, materialne oraz niematerialne;
- 5) turystyka pielgrzymkowa i religijna - związana z motywami religijnymi lub religijno-poznawczymi, których głównym celem są miejsca związane z historią religii, miejscami kultu religijnego, wydarzeniami o charakterze religijnym oraz obiekty sakralne;

- 6) turystyka weekendowa – jako oferta skierowana do mieszkańców aglomeracji warszawskiej, pozostająca w ścisłym związku z turystyką rekreacyjną i wypoczynkową, a w kontekście kryterium motywacji z turystyką aktywną i kulturową;
- 7) ekoturystyka - forma turystyki, która wykształciła się jako alternatywa w stosunku do turystyki masowej, kładąca nacisk na minimalizowanie negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze i społeczności lokalne.

Strategia Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030 zakłada trzy cele strategiczne, cele szczegółowe i zadania do ich realizacji, których schemat i założenia przedstawia Tabela nr 1. Zasady wdrażania i monitorowania strategii zostały opracowane w formie ogólnej, a jej poszczególne zadania będą uszczegóławiane na etapie dalszych prac związanych z rozwojem turystyki w powiecie wołomińskim.

Cel strategiczny	Cel szczegółowy	Zadanie	Przykładowe działania
1. ROZWÓJ OFERTY TURYSTYCZNEJ	1.1 Rozwój oferty produktowej na terenie powiatu wołomińskiego.	Zadanie 1.1.1: Kreowanie i rozwój produktów turystycznych.	▪ Tworzenie ukierunkowanych produktów turystycznych: - obchody rocznicy Bitwy Warszawskiej 1920 r. - Pałac w Chrzęsnem ▪ Przekształcenie istniejących atrakcji turystycznych w produkty turystyczne: - Muzeum Bitwy Warszawskiej 1920 r.; - Miasta Radzymin (w oparciu o Bitwę Cudu nad Wisłą); - Pałacu w Chrzęsnem; - Miasta Kobyłka – Bazylika Mniejsza pw. Świętej Trójcy; - Miejscowości letniskowej Urle; - Skansenu w Kuligowie. W dalszej kolejności: - Powiatowym Centrum Kultury Fabryczka w Wołominie; - Muzeum Ziemi Tłuszczańskiej w Tłuszczu; - Muzeum Pszczelarstwa w Kobyłce; - Pałacu Briggsów w Markach; - Domu św. Faustyny w Ostrówku; - Muzeum Zofii Nałkowskiej w Wołominie; - „Ośrodka etnograficznego” w Czubajowiznie; - Muzeum Kinematografii Jerzego Hoffmana w Zielonce. ▪ Tworzenie tras jako liniowych produktów komercyjnych - Szlak Bitwy Warszawskiej 1920 r. „Cud nad Wisłą”; - Szlak Norwidowski; - Trasa wybitnych artystów: (Nałkowska, Konopnicka, Podkowiński, Lipiński, i. in.); - Trasa dziedzictwa architektonicznego; - Trasa dziedzictwa religijnego; - Trasa etnograficzna; - Trasa dziedzictwa zbrojnego; - Trasa dziedzictwa przyrodniczego; - Trasa dziedzictwa gospodarczego. ▪ Opracowanie dokumentów operacyjnych, stanowiących scenariusz rozwojowy planowanych atrakcji turystycznych
		Zadanie 1.1.2: Opracowanie programu rozwoju tradycyjnego produktu lokalnego.	▪ Wypromowanie tradycyjnego produktu lokalny (np. potrawa, rękodzieło, pamiątka związana z lokalnym dziedzictwem kulturowym, kulinarnym, historycznym)
		Zadanie 1.1.3: Opracowanie propozycji tematycznych zwiedzania i aktywnego korzystania z zasobów przyrodniczych powiatu skierowanej do zróżnicowanych grup odbiorców.	▪ Stworzenie dokumentu skierowanego do różnych grup (rodziny z dziećmi, osoby aktywne fizycznie, seniorzy, przedstawiciele środowiska biznesowego) przedstawiającego możliwości korzystania z zasobów przyrodniczych powiatu np. - doliny rzeki Bug i Liwiec,

Cel strategiczny	Cel szczegółowy	Zadanie	Przykładowe działania
	1.2. Rozwój oferty wydarzeń turystycznych i kulturalnych.		- obszary Natura 2000, - rowerowe trasy turystyczne, - przeprawy promowe w sezonie letnim, - stanowiska ornitologiczne do obserwacji ptaków, w podziale na różne formy turystyki, tj. - turystyki przyrodniczej, - birdwatching'u, - Eko/agroturystyce, - turystyki rekreacyjnej i wypoczynkowej, - turystyki biznesowej, - turystyki pielgrzymkowej i religijnej, - turystyki weekendowej,
		Zadanie 1.2.1 Organizacja cyklicznych wydarzeń turystycznych.	▪ Wsparcie organizacyjne i marketingowe wydarzeń: - Uroczystości zwane „Cud Nad Wisłą” – organizowane w sierpniu (14, 15 VIII) z okazji zwycięskiej Bitwy Warszawskiej 1920 r. w sierpniu 1920 roku; - W Korowodzie Weselnym Rodziców C.K. Norwida w Gminie Strachówka; - Uroczystości upamiętniające rocznicę urodzin i chrztu Cypriana Norwida w Dąbrówce; - Rekonstrukcja wydarzeń Powstania Kościuszkowskiego w Kobyłce; - Uroczystość upamiętniająca zrzuty żołnierzy Cichociemnych na placówkę odbiorczą „Imbryk” pod Kołakowem, w Gminie Dąbrówka; - „Huzarze Śmierci” w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 roku - rekonstrukcja historyczna operacji pod Kuligowem w Gminie Dąbrówka; - Uroczyste obchody rocznicy śmierci gen. Franciszka Żymirskiego w Gminie Klembów; - Międzynarodowy Festiwal Perła Baroku w Gminie Kobyłka; - Tuszczańskie Biesiady z Książką w Gminie Tuszcz; - Uroczystości z okazji rocznicy pobytu w Krubkach-Górkach mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala”, Gmina Poświętne; - Plenery malarskie: „Jadowskie klimaty”, plenery rzeźbiarskie w Urlach, wspomnienie miejsc dzieciństwa Cypriana Norwida, Gmina Jadów; - Uroczystości związane pobylem św. Faustyny w Ostrówku, gm. Klembów; - Festiwal Muzyki Chóralnej Mater Misericordiae Towarzystwo Kultury Muzyki Chóralnej ARS ANTIQUA, Parafia Miłosierdzia Bożego w Ząbkach; - Obchody Rocznic Męczeńskiej Śmierci Błogosławionego ks. J. Popiełuszki, Gmina Ząbki.
		Zadanie 1.2.2 Organizacja obchodów roku patronackiego.	▪ Wyznaczenie każdym roku realizacji strategii rokiem patronackim sławnej osoby związanej z terenem powiatu wołomińskiego oraz organizacja imprez i wydarzeń związanych z wybraną postacią,

Cel strategiczny	Cel szczegółowy	Zadanie	Przykładowe działania
			▪ Rok 2021 uznany Rokiem Cypriana Norwida,
		Zadanie 1.2.3 Współorganizacja z innymi organizacjami i JST wydarzeń plenerowych i rekonstrukcji o zasięgu ponadlokalnym.	▪ Wsparcie marketingowe i współorganizacja następujących wydarzeń: - rekonstrukcja Bitwy Warszawskiej 1920 r., - uroczystości rocznicowe akcji zrzutu Cichociemnych w Kuligowie „Weller 2”, - wydarzenie plenerowe Policjanci w obronie Ojczyzny w sierpniu 1920 r. „Huzarzy Śmierci w Kuligowie”, - Korowód weselny rodziców Cypriana Norwida, - Wyścig kolarski „Mały Wyścig Pokoju”, - Energa Puchar Polski Mężczyzn w Unihokeju, - Mistrzostwa Polski Młodzików w szermierce, - Turniej piłki nożnej dla dzieci z okazji 100. Rocznicy Bitwy Warszawskiej 1920 roku, - Pół-maraton Uliczny „Cud nad Wisłą”, - Kolarski wyścig „Cud nad Wisłą”.
	1.3. Rozwój oferty imprez o charakterze sportowym i rekreacyjnym.	Zadanie 1.3.1 Współpraca z NGO w zakresie konkursów na organizację biegów, rajdów, zawodów sportowych itp.	▪ . Wsparcie marketingowe i współorganizacja następujących wydarzeń: - Międzynarodowy Półmaraton Uliczny „Cud Nad Wisłą” Ossów - Radzymin; - Bieg Cichociemnych – Krusze, Gmina Tłuszcz; - Imprezy z cyklu Poland Bike Marathon, Gmina Marki; - Kolarskie Uliczne Kryterium o Puchar Burmistrza Wołomina „Poland Bike Race” oraz Memoriał im. Stanisława Królaka w Wołominie; - Zawody triathlonowe w Zielonce.
		Zadanie 1.3.2 Współorganizacja z innymi JST wydarzeń sportowych o zasięgu ponadlokalnym.	▪ Wsparcie marketingowe i współorganizacja następujących wydarzeń: - „Poland Bike Marathon” organizowany w Gminie Marki, - Bieg 1920 półmaraton „Cudu nad Wisłą”.
	1.4. Rozwój infrastruktury okolicy turystycznej, sportowej i rekreacyjnej.	Zadanie 1.4.1 Opracowanie programu rozwoju turystycznej infrastruktury towarzyszącej.	▪ Opracowanie programu rozwoju turystycznej infrastruktury towarzyszącej będzie miało na celu: - rozwój infrastruktury publicznej poprzez uregulowanie gospodarki parkingowej (stworzenie sieci parkingów zlokalizowanych w pobliżu atrakcji turystycznych regionu, takich jak zabytkowe cmentarze, miejsca pamięci, muzea, a także w pobliżu punktów informacji turystycznej, szczegółowe miejsca planowanych parkingów powinny wynikać z opracowanego programu), - zorganizowanie miejsc postojowych, umożliwiających chwilowe zatrzymanie się np. „zielone” parkingi w pobliżu lasów, rzek, historycznych budynków na szlakach, - powstanie punktów i platform widokowych, umożliwiających turystom podziwianie okolic, przede wszystkim w obszarach ochrony przyrody oraz Natura 2000, ze szczególnym uwzględnieniem doliny Bugu, Liwca,

Cel strategiczny	Cel szczegółowy	Zadanie	Przykładowe działania
			- opracowanie systemu stałego monitorowania stanu infrastruktury publicznej i okołoturystycznej.
		Zadanie 1.4.2 Poprawa zagospodarowania obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym.	▪ Opracowanie dokumentu zawierającego analizę uwzględniającą: - rozbudowę infrastruktury sportowej i rekreacyjnej w oparciu o przeprowadzoną segmentację rynku, z uwzględnieniem zidentyfikowanych grup odbiorców oferty turystycznej analizowanego obszaru, osób starszych i z niepełnosprawnościami, jak również zgodnie z wyznaczonymi obszarami produktów turystycznych (tramwaj konny, przejażdżki bryczkami); - rozbudowę sieci dróg rowerowych i szlaków turystycznych umożliwiających utworzenie produktów liniowych w ramach turystyki aktywnej i weekendowej; - wykorzystanie naturalnego potencjału środowiska poprzez zagospodarowanie nabrzeży rzek (np. Bug, Liwiec, Rządza, Długa, Czarna, Osownica) i Zalewu Zegrzyńskiego, umożliwiając organizowanie imprez takich jak: plenery artystyczne, wystawy, koncerty, jak również zadbanie o możliwość rekreacji i wypoczynku nad wodą dzięki powstaniu plaż, urządzeń sportowych i rekreacyjnych, miejsc wodowania kajaków, przystani żeglarskich na Zalewie Zegrzyńskim, stanowisk wędkarskich, pomostów, punktów małej gastronomii itp.; - zagospodarowanie innych terenów rekreacyjnych oraz zbiorników wodnych umożliwiających ich wykorzystanie dla celów turystycznych i rekreacyjnych.
		Zadanie 1.4.3 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej (w tym dostosowanie obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami).	▪ Rozbudowa i modernizacja istniejącej infrastruktury turystycznej, cechującej się wysokim potencjałem turystycznym przez zapewnienie jej odpowiedniego stopnia funkcjonalności, jak i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
		Zadanie 1.4.4 Rozbudowa sieci dróg rowerowych i szlaków turystycznych z uwzględnieniem potrzeb ruchu turystycznego.	▪ Tworzenie szlaków turystycznych rowerowych oraz połączenie ich z istniejącą infrastrukturą turystyczną przez stworzenie spójnej sieci ścieżek rowerowych i szlaków rowerowych, umożliwiających sprawne przemieszczanie się turystów między konkretnymi punktami danego produktu liniowego i uwzględniających połączenia autobusowe i kolejowe przebiegające przez powiat wołomiński w tym parkingi „parkuj i jedź”, ▪ Promocja Powiatu Wołomińskiego przez stosowanie ujednoliconego logotypu „Powiat Wołomiński - wyprawa z naturą i kulturą”
	2.1 Rozwój portalu turystycznego.	Zadanie 2.1.1 Opracowanie i wdrożenie wspólnego kalendarza imprez, odbywających się w poszczególnych miejscach powiatu.	▪ Opracowanie i wdrożenie wspólnego kalendarza imprez, odbywających się w poszczególnych miejscach powiatu poprzez utworzenie i promocję informatora w postaci internetowej zawierającego zintegrowany kalendarz cyklicznych imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych atrakcyjnych turystycznie odbywających się w powiecie wołomińskim.

Cel strategiczny	Cel szczegółowy	Zadanie	Przykładowe działania
2. WYPROMOWANIE POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO, JAKO MIEJSCA ATRAKCYJNEGO TURYSTYCZNIE	2.2. Budowa marki powiatu jako atrakcyjnej destynacji turystycznej.	Zadanie 2.1.2 Promocja portalu turystycznego za pomocą dostępnych narzędzi marketingowych.	- Wypromowania portalu turystycznego przez: - wytworzenie i dystrybucja materiałów papierowych (ulotki, plakaty); - promocja portalu na wydarzeniach kulturalnych, sportowych i turystycznych poprzez wystawianie bannerów, roll-up'ów i dodawanie logo i adresu strony; - promocja w serwisach popularnych wyszukiwarek internetowych; - promocja w serwisach społecznościowych. - Budowa turystycznej tożsamości powiatu, powiązanego z marką obszaru, służących narzędziom do przekazania zaplanowanej informacji dotyczącej tożsamości do potencjalnych turystów, - Tworzenie tożsamości marki przez takie elementy jak: nazwa, symbol, atmosfera, wydarzenia, prezentacja – system identyfikacji wizualnej (logo + logotyp + nazwa oraz jego umieszczanie na wybranych nośnikach), - Stworzenie informacji turystycznej w powiecie wołomińskim, spełniającej funkcje: informacyjną, doradczą, promocyjną, animacyjną - Opracowanie i wdrożenie książki znaku turystycznego dla produktów turystycznych powiatu Wołomińskiego.
		Zadanie 2.2.1 Opracowanie programu budowania marki powiatu jako atrakcyjnej destynacji turystycznej.	
		Zadanie 2.2.2 Opracowanie i wdrożenie książki znaku turystycznego.	
		Zadanie 2.2.3 Opracowanie i wdrożenie wspólnej kampanii promocyjnej produktów turystycznych.	- Opracowanie wspólnych wytycznych, układu i kolorystyki materiałów promocyjnych wykonywanych indywidualnie przez gminy, obejmujących: - atrakcje przyrodnicze, głównie związane z obszarami NATURA 2000 i rezerwatami przyrody; - miejsca związane z Bitwą Warszawską 1920 r.; - miejsca związane z dziedzictwem historycznym; - miejsca prowadzenia agroturystyki; - przebieg tras rowerowych, obejmujących ścieżki rowerowe oraz szlaki turystyczne.
	2.3. Rozwój informacji turystycznej.	Zadanie 2.3.1 Opracowanie i wykonanie materiałów promocyjnych i informacyjnych.	- Wypracowywania w wersji papierowej jak i cyfrowej oferty turystycznej powiatu następujących materiałów: - Mapa turystyczna powiatu wołomińskiego; - Przewodnik turystyczny po powiecie wołomińskim; - Przewodnik „Aktywnie po powiecie wołomińskim”; - Przewodnik „Weekend w powiecie wołomińskim”; - Komplet map/przewodników, jako element produktów turystycznych opisanych w części produktowej; - Opracowanie aplikacji turystycznej zawierającej powyższe moduły, powiązanej z serwisem jakości powietrza, pogodowym.

Cel strategiczny	Cel szczegółowy	Zadanie	Przykładowe działania
		Zadanie 2.3.2 Opracowanie i umieszczenie tablic powitalnych i pożegnalnych.	Opracowanie i umieszczenie tablic powitalnych i pożegnalnych tzw. witaczy oraz stosowanie na materiałach promocyjnych logotypu „Powiat Wołomiński - wyprawa z naturą i kulturą”.
3. POWSTANIE SILNEGO OTOCZENIA INSTYTUCJONALNEGO DZIAŁAJĄCEGO NA RZECZ ROZWOJU TURYSTYKI	3.1. Wzmocnienie roli turystyki w samorządach lokalnych.	Zadanie 3.1.1 Organizowanie Forum Turystycznego Powiatu Wołomińskiego.	- Zorganizowanie Forum Turystycznego Powiatu Wołomińskiego, z udziałem liderów samorządów lokalnych, branży turystycznej, organizacji pozarządowych działających w obszarze turystyki, mające na celu integrację środowiska, wymianę informacji o podejmowanych działaniach i napotkanych problemach. - Zapewnienie doradztwa i wsparcia w zakresie pozyskiwania środków finansowych.
		Zadanie 3.1.2 Utworzenie Centrum Informacji Turystycznej.	Powstanie centrum informacji turystycznej (o zasięgu subregionalnym) oraz kilka punktów informacji turystycznej o zasięgu lokalnym (rozmieyszczonych w poszczególnych gminach powiatu).
	3.2. Utworzenie grup branżowych – instytucji prowadzących działalność w obszarze turystyki.	Zadanie 3.2.1 Prowadzenie współpracy z miejscowymi artystami, rękodzielnikami, zespołami ludowymi oraz pozostałymi osobami/podmiotami związanymi z krzewieniem lokalnego dziedzictwa kulturowo-historycznego.	Ukierunkowanie na współpracę podmiotów z obszaru turystyki przez wspólne podejmowanie działań marketingowych, wspólne organizowanie wydarzeń, tworzenie wspólnych produktów turystycznych, współpracę na rzecz wprowadzania ułatwień w korzystaniu z oferty turystycznej.
		Zadanie 3.2.2 Inspirowanie współpracy pomiędzy organizatorami tych samych form turystyki	- Zorganizowanie spotkań instytucji samorządowych i biznesowych prowadzących działalność dla poszczególnych branży turystycznych: - branży hotelarska; - branży gastronomiczna; - firmy i instytucje prowadzące stadniny; - firmy prowadzące wypożyczalnie i organizację spływów kajakowych; - gospodarstwa agroturystyczne.
	3.3. Współpraca z organizacjami pozarządowymi pożytku publicznego w obszarze turystyki i kultury.	Zadanie 3.3.1 Wspieranie działań i współpraca z Lokalną Organizacją Turystyczną i innymi organizacjami o profilu turystycznym.	Program współpracy powinien uwzględnić zadania publiczne z obszaru tworzenia produktów turystycznych oraz animowania życia turystycznego i kulturalnego poprzez wzmocnienie kontaktów z organizacjami zajmującymi się turystyką i działaniami okoturystycznymi oraz realizację programu współpracy z organizacjami pozarządowymi opartej na aktywnym wsparciu w realizacji kierunków strategii i rozwoju turystyki na obszarze powiatu wołomińskiego.

Tabela nr 1. Główne cele Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego wraz z charakterystyką planowanych przedsięwzięć.

3. Powiązania projektowanego dokumentu z innymi dokumentami ustanowionymi na szczeblu międzynarodowym, krajowym lub regionalnym

Założenia *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021 -2030* wykazują spójność z szeregiem nadrzędnych dokumentów o charakterze strategicznym i planistycznym, na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim, tj.:

1) poziom regionalny:

- kierunki rozwoju oraz działania zaplanowane w analizowanym dokumencie wpisują się w cel strategiczny: „Tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju funkcji turystycznej powiatu wołomińskiego” *Strategii Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do 2025 roku* (Uchwała Nr XV /162/2016 Rady Powiatu Wołomińskiego z dnia 11 stycznia 2016 r.);
- zaproponowana wizja oraz misja, a także kierunki rozwoju turystyki w powiecie wołomińskim wpisują się w założenia *Strategii Rozwoju Turystyki w województwie mazowieckim na lata 2014-2020*. Obszarem strategicznym wskazano: „A. Systemowe zarządzanie polityką turystyczną” i wpisujący się w niego cel „A.1. Rdzeń systemu: ożywienie turystyki wewnątrzregionalnej, zakładający zwiększenie zainteresowania mieszkańców Warszawy podróżami do innych podregionów¹”. Zaproponowane cele wpisują się również w obszar strategiczny „B. Wizerunek i informacja turystyczna Mazowsza” i odpowiadający mu cel strategiczny „B.1. Zbudowanie podstaw wizerunku turystycznego Mazowsza”;
- analizowany dokument zawiera wizję spójną z tą przedstawioną w ramach *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r.*² Dokument zawiera wizję koncentrującą się na Mazowszu jako regionie spójnym terytorialnie, konkurencyjnym, innowacyjnym, z wysokim wzrostem gospodarczym i bardzo dobrymi warunkami życia jego mieszkańców, co jest spójne z wizją *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021 -2030*, jaką jest: atrakcyjność powiatu dla turystyki weekendowej oraz krótkoterminowej, biznesowej, a także poznawczej i wypoczynkowej, w tym wzrost gospodarczy generowany przez ruch turystyczny, gwarantujący wysoki poziom życia mieszkańców. Dokument jest spójny ze wszystkimi celami strategicznymi określonymi w *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r.*, w tym w szczególności z celem ramowym kultura i dziedzictwo, zakładającym wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia. *Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2030 roku* znalazła swoje odzwierciedlenie w zaproponowanych celach szczegółowych, szczególnie Rozwój portalu turystycznego, wykorzystującego nowoczesne metody informacji dla potencjalnych turystów oraz rozwój infrastrukturalny z poszanowaniem walorów przyrodniczych;

2) poziom krajowy:

- *Program Rozwoju Turystyki do 2020 roku* jest zbieżny z celem głównym, jakim jest wzmocnienie rozwoju konkurencyjnej i innowacyjnej turystyki poprzez wspieranie przedsiębiorstw, organizacji i instytucji oraz inicjatyw sektora turystyki, z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju³. Cel ten wpisuje się w wykorzysta-

1 Zob. *Strategii Rozwoju Turystyki w województwie mazowieckim na lata 2014-2020*, s. 120-121.

2 *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r.* – Innowacyjne Mazowsze, Załącznik do Uchwały nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r.

3 *Program Rozwoju Turystyki do 2020 roku*, przyjęty uchwałą nr 143/2015 Rady Ministrów z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie przyjęcia „Programu Rozwoju Turystyki do 2020 roku”, s. 36.

nie regionalnych potencjałów oraz zasobów do tworzenia specjalizacji turystycznych, jako elementu nowoczesnej i konkurencyjnej gospodarki. Wpisuje się to w cel szczegółowy 3. Promocja priorytetowych obszarów produktów turystycznych kraju i regionów oraz specjalizacji gospodarczych opartych na turystyce Programu Rozwoju Turystyki;

3) poziom europejski:

- Cel strategiczny Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego, zdefiniowany jako: „*Powstanie silnego otoczenia instytucjonalnego działającego na rzecz rozwoju turystyki*” wpisuje się w „*Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*” jako dokument zachęcający do rozwiązań traktujących turystykę jako element działań rozwojowych przez odpowiednie wsparcie i zarządzanie projektami turystycznymi;
- „*Wytyczne tematyczne dotyczące inwestycji w turystykę*” - zaprezentowany dokument wpisuje się w założenia określone w wytycznych Komisji Europejskiej dotyczących inwestycji w turystykę⁴. Zgodnie z wytycznymi, inwestycje powinny m.in. mieć uzasadnienie w analizie SWOT oraz koncentrować się na lepszym ukazaniu walorów zasobów kultury na poziomie lokalnym. Niniejszy dokument wypełnia cechy określone we wspomnianych wytycznych. Wskazane cele szczegółowe i strategiczne wynikają wprost ze strategii SWOT;
- Komunikat Komisji Europejskiej: „*Agenda dla zrównoważonej i konkurencyjnej turystyki europejskiej*” - dokument ten wypełnia również zalecenia wskazane w Komunikacie Komisji Europejskiej: *Agenda dla zrównoważonej i konkurencyjnej turystyki europejskiej*⁵ poprzez:
 - całościowe i zintegrowane podejście do turystyki – uwzględniające wpływ zróżnicowanych czynników decydujących o potencjale turystycznym powiatu wołomińskiego;
 - uwzględnianie zasady zrównoważonego rozwoju i minimalizowania negatywnego wpływu działalności człowieka na środowisko naturalne;
 - planowanie długoterminowe, odzwierciedlone w perspektywie czasowej niniejszego dokumentu;
 - założenie rytmu rozwoju dostosowanego do specyfiki regionu, przyjmując założenie dotyczące konkretnych kierunków rozwoju turystyki;
 - stały monitoring postępów strategii,
 - zaangażowanie do partycypacji w tworzeniu i realizacji strategii zróżnicowanego grona partnerów, co zostało odzwierciedlone w badaniach przeprowadzonych na potrzeby sporządzenia i konsultacji społecznych dokumentu oraz w procesie monitorowania realizacji strategii,
- Komunikat Komisji Europejskiej: „*Europa – najpopularniejszy kierunek turystyczny na świecie – nowe ramy polityczne dla europejskiego sektora turystycznego*” - dokument wpisuje się w ramy działania zaprezentowane w Komunikacie Komisji Europejskiej *Europa – najpopularniejszy kierunek turystyczny na świecie – nowe ramy polityczne dla europejskiego sektora turystycznego*” poprzez różnicowanie oferty turystycznej⁶. Zaproponowane kierunki rozwoju pozwalają bowiem na zaoferowanie produktu tury-

4 Draft Thematic Guidance Fiche for Desk Officers - Tourism. Version 2 – 19/03/2014.

5 Komunikat Komisji: Agenda dla zrównoważonej i konkurencyjnej turystyki europejskiej, Bruksela, dnia 19.10.2007 KOM(2007) 621 wersja ostateczna

6 Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Europa – najpopularniejszy kierunek turystyczny na świecie – nowe ramy polityczne dla europejskiego sektora turystycznego, Bruksela, dnia 30.6.2010 KOM (2010) 352 wersja ostateczna, s. 8.

stycznego różnego od oferowanego m.in. w stolicy Mazowsza. Wpływają na to unikalne walory przyrodnicze powiatu wołomińskiego.

4. Określenie i analiza istniejącego stanu środowiska oraz potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu

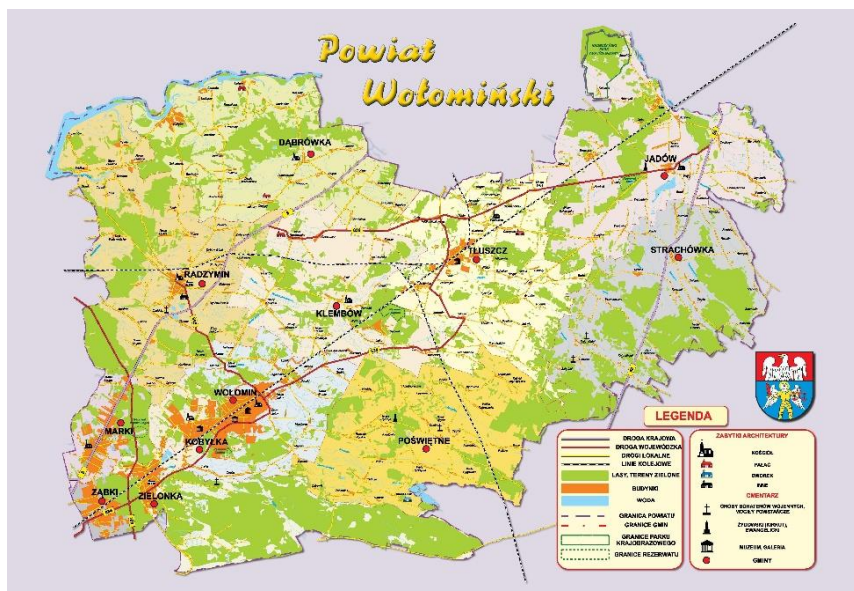
4.1 Położenie i krajobraz opracowania

Powiat wołomiński położony jest w centralnej części województwa mazowieckiego, w bezpośrednim sąsiedztwie Warszawy, na północny-wschód od jej granic. Od północy graniczy z powiatem wyszkowskim, od zachodu z powiatem legionowskim i m.st. Warszawa, od południa z powiatem mińskim, od wschodu z powiatem węgrowskim. Siedzibą powiatu, składającego się z 12 gmin, jest Wołomin. W skład powiatu wchodzi następujące gminy:

- gminy miejskie: Kobyłka, Marki, Żąbki, Zielonka,
- gminy miejsko - wiejskie: Radzymin, Tuszcz, Wołomin,
- gmin wiejskich: Dąbrówka, Jadów, Klembów, Poświętne, Strachówka.

Powierzchnia powiatu wołomińskiego wynosi 953,56 km². Największą gminą pod względem powierzchni charakteryzuje się gmina miejsko-wiejska Radzymin, zaś najmniejszą jest miejska gmina Ząbki. Zgodnie z danymi GUS z 2020 r., obszar powiatu wołomińskiego zamieszkuje 251 276 osób i od wielu lat na jego terenie można zauważyć wzrostowy trend liczby ludności⁷. Powiat wołomiński jest jednym z najludniejszych z powiatów ziemskich województwa mazowieckiego.

Powiat wołomiński jest dobrze skomunikowany pod względem transportu samochodowego, jak i kolejowego. Główny system komunikacji drogowej powiatu wołomińskiego tworzą: droga krajowa ekspresowa S8 - przebiegająca z Wrocławia do Białegostoku oraz droga krajowa nr 50 - pełniąca funkcję Tranzytowej Obwodnicy Warszawy. Wewnętrzna komunikację pomiędzy powiatami zapewniają drogi wojewódzkie numer, 631, 634, 635, 629 oraz 636. Przez teren powiatu przechodzą liczne linie kolejowe (linie kolejowe nr 6, 449, 21, 10, 29, 13, 513), zapewniające komunikację na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

Rys. nr 1. Powiat wołomiński (<https://samorząd.gov.pl/web/powiat-wolominski>)

⁷ GUS, TABL. II. LUDNOŚĆ, RUCH NATURALNY ORAZ MIGRACJE LUDNOŚCI WEDŁUG POWIATÓW W PIERWSZYM PÓŁROCZU 2020 R., 30 czerwca 2020.

Lasy stanowią 29,1% powierzchni powiatu, co jest znacznie wyższym wskaźnikiem od średniej lesistości w województwie mazowieckim. Największą powierzchnię zajmują użytki rolne (ok. 57%) z przeważającym udziałem gruntów ornych. Gminami o przewadze krajobrazu rolniczego są: Klembów, Dąbrówka, Jadów, Poświętne i Tłuszcz. Krajobraz zurbanizowany dominuje na terenie miast i gmin miejskich, chociaż grunty zabudowane stanowią 10% powierzchni powiatu. Grunty pod wodami oraz inne (np. tereny różne, nieużytki lub użytki ekologiczne) stanowią poniżej 3% powierzchni powiatu wołomińskiego.

Powiat wołomiński położony w bliskim sąsiedztwie Warszawy, przecinany jest rzekami Bug i Narwi z ich dopływami. Obszar ten to atrakcyjny region z wyjątkowymi formami krajobrazowymi (dolina rzeki Narew i Bugu, obejmujące tereny podmokłe, torfowiska i stawy) oraz formami ochrony przyrodniczej, bogatymi w różnorodne gatunki. Teren posiada wiele ciekawych miejsc pod względem turystycznym i biznesowym. W celu zapewnienia ciągłości istnienia gatunków oraz przywrócenia właściwego stanu zasobów na terenie poszczególnych gmin powiatu wołomińskiego ustanowiono różne formy ochrony, zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r., poz.1098 ze zm.), takie jak: rezerваты przyrody, park krajobrazowy, obszary Natura 2000, obszar chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne, pomniki przyrody, zespół przyrodniczo-krajobrazowy.

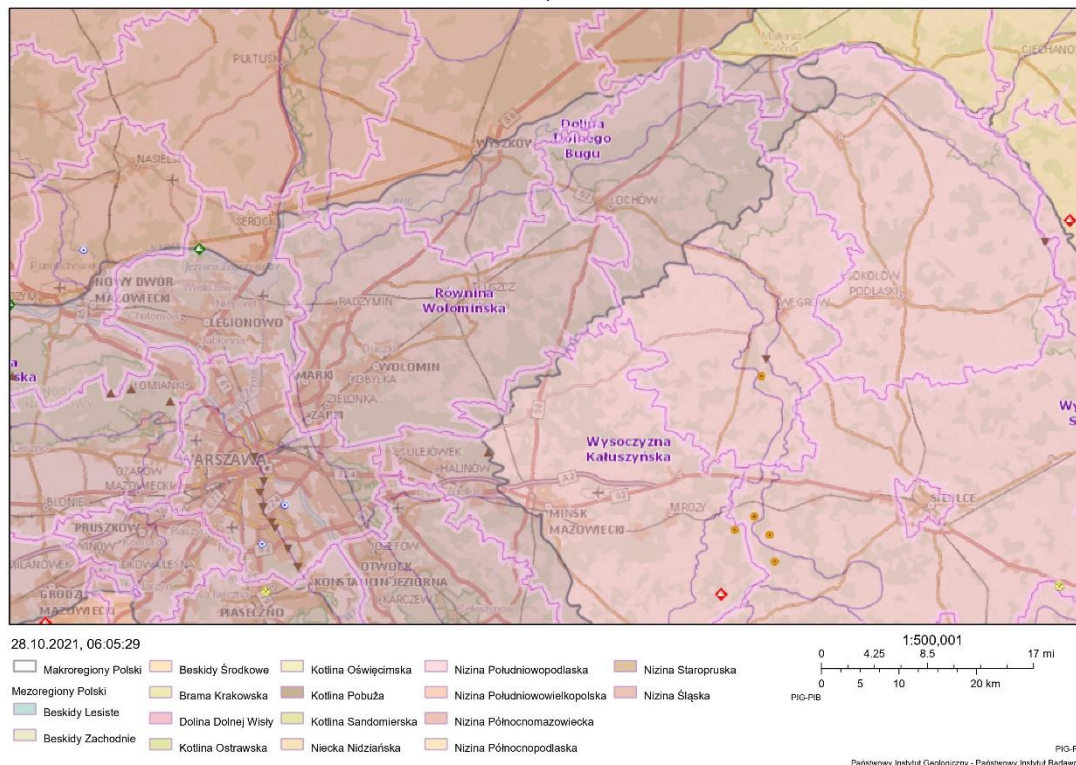
Krajobraz powiatu wołomińskiego jest zróżnicowany w odniesieniu do zainwestowania i uwarunkowań przyrodniczych. W południowo-zachodniej części powiatu zlokalizowane są miasta: Wołomin, Kobyłka, Zielonka, Ząbki, Marki oraz Radzymin, które tworzą zespół miejski wchodzący w skład Aglomeracji Warszawskiej. Tłuszcz, miasto usytuowane w środkowej części powiatu w odległości 30 km od Warszawy, stanowi główny ośrodek miejski dla sąsiadujących terenów rolniczych. Tereny północno-zachodnie tj. tereny gminy Radzymin i Dąbrówki przy Zalewie Zegrzyńskim i rzece Bug to zróżnicowane przyrodniczo, atrakcyjne miejsca do rekreacji i agroturystyki. Miejscowości w północno-wschodniej części powiatu: Urle, Jadów, Strachówka, Poświętne stanowią atrakcyjne zaplecze rekreacyjne dla mieszkańców Warszawy. Jednocześnie gminy: Dąbrówka, Jadów, Klembów, Poświętne, Strachówka, Tłuszcz mają charakter typowo rolniczy. Lasy zajmują największe powierzchnie w gminach: Zielonka, Radzymin, Tłuszcz i Jadów.⁸

4.2 Geomorfologia i budowa geologiczna

Obszar powiatu wołomińskiego leży w środkowo-wschodniej części Niziny Mazowieckiej. Północną granicę powiatu wołomińskiego stanowi Dolina Dolnego Bugu, zachodnią część Kotliny Warszawską i jest on usytuowany na wschód od Wysoczyzny Kałuszyńskiej i Obniżenia Węgrowskiego. Zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzną J. Kondrackiego (2002 r.) powiat wołomiński położony jest w prowincji: Niż Środkowoeuropejski, podprowincji: Niziny Środkowopolskie, makroregionie Niziny Środkowomazowieckiej, w trzech mezoregionach: przeważająca część leży na terenie Równiny Wołomińskiej, a niewielkie zachodnie i północne fragmenty powiatu usytuowane są na terenie Kotliny Warszawskiej i Doliny Dolnego Bugu.

⁸ <https://www.bdl.lasy.gov.pl/portal/mapy>

Mapa

Rys. nr 2 Regiony fizyczno-geograficzne (<https://geologia.pgi.gov.pl>)

Mezoregion Równiny Wołomińskiej obejmuje obszar o powierzchni ok. 1920 km² i jest regionem rolniczym z niewielkim udziałem lasów. Równina Wołomińska, powstała w efekcie erozji, degradacji, obniżania i zrównywania obszaru moreny dennej. Jest to zdenudowana równina, zbudowana z ilów wstęgowych i eluwiów glin zwałowych, przechodząca w zachodniej i północno-zachodniej części w Równinę Radzymińską, a na krańcach południowo-wschodnich w strefę piaszczystych stożków napływowych. Równina od południowo-wschodu graniczy z wysoczyzną polodowcową, a pod północnego-zachodu z tarasami nadzalewowymi dolin rzek: środkowej Wisły i Bugu. Równina wznosi się łagodnie w kierunku południowo-wschodnim ku Wysoczyźnie Kałuszyńskiej, z której spływają dopływy Narwi i Bugu: Czarna, Rządza, Osownica i Liwiec. Rzeźba terenu Równiny urozmaicona jest licznymi formami geomorfologicznymi, przede wszystkim porozcinana jest dolinami rzeczными Bugu, Liwca, Osownicy, Rządzy, Cienkiej, Czarnej, Długiej i wielu mniejszych cieków wodnych, tworzącymi gęstą sieć hydrologiczną otoczoną ciągiem terenów podmokłych: torfowisk, bagien, starorzeczy. W Kotlinie Warszawskiej i Dolinie Dolnego Bugu występują tarasy nadzalewowe Narwi i Bugu. Mezoregion Doliny Dolnego Bugu ma kilka kilometrów szerokości i obejmuje łukowy taras zalewowy z licznymi starorzeczami oraz piaszczysty taras wydmy, przeważnie zalesiony. Mezoregion Kotliny Warszawskiej charakteryzuje się dwoma poziomami tarasów rzecznych: zalewowym i nadzalewowym (piaszczystym).

Na obszarze powiatu znajdują się formy pochodzenia lodowcowego, takie jak: moreny czołowe, sandry i ozy z okresu zlodowacenia środkowopolskiego. W rzeźbie terenu Równiny Wołomińskiej zaznaczają się również wyraźnie wielokilometrowe ciągi wydmy, widoczne szczególnie w dolinie rzeki Długiej oraz wzdłuż granicy oddzielającej Równinę Wołomińską od tarasów Doliny Wisły. Są to wydmy łukowe i paraboliczne, w formie ciągów lub izolowanych pagórków, o orientacji wskazującej na przeważający udział wiatrów zachodnich w powstawaniu tych form, występują powszechnie na całym obszarze.

Teren powiatu ma charakter równinny, z przewagą terenów o nachyleniu powierzchni poniżej 5%. Wysokości bezwzględne wahają się od 85 m n.p.m. w części północno – za-

chodniej powiatu do około 130 m n.p.m. w części południowo – wschodniej. Kulminacje terenu na południowo – wschodnich krańcach powiatu sięgają 120-125 m n.p.m., podczas gdy w okolicach Radzyna osiągnęły 85-90 m n.p.m.

Budowa geologiczna powiatu wołomińskiego jest powiązana z jego położeniem w obrębie jednostki geostrukturalnej, tzw. Niecki Brzeżnej, zbudowanej z osadów paleozoicznych, mezozoicznych, trzeciorzędowych i czwartorzędowych.⁹ Cała powierzchnia powiatu wołomińskiego pokryta jest osadami czwartorzędnymi. Starsze utwory, budujące podłoże geologiczne powiatu, zostały udokumentowane na podstawie odwiertów wiertniczych, które przebiły osady czwartorzędowe, osiągając poziom kredy, eocenu, oligocenu, miocenu, płoce-
nu.¹⁰ Zasadniczy zarys rzeźby powstał w okresie zlodowacenia środkowopolskiego, na skutek działalności glacialnej i fluwioglacjalnej. Jednocześnie taka budowa geologiczna sprzyja występowaniu złóż kopalin pospolitych: piasków, żwirów oraz ilów zastoiskowych.

Podłoże osadów paleozoiku stanowią gnejsy oraz pegmatyty, na których zalegają osady kambru reprezentowane przez piaskowce, mułowce i ilowce. Osady ordowiku wykształcone są w postaci margli, wapieni, dolomitów i ilowców. W profilu osadów syluru dominują natomiast utwory ilaste z graptolitami o znacznej miąższości. Strop syluru jest zdenudowany, bezpośrednia nim zalegają osady permu w postaci: mułowców, piaskowców, anhydryty, soli kamiennej, przy czym ich strop zalega najprawdopodobniej na głębokości około 2 700 m. Skały mezozoiczne reprezentowane są przez osady triasu w postaci piaskowców, mułowców, ilowców i wapieni, na których zalegają utwory jury: wapienie, piaskowce, ilowce i mułowce. Utwory kredy wykształcone zostały jako kreda pizująca, wapienie margliste, piaskowce i mułowce. Pokrywa trzeciorzędowa reprezentowana jest osadami oligocenijskimi w postaci piasków, mułków i ilów. Powyżej występują piaski drobnoziarniste miocenu z lokalnymi przewarstwieniami węgla brunatnego, pyłów i ilów, na których zalegają osady plioce-
nijskie wykształcone w postaci ilów pstrych. Starsze osady uległy następnie silnemu zaburzeniu na skutek dynamicznej działalności lodolodów.

Osady interglacjału mazowieckiego i zlodowacenia południowopolskiego na terenie powiatu wołomińskiego, przykryte są poziomami glin zwałowych oraz rozdzielającymi je osadami zastoiskowymi i wodnolodowcowymi zlodowaceń środkowopolskich. Na powierzchni utworów trzeciorzędowych zalegają osady czwartorzędowe, spośród których najstarsze datowane są na zlodowacenie podlaskie (gliny zwałowe) i interglacjału kromerski (piaski i mułki rzeczne), występują jedynie w nielicznych w zagłębieniach erozyjnych. Osady zlodowacenia południowopolskiego występują już na znacznie większych obszarach i wykształcone są w postaci dwóch poziomów glin zwałowych oraz rozdzielających te poziomy osadów zastoiskowych i piasków wodnolodowcowych. Osady interglacjału mazowieckiego budują utwory piaszczysto – żwirowe, takie jak piaski różnoziarniste (drobnoziarniste i pyliste) oraz żwiry. Powstawały one w kilku cyklach sedymentacyjnych, przez co występują w nich przewarstwienia mułków, glin zwałowych i ilów. Powyżej występują osady zlodowacenia środkowopolskiego, reprezentowane przez gliny zwałowe, ły zastoiskowe, piaski rzeczne oraz piaski wodnolodowcowe o szczególnej formie akumulacji w postaci łagodnie pochylonych płaszczyzn. Największe powierzchnie zajmują ły warwowe zastoiska

⁹ Oprac. na podst.: Piotrowska K., Kamiński M., 2005, *Objaśnienia do szczegółowej mapy geologicznej Polski 1:50000, Arkusz Mińsk Mazowiecki (526)*, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa; Piotrowska K., Kamiński M., 2001, *Szczegółowa mapa geologiczna Polski 1:50000, Arkusz 489, 524, 528(N-34-140-A)*, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa

¹⁰ *Objaśnienia do szczegółowej mapy Geologicznej Polski 1:50 000:*

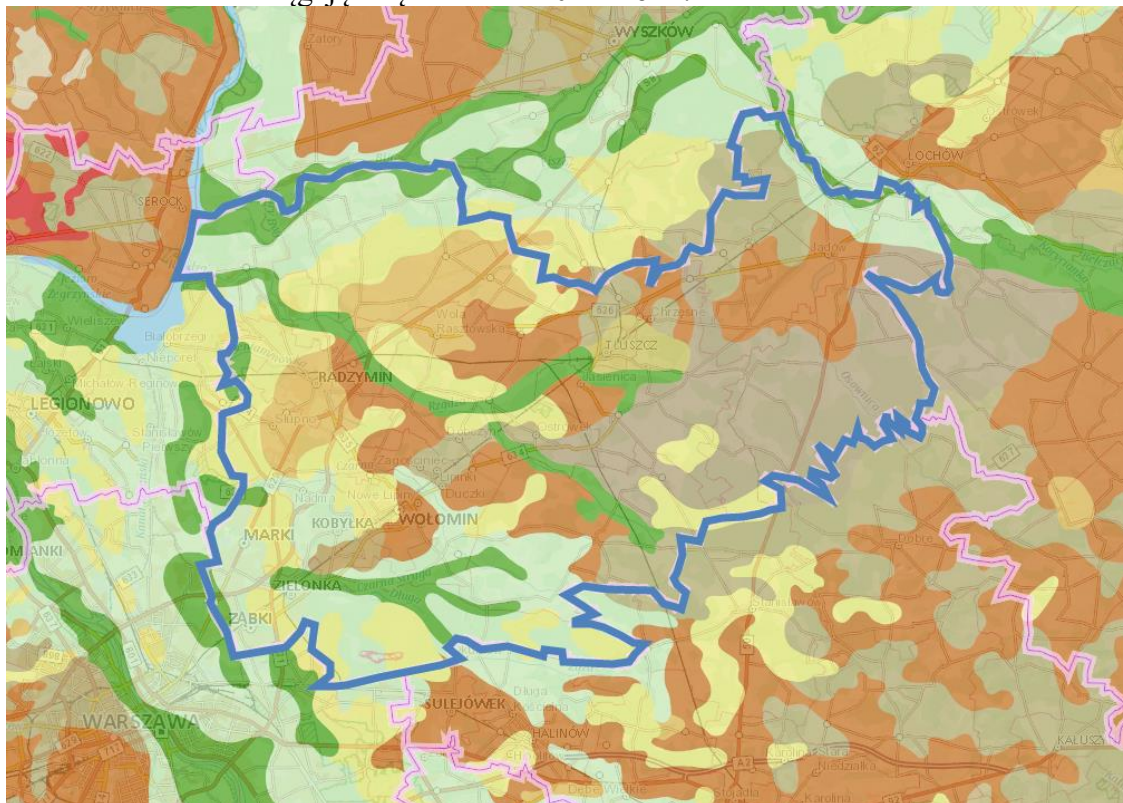
Arkusz Warszawa Wschód (524), Wydawnictwo Geologiczne, Warszawa 1980,

Arkusz Tuszcz (489), Wydawnictwo Geologiczne, Warszawa 1984,

Arkusz Radzymin (488), Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2015,

Arkusz Okuniew (525), Wydawnictwo Geologiczne, Warszawa 1978.

warszawskiego o średniej miąższości około 6 - 8 m. Utwory te odsłaniają się na powierzchni lub znajdują się pod niewielką pokrywą piasków młodszych. Gliny zwałowe rozpoznane na północ od Wołomina osiągają miąższość od 10 do 40 m.

Mapa geologiczna Polski 1:500000

	Jeziora i główne rzeki; Jeziora i główne rzeki		Piaski, piaskowce, fosforyty, wapienie, margle, opoki z krzemieniami i czerstami; Alb; Koniak
	Amfibolity, diabazy, gnejsy hornblendowe; Kambr Górny; Ordowik Dolny		Piaski, żwiry i mulki rzeczne; Dolny Plejstocen;
	Amfibolity, gnejsy i łupki amfibolowe, diabazy; Paleozoik;		Piaski, żwiry i mulki rzeczne; Zlodowacenia Najstarsze;
	Amfibolity; Neoproterozoik III; Ordowik		Piaski, żwiry i mulki rzeczne; Zlodowacenia Południowopolskie;
	Amfibolity; Sylur; Devon Dolny		Piaski, żwiry i mulki rzeczne; Zlodowacenia północnopolskie;
	Andezyty; Neogen;		Piaski, żwiry i mulki rzeczne; Zlodowacenia Środkowopolskie;
	Bazaltoidy; Paleocen; Neogen		Piaski, żwiry i mulki; Miocen; Pliocen
	Brekcie tektoniczne i kataklazty gnejsowe; Turnej; Pensylwan		Piaski, żwiry i rumosze skalne stożków usypiskowych i tarasów kemowych w Karpatach; Czwartorzęd;
	Cieszyńskie; Kreda Dolna;		Piaski, żwiry, mady rzeczne oraz torfy i namuły; Holocen;
	Diabazy; Sylur; Devon Dolny		Piaskowce i kwarcyty z wkładkami łupków, mułowce i ilowce; Kambr Górny;
	Dolomity, wapienie i łupki ilaste; Kambr Dolny; Kambr Środkowy		Piaskowce i łupki; Paleocen;
	Dolomity, wapienie, margle, mułowce, piaskowce i ilowce; Devon Dolny; Devon Środkowy		Piaskowce z cienkoławicowymi mułowcami i ilowcami; Eocen;
	Fyllity, łupki ilaste i krzemionkowe, wapienie, kwarcyty, diabazy, keratofity i zielce; Ordowik; Turnej		Piaskowce, ilowce i mułowce; Koniak;
	Fyllity, łupki serycytowe i metaryolity; Neoproterozoik III;		Piaskowce, ilowce i mułowce; Santon;
	Gabra; Sylur; Devon Dolny		Piaskowce, ilowce, margle i zlepnie; Turon;
	Gezy, wapienie, opoki, piaski i piaskowce glaukonitowe, margle, mulki i ility; Paleocen;		Piaskowce, ilowce, zlepnie, mułowce; Kambr Dolny; Kambr Środkowy
	Gliny zwałowe, ich zwietrzliny oraz piaski i żwiry lodowcowe; Zlodowacenia Południowopolskie;		Piaskowce, margle i zlepnie; Kreda Dolna;
	Gliny zwałowe, ich zwietrzliny oraz piaski i żwiry lodowcowe; Zlodowacenia północnopolskie;		Piaskowce, margle, zlepnie, ilowce i rudy żelaza; Dolny Trias;
	Gliny zwałowe, ich zwietrzliny oraz piaski i żwiry lodowcowe; Zlodowacenia Środkowopolskie;		Piaskowce, mułowce i ilowce; Kreda; Paleocen
	Gliny, piaski i gliny z rumoszeniami, soliflukcyjno-deluwialne; Zlodowacenia północnopolskie;		Piaskowce, mułowce z wkładkami ilów i zlepnie, ilowce i zlepnie; Devon Dolny; Devon Środkowy
	Gnejsy i migmatyty nierozdzielone, granulity; Ordowik;		Piaskowce, mułowce, ilowce graptolitowe z hematytami i tufitami; Ordowik;
	Gnejsy, amfibolity, migmatyty; Neoproterozoik III; Ordowik		Piaskowce, mułowce, ilowce, z wkładkami syderytów; Jura Dolna;
	Gnejsy, granitognejsy i łupki krystaliczne; Neoproterozoik III;		Piaskowce, zlepnie, mułowce, ilowce i węgiel kamienny; Serpuchow; Baszkir
	Gnejsy, migmatyty, amfibolity i granity Tatr; Paleozoik;		Piaskowce, zlepnie, mułowce, ilowce, tufy i węgiel kamienny; Baszkir; Moskow
	Granitoidy Tatr Wysokich; Karbon;		Piaskowce, łupki, ilowce i rogowce; Oligocen;
	Granodiority biotytowe; Neoproterozoik III; Kambr Dolny		Piaskowce, łupki, wapienie, dolomity i margle Tatr; Trias;
	Granulity; Kambr Górny; Ordowik Dolny		Piaskowce, łupki, zlepnie, margle, podrzędne ilowce i mułowce; Eocen; Oligocen

Granulity;Paleozoik;	Ryolity, ryodacyty i tufy;Pensylwan;Cisural
Haldy, nasypy;	Szarogłazy, mulowce, łupki ilaste;Neoproterozoik III;
Iłowce, mulowce lokalnie z czertami, piaskowce, zlepieńce i margle;Kreda Dolna;	Torfy, gytie, kreda jeziora, ily, mulki oraz piaski, żwiry i mulki rzeczno-jeziorne;Interglacjał Emski;
Iłowce, mulowce, piaskowce, dolomity, wapienie, gipsy, sole kamienne i anhydryty;Górny Trias;	Trachyandezyty, trachybazalty, trachity i tufy;Pensylwan;Cisural
Iłowce, mulowce, szarogłazy, tufity i piaskowce;Kambr Dolny;Kambr Środkowy	Wapienie i łupki;Jura;Kreda
Ily, mulki i piaski zastoisowe;Zlodowacenia północnopolskie;	Wapienie krystaliczne;Neoproterozoik III;Ordowik
Ily, mulki i piaski zastoisowe;Zlodowacenia Środkowopolskie;	Wapienie organodetrytyczne, siarkonośne, żwiry, piaskowce i gipsy;Miocene;
Ily, mulki, piaski z fosforytami i bursztynem, miejscami węgiel brunatny;Eocen;	Wapienie, dolomity, margle, ilowce, łupki ilaste, piaskowce, mulowce i zlepieńce;Dewon Górny;
Ily, mulki, piaski, żwiry z węglem brunatnym;Neogen;	Wapienie, dolomity, margle, wapienie oolitowe, ilowce, lokalnie mulowce, anhydryty i gipsy;Środkowy Trias;
Ily, piaskowce, wapienie, dolomity, gipsy i węgiel brunatny;Miocene;	Wapienie, kreda pizująca z krzemieniami, opoki, margle, wkładki piaskowców i gezy;Mastrycht;
Koluwia osuwiskowe;Czwartorzęd;	Wapienie, margle i mylonity skałek andrychowskich;Proterozoik;Kreda
Kwarcyty, łupki kwarcytowe, wapienie i fylity;Dewon Dolny;Dewon Środkowy	Wapienie, margle, dolomity, wapienie z krzemieniami, mulowce i piaskowce glaukonitowe;Oksford;
Lessy piaszczyste i pyły lessopodobne;Czwartorzęd;	Wapienie, margle, ilowce i mulowce;Tyton;
Lessy;Czwartorzęd;	Wapienie, margle, ilowce, dolomity, wapienie oolitowe lokalnie z wkładkami margli i iłow;Kimeryd;
Margle i piaskowce;Kreda Dolna;Turon	Wapienie, margle, ilowce, mulowce, dolomity i piaskowce glaukonitowe;Jura Górna;
Margle, łupki pstre, łupki i piaskowce;Kreda;Eocen	Wapienie, margle, ilowce, mulowce, zlepieńce, piaskowce, gezy, piaski z wkładkami syderytów;Jura Środkowa;
Migmatyty i gnejsy;Ton;	Wapienie, margle, kreda pizująca, piaskowce, mulowce;Turon;
Monzogranity, granodiotyty i granity;Karbon;	Wapienie, margle, mulowce, rogowce, radiolaryty, zlepieńce i piaskowce Pienn;Jura;Kreda
Mulki, ily i piaski zastoisowe;Zlodowacenia Południowopolskie;	Wapienie, margle, piaskowce z czertami, fosforyty, piaski, margle z wkładkami gezy i zlepieńców;Alb;Kreda Dolna
Mulki, piaski i żwiry morskie;Holocen;	Wapienie, margle, piaskowce, opoki z czertami, fosforyty;Turon;
Mulowce, łupki ilaste, piaskowce, szarogłazy, kwarcyty i zlepieńce;Ludlow;Przydol	Wapienie, opoki, margle, fosforyty, czerty;Koniak;Kampan
Opoki, margle, mulowce, ilowce i piaskowce;Koniak;Santon	Wapienie, piaskowce, łupki, radiolaryty i margle Tatr;Jura;Kreda
Opoki, margle, wapienie margliste z czertami;Kampan;	Zieleńce i łupki zieleńcowe;Paleozoik;
Ortognejsy, amfibolity, granitognejsy, granity, ckgolity i granulity;Kambr Górny;Ordowik Dolny	Zieleńce, łupki zieleńcowe i amfibolity;Ordowik;Dewon Dolny
Ortognejsy;Dewon Górny;	Zlepieńce podstawowe, piaskowce i wapienie numulitowe Tatr;Eocen;
Perydotyty, serpentynity, gabra i diabazy;Sylur;Dewon Dolny	Zlepieńce, łanglomeraty i brekieje osadowe;Turnej;
Piaski eoliczne, lokalnie w wydmach;Czwartorzęd;	Zlepieńce, piaskowce arkozowe, mulowce i ilowce;Cisural;
Piaski i mulki jeziorne;Zlodowacenia północnopolskie;	Zlepieńce, piaskowce, mulowce i ilowce;Kazim;Gzel
Piaski i mulki jeziorne;Zlodowacenia Środkowopolskie;	Zlepieńce, piaskowce, mulowce, wapienie, dolomity, gipsy, sole kamienne;Gwadelup;Loping
Piaski i mulki kermów;Zlodowacenia północnopolskie;	Zlepieńce, szarogłazy, ilowce, mulowce, wapienie i zieleńce;Dewon Górny;Turnej
Piaski i mulki kermów;Zlodowacenia Środkowopolskie;	Zlepieńce, szarogłazy, mulowce, podrzędnie ilowce i ryolity;Pensylwan;
Piaski i mulki rzeczno-jeziorne;Interglacjał Mazowiecki;	Zlepieńce, szarogłazy, wapienie, mulowce z litydami i tufitami;Turnej;Pensylwan
Piaski i żwiry sandrowe;Zlodowacenia Południowopolskie;	Łupki krystaliczne, kwarcyty, amfibolity, marmury i leptynity;Neoproterozoik III;Ordowik
Piaski i żwiry sandrowe;Zlodowacenia północnopolskie;	Łupki krzemionkowe, ilowce graptolitowe, wapienie, mulowce;Landower;Wenlok
Piaski i żwiry sandrowe;Zlodowacenia Środkowopolskie;	Łupki łyszczykowe i kwarcytowe;Dewon;
Piaski i żwiry stożków napływowych;Czwartorzęd;	Łupki, mulowce, piaskowce flisz podhalańskiego;Eocen;Oligocen
Piaski i żwiry stożków napływowych;Zlodowacenia Środkowopolskie;	Łupki, piaskowce i zlepieńce;Oligocen;Miocene
Piaski, lokalnie z bursztynem, mulki, ily i węgiel brunatny;Oligocen;	Żwiry, piaski, glazy i gliny moren czołowych;Zlodowacenia Południowopolskie;
Piaski, mulki i żwiry ożów;Zlodowacenia północnopolskie;	Żwiry, piaski, glazy i gliny moren czołowych;Zlodowacenia północnopolskie;
Piaski, mulki i żwiry ożów;Zlodowacenia Środkowopolskie;	Żwiry, piaski, glazy i gliny moren czołowych;Zlodowacenia Środkowopolskie;
Piaski, mulki, ily i gytie jeziorne;Holocen;	Żwiry, piaski, mulki i ily (osady lądowe);Pliocen;Plejstocen
Piaski, piaskowce, fosforyty, ilowce, margle, mulowce z syderytami, lokalnie wapienie oolitowe;Walanżyn;Alb	

Rys. nr 3 Budowa geologiczna powiatu wołomińskiego na tle sąsiadujących powiatów (<https://geologia.pgi.gov.pl>).

Niewielkim urozmaicheniem równinnej, monotonnej rzeźby analizowanego terenu są wydmy, doliny rzek, dolinki boczne i lokalne obniżenia terenu. Obszar powiatu porożcinany jest gęstą siecią dolin rzek: Bugu, Liwca, Osownicy, Rządzy, Cienkiej, Czarnej, Długiej, Dożuchy, Górnika. W rejonie dolin rzecznych na powierzchni terenu występują piaski rzeczne odpowiadające wiekowo osadom tarasu otwockiego, falenickiego i praskiego doliny rzeki Wisły (zlodowacenie północnopolskie) o miąższości do 10m. Wydmy występują w formie wałów, obok których są pola piasków przewianych, o niewielkich i nierównych powierzchniach oraz zagłębienia deflacyjne, bezodpływowe, podmokłe i zabagnione. Ciąg wydym zlokalizowany jest wzdłuż granicy oddzielającej Równinę Wołomińską od tarasów Doliny Wisły.

4.3 Gleby i zasoby surowców mineralnych

Rodzaj gleb (typ, rodzaj i klasa bonitacyjna) występujących w powiecie wołomińskim jest ściśle powiązany z budową geologiczną, geomorfologią, stosunkami wodnymi, lokalnymi warunkami klimatycznymi oraz działalnością człowieka. Na terenie powiatu wołomińskiego przeważają mało wartościowe gleby mineralne, charakteryzujące się małą zdolnością retencji wody oraz kwaśnym i bardzo kwaśnym odczynem gleby. Dominują gleby średnich i słabych klas bonitacyjnych wytworzone z piasków, glin zwałowych oraz piasków gliniastych. Gleby bardzo słabe zajmują (V i VI klasy bonitacyjnej) ok. 80% gruntów rolnych. Są to kompleksy gleb bielcowych, płowych i brunatnych wytworzonych z piasków słabogliniastych, gliniastych oraz glin zwałowych. Gleby te są bardzo przepuszczalne i pokarmowo ubogie, najczęściej należą do gleb o żytnich słabych, lokalnie do żytnich dobrych i bardzo słabych, bez praktycznych możliwości podniesienia ich wartości rolniczej. Gleby rdzawe i brunatne bielice na pyłach, piaskach i żwirach można spotkać w okolicach Tłuszcza i Jadowa lub północnej części gminy Zielonka. Lokalnie występują kompleksy lepszych gleb (klas IVa i IVb), na przykład w północnej części gminy Tłuszcz oraz w okolicy Jadowa.

Pod kompleksami leśnymi zwykle dobrze zachowały się gleby pseudobielicowe i bielcowe. W dnach dolin, lokalnych obniżeniach Równiny Wołomińskiej występują urodzajne mady, czarne ziemie bagienne oraz torfy, charakterystyczne są dla dolin rzecznych, użytkowane często jako trwałe użytki zielone. Dość znaczne powierzchnie dolin rzecznych pokrywają również mursze stanowiące formę przejściową pomiędzy glebami mineralnymi i organicznymi. Na obszarach miast oraz na terenach zurbanizowanych występują gleby zdewastowane lub znacznie przekształcone, które mają charakter antropogeniczny, związany z działalnością człowieka.¹¹

Na obszarze powiatu wołomińskiego, według stanu na 31.12.2019 r., udokumentowanych było 58 złóż, w tym: 13 złóż – piasków i żwirów, 2 złoża - piasków kwarcowych, 1 złoża - surowców szklarskich oraz 42 złóż – surowców ilastych ceramiki budowlanej. W wydobywaniu złóż surowców mineralnych przeważają złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej. Złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej występują w zachodniej części powiatu, głównie w okolicach Radzymina, Marek, Kobyłki i Zielonki. Złoża piasków i żwirów udokumentowane zostały w okolicach Kobyłki, Marek i Radzymina. Dość duże pokłady piasków nieudokumentowanych są w okolicach gmin Tłuszcz, Klembów i Dąbrówka. Część udokumentowanych kopalin nie jest eksploatowana, a pozostałością po działalności wydobywczej glin i iłów są wyrobiska poeksploatacyjne, wypełnione wodą.

4.4 Wody podziemne i powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym powiat wołomiński znajduje się w zlewisku Morza Bałtyckiego, w dorzeczu Wisły, w przeważającej części w obrębie zlewni Narwi, która jest zlewnią II rzędu, oraz zlewni Bugu, Rządzy i Zalewu Zegrzyńskiego. Przez teren Powiatu przebiegają także działy wodne III rzędu. Wody powierzchniowe tworzą dobrze rozwiniętą sieć hydrograficzną, reprezentowaną są przez rzeki (wraz z dopływami): Bug, Narew, Liwiec, Rządza, Cienka, Fiszor Prawy, Fiszor Lewy, Boruczanka, Rynia, Długa, Czarna, Beniaminówka, Dożucha, Górznik, Osownica i Kobyłanka, Pniewiczanka, Gołębnica, zbiornik retencyjny tzw. Zalew Zegrzyński. Większość cieków wodnych charakteryzuje się małymi przepływami, wyjątkiem są rzeki Bug, Narew i Liwiec, prowadzące duże ilości wody. Ponadto, w skład sieci hydrograficznej wchodzi dobrze rozwinięta sieć kanałów i rowów melioracyjnych, jak również występujące w powiecie tereny podmokłe, torfowiska, nieznaczne akweny wodne. Największymi kanałami melioracyjnymi są Kanał Sierakowski i Biały Rów.

¹¹ Mazowiecki System Informacji Przestrzennej - portal map glebowo-rolniczych: <https://msip.wrotamazowska.pl/>

Rzeka Bug o długości 772 km, w tym 224 km w Polsce i 20 km na terenie powiatu wołomińskiego, jest czwartą najdłuższą rzeką Polski. Bug wpływa do jeziora Zegrzyńskiego, będąc jednocześnie lewobrzeżnym dopływem Narwi (łączy się z Narwią w okolicy Serocka). Bug jest jedną z nielicznych w Europie nieuregulowanych rzek, która meandruje i tworzy zakola, a w konsekwencji otoczona jest licznymi starorzeczami i nadrzecznymi łęgami, będącymi ostoją ptactwa i zwierząt. Rzeka Bug charakteryzuje się śnieżno – deszczowym ustrojem zasilania z dwoma wysokimi stanami wody w ciągu roku. Dolina Bugu zbudowana jest z utworów przepuszczalnych, zwierciadło wód jest swobodne, wody gruntowe stanowią jeden poziom, wahania i głębokość ich występowania są ściśle związane ze stanami wód w rzece, w tym z intensywnością i długotrwałością opadów atmosferycznych.¹² Szerokość koryta oraz nurt Bugu są bardzo zmienne i na poszczególnych odcinkach wykazują duże zróżnicowanie.

Rzeka Liwiec o długości 126 km, w tym 17 km na terenie powiatu wołomińskiego, jest lewobrzeżnym dopływem Bugu, uchodzącym do niego w 42,7 km biegu i posiada dwa źródła rzeki, które znajdują się 15 km na północny zachód od Międzyrzecza Podlaskiego. Powierzchnia zlewni Liwca wynosi 2779 km² i z uwagi na niską retencję, jej zlewnia charakteryzuje się przeważnie deficytem wody. Rzeka silnie meandruje na całej długości, posiada liczne dopływy (na terenie Powiatu Wołomińskiego największy to Osownica). Charakteryzuje się płytkim korytem z piaszczystym dnem o dość urozmaiconych brzegach, począwszy od wysokich skarp po płaskie mielizny i niskie brzegi z przyjaznymi plażami, bądź tworzące niewielkie urwiste klify.

Rzeka Rządza o długości ok. 56 km, ma swoje źródło okolicy Kałuszyna i przepływa przez teren Powiatu z południowo-wschodniego kierunku na północno-zachodni. Jest ostatnim lewostronnym dopływem Narwi – Jeziora Zegrzyńskiego. Jest to silnie meandrująca rzeka. Jej dolina jest szeroka, słabo wcięta, z podmokłymi dolinami, siedliskami łąkowymi i licznymi starorzeczami. Zasilana jest przez liczne, drobne cieki i kanały melioracyjne.

Rzeka Czarna ma kierunek przepływu z południowo-wschodniego na północno-zachodni. Jest prawostronnym dopływem Kanału Żerańskiego. Uchodzą do niej liczne kanały melioracyjne. Jej dolina jest szeroka, słabo wcięta, z podmokłymi dolinami i licznymi starorzeczami.

Rzeka Osownica przepływa przez wschodnią część Powiatu z południa na północ. Jest lewostronnym dopływem rzeki Liwiec. Uchodzi do niej Pniewiczanka.

Rzeka Cienka o długości ok. 30 km, jest prawym dopływem rzeki Rządzy, uchodzącej do Narwi. Rzeka o charakterze nizinnym płynie szeroką doliną z dużymi meandrami. Uchodzą do niej dopływy: Rynia i Borucza.

Na terenie powiatu wołomińskiego znajdują się wody stojące: oczka wodne, stawy i zagłębienia bezodpływowe. Oprócz wymienionych cieków na omawianym obszarze występują na dość znacznej powierzchni obszary podmokłe, drenowane siecią rowów melioracyjnych (w okolicy Ostrówka i Wólki Radzyńskiej), nieduże stawy, jeziora oraz torfowiska (w okolicy Radzymina, Wołomina). W dolinie Bugu, w rejonie Stasiopola, Kuligowa i Dąbrowy występują starorzecza. Na terenie Zielonki, Marek, Radzymina znajdują się duże zbiorniki wodne (glinianki) będące pozostałością wyrobisk, które obecnie wykorzystywane są jako miejsca rekreacji i wędkarstwa. W skład sieci hydrograficznej wchodzi również rowy melioracyjne. Wody powierzchniowe na omawianym obszarze są generalnie mocno zanieczyszczone i należą do wód pozaklasowych.

W odniesieniu do wód podziemnych, obszar powiatu wołomińskiego znajduje się w obrębie rejonu mazowieckiego, podregionu środkowo-mazowieckiego, rejonu międzyrzecza Wisły i Narwi. Wody podziemne występują w utworach czwarto- i trzeciorzędowych.

Znaczna część powiatu charakteryzuje się obecnością płytko występujących wód gruntowych oraz leżących na małej głębokości utworów nieprzepuszczalnych, co skutkuje gromadzeniem się w strefie przypowierzchniowej gruntu wód opadowych oraz utrudnia odpływ wód opadowych i roztopowych na płaskim terenie.

Poziom czwartorzędowy, tworzą trzy piętra wodonośne, które pozostają ze sobą w powiązaniu hydraulicznym. Głębokość zalegania pierwszego poziomu wodonośnego w utworach piaszczystych i piaszczysto – pylastych jest zróżnicowana i wynosi od 1 m do 7 m. Zwierciadło wód tego poziomu ma charakter swobodny i jest zasilany głównie z opadów atmosferycznych. Najgłębiej poziom wód gruntowych utrzymuje się w obrębie wniesień, a najpłycej w obrębie obniżen terenowych, szczególnie tarasów. Ze względu na płytkie zaleganie i słabą izolację, wody te są podatne na wpływ zanieczyszczeń pochodzących z powierzchni. Wody tego poziomu mogą być ujmowane za pomocą studni kopanych. W przeszłości stanowiły podstawowe źródło zaopatrzenia ludności w wodę do celów konsumpcyjnych, jednak współcześnie, ze względu na niską jakość, ich znaczenie jest niewielkie.

Drugi poziom wodonośny zalega na głębokości 5-20 m, w piaskach różnej granulacji i żwirach związanych z interstadią Pilicy. Jego miąższość średnio dochodzi do 20 -30 m. Zwierciadło wód ma charakter napięty. Zasilanie tego poziomu odbywa się poprzez okna hydrogeologiczne oraz poprzez infiltrację wód powierzchniowych przez warstwy półprzepuszczalne: piaski i piaski ze żwirem. Wody te zwykle występują pod napięciem hydrostatycznym. Potencjalna wydajność studni wierconych średnio dochodzi do 60 m³/h. Wody tego poziomu są ujmowane w studniach wierconych i stanowią obecnie (obok wód z warstw trzeciorzędowych) podstawowe źródło zaopatrzenia mieszkańców w wodę do celów konsumpcyjnych.

Trzeci poziom wodonośny, występuje w osadach piaszczystych interglacjału podlaskiego lub preglacjału na głębokości ok. 40-50 m i jest w większości dobrze izolowany od powierzchni grubym nakładem glin zwałowych i osadów wodnolodowcowych. Jego miąższość wynosi ok. 60 m, zaś potencjalna wydajność studni w obrębie tego poziomu wynosi 50-70 m³/h.

Poziom trzeciorzędowy, rzadko wykorzystywany, tworzą dwa piętra wodonośne wykształcone w utworach piaszczystych miocenu i oligocenu. Pierwsza warstwa występuje na głębokości 100-160 m, a druga warstwa wodonośna występuje w piaskach drobnoziarnistych i pylastych oligocenu, na głębokości 170-216 m p.p.t. Charakteryzuje się średnią wydajnością potencjalną dochodzącą do 50 m³/h i jest on użytkowany przez studnie. Wody podziemne w trzeciorzędowych utworach miocenijskich i oligocenijskich są pokryte przez nieprzepuszczalne warstwy plioceńskie.

Obszar powiatu położony jest w obrębie dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP):

- część zachodnia i środkowa powiatu leży w zasięgu udokumentowanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) 222 Dolina Środkowej Wisły. Łączna powierzchnia zbiornika wynosi 2 803 km², średnia głębokość zalegania warstwy wodonośnej wynosi 60 m p.p.p.t.
- wschodnia część powiatu leży w obrębie wstępnie rozpoznanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) 2151 Subniecka Warszawska – część centralna, wykształconego w utworach porowatych paleogenu i neogenu. Łączna powierzchnia zbiornika wynosi 17 500 km², średnia głębokość zalegania warstwy wodonośnej 180 m p.p.p.t, zasoby dyspozycyjne wynoszą 145 000 m³/dobę.

4.5 Flora i fauna

Według podziału geobotanicznego Polski J. M. Matuszkiewicza północna i północno-wschodnia część powiatu wołomińskiego przynależy do Krainy Północnomazowiecko-

Kurpiowskiej, Podkrainy Wkry, Okręgu Kotliny Warszawskiej i Podkręgów Kuligowskiego i Ujściowego Odcinka Dolnej Narwi, zaś pozostała część powiatu przynależy Krainy Południowomazowiecko-Podlaskiej, Podkrainy Południomazowieckiej, Okręgu Równiny Wołomińskiej i Podkręgów Tłuszczowsko-Jadowskiego, Wołomińsko-Radzyńskiego oraz Okuniewskiego. Potencjalną roślinność naturalną stanowią olsy środkowoeuropejskie, niżowe łągi jesionowo-olszowe, grądy subkontynentalne, kontynentalne bory mieszane sosnowo-dębowe oraz kontynentalne bory sosnowe.

Teren powiatu jest wyraźnie zróżnicowany pod względem użytkowania ziemi. Jest z jednej strony silnie przekształcony, szczególnie na terenach zabudowanych i komunikacyjnych, a z drugiej posiada cenne walory przyrodnicze. Tereny wschodnie i północne są zróżnicowane przyrodniczo. Gminy: Dąbrówka, Jadów, Klembów, Poświętne, Strachówka, Tłuszcz mają rolniczy charakter. W poszczególnych gminach Powiatu, ze względu na różnice w zainwestowaniu, charakter gmin, uwarunkowania przyrodnicze, fauna i flora może kształtować się odmiennie, a poszczególne gatunki roślin i zwierząt powinny być analizowane w ujęciu miejscowym. Ogólny charakter badanego dokumentu wymusza analizę stanu środowiska z uwzględnieniem tych elementów, które w największym stopniu mogą być czynnikiem determinującym rozwój turystyki w powiecie wołomińskim. Szczegółowe uwarunkowania terenów objętych formami ochrony przyrody, w tym opis ich fauny i flory, zostanie zawarty w pkt. 4.7. Analizując faunę i florę powiatu wołomińskiego, warto podkreślić, że wskaźnik lesistości wynosi 29,1% (wartość zbliżona do wskaźnika lesistości na poziomie krajowym, który wynosi 29,5% oraz wyższa od średniej wojewódzkiej, która stanowi 23,5%). W poszczególnych gminach powiatu, ze względu na różnice w zainwestowaniu oraz charakter gmin, struktura i lesistość kształtuje się odmiennie. Najwięcej, bo prawie 70%, zajmują lasy w gminie Zielonka. Najmniejszy wskaźnik lesistości jest w gminie Wołomin, która posiada charakter rolniczy, z dużą ilością pól uprawnych. Lasy zajmują tam tylko 15% powierzchni gminy. Zwarte kompleksy leśne występują w południowej części powiatu (gmina Zielonka) i południowo-wschodniej (gmina Strachówka) oraz północno-wschodniej (gmina Jadów). Obecnie, większe kompleksy leśne zachowały się między Zabubicami i Łosiem, oraz między Markami, Zielonką i Ząbkami. We wschodniej części powiatu większe kompleksy leśne znajdują się w okolicy Ostrówka, Szewnicy i Urli. Koło Strachowa znajduje się fragment Puszczy Kamienieckiej. Duża strefa leśna ciągnie się na pograniczu powiatu od Turza przez Kąty-Miąski, Kąty Czernickie, Osękę po Szamocin.

W powiecie wołomińskim na około 80% powierzchni leśnej przeważają bory sosnowe świeże, wilgotne i bory mieszane, rzadziej bory suche, a podstawowym gatunkiem lasotwórczym jest sosna (ok. 70 %) i brzoza (ok. 15%). Warstwę podszytu tworzą często gatunki drzewiaste - głównie sosna oraz jałowiec, kruszyna, czeremcha, a w miejscach żyzniejszych dąb, leszczyna, kruszyna, jarząb pospolity, trzmielina, tarnina. Pozostała niewielka powierzchnia to lasy liściaste z dębem, grabem, lipą, klonem (dąbrowy i grądy), a na terenach podmokłych lasy olchowe. Lasy łąkowe jesionowo-olchowe porastające dawne obszary zalewowe, zostały prawie całkowicie wycięte i występują dziś lokalnie w postaci drobnych fragmentów. Podobnie jest z łąkami topolowymi i wierzbowymi. Niewielki areał na torfach wysokich i przejściowych zajmują bory bagienne z sosną i brzozą.¹³ W powiecie wołomińskim występują tereny gruntów ornych i trwałych użytków rolnych, które w dużym stopniu wpłynęły na przekształcenie naturalnych zbiorowisk leśnych. Również półnaturalne zbiorowiska otwarte, szczególnie usytuowane w dolinach rzek, stanowią cenne siedliska przyrodnicze dla rzadkich gatunków roślin i zwierząt.

¹³ Zintegrowany program edukacji ekologicznej dla powiatu wołomińskiego na lata 2009-2011 z perspektywą do roku 2015, Wołomin 2008 r.

Na terenie powiatu wołomińskiego występują zwierzęta objęte ochroną prawną. Ochrona gatunkowa dotyczy głównie ptaków w Dolinie Bugu, w tym gatunków wskazanych szczególnie do ochrony jako priorytetowych, takich jak: dzierzba czarnoczelna, bocian czarny, żuraw, bekas, kszczyk, dzięcioł średni, dudek, błotniak łąkowy, krwawodziób, płomykówka, występujące w dolinie Bugu. Świat zwierzęcy zbiorowisk leśnych jest reprezentowany przez liczne gryzonie, nietoperze, sarny europejskie i wilki szare. Na otwartych przestrzeniach użytkowanych rolniczo występują ptaki drapieżne (myszołowy), gady (żmija zygzakowata, padalec zwyczajny, jaszczurka zwinka). W zbiornikach wodnych w okolicy wsi Dąbrówka oraz w gminie Wołomin i Zielonka znajdują się ostoje rzadkiej ryby: strzebli błotnej. Na terenach otwartych na obrzeżach miast występują zwierzęta typowe dla obszarów wiejskich - gryzonie polne, bażanty, kuropatwy, pliszki, jastrzębie, myszołowy, pustułki. Centrum miast zamieszkują: kawki, jeżyki, wróble, gołębie, sroki, wrony siwe, kosy, modraszki zwyczajne, szpaki, gawrony.

4.6 Powietrze i klimat

Monitoring jakości powietrza atmosferycznego prowadzony jest przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Stan jakości powietrza strefy mazowieckiej, do której należy powiat wołomiński, badany jest na podstawie danych ze stacji pomiarowej z terenu Warszawy. Na kształtowanie jakości powietrza atmosferycznego powiatu wołomińskiego wpływa emisja punktowa z zakładów przemysłowych i energetycznych, emisja powierzchniowa (tzw. „niska emisja” związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków) oraz emisja komunikacyjna, której źródłem są środki transportu. Pewnym problemem jest napływ zanieczyszczeń z terenów sąsiednich, głównie aglomeracji warszawskiej.

Zgodnie z podziałem północno-wschodniej Polski Okołowicza na dzielnice klimatyczne, powiat wołomiński należy do Mazowiecko-Podlaskiego Regionu Klimatycznego. Warunki pogodowe kształtowane są przez masy powietrza kontynentalnego. Przeważają wiatry z kierunku zachodniego, częste są również wiatry południowe i południowo-zachodnie. Najrzadziej notowane są wiatry z sektora północnego, co wynika również z wymuszonej cyrkulacji towarzyszącej Warszawie, jako miejskiej wyspie ciepła. Średnia prędkość wiatru wynosi 3-4 m/s. Cechą typową dla tego klimatu przejściowego są częste, niekiedy gwałtowne i intensywne zmiany warunków pogodowych.

Średnia temperatura roczna na tym obszarze wynosi około 6,9-7,1°C. Średnie wartości temperatur w miesiącach letnich są wyrównane i wahają się od 18°C do 18,5°C, a zimą wynoszą średnio -2,9°C. Okres wegetacyjny trwa przeciętnie 210-220 dni, liczba dni mroźnych wynosi od 30 do 50, zaś liczba dni z przymrozkami od 100 do 110 dni w ciągu roku. Pokrywa śnieżna zalega od 38 do 60 dni w roku. Opady roczne wahają się w przedziale 390-710 mm. Miasta, jako wyspy ciepła, charakteryzują się odmiennymi warunkami mikroklimatycznymi, przejawiającymi się nieznacznie wyższą średnią temperaturą dobową, niższą wilgotnością powietrza, spadkiem prędkości wiatru i zmianą jego kierunku.

4.7 Formy ochrony przyrody

W granicach powiatu Wołomińskiego znajduje się wiele obszarów i obiektów objętych prawną ochroną przyrody:

REZERWATY PRZYRODY:

Na terenie powiatu wołomińskiego zlokalizowanych jest 6 rezerwatów o łącznej powierzchni ok. 389,55 ha, co stanowi ok. 0,40 % powierzchni powiatu.

- Rezerwat przyrody Mosty Kalińskie o powierzchni 201,44 ha położony jest w południowej części powiatu wołomińskiego, w lasach gminy Zielonka. Został ustanowiony Zarządzeniem

Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 14 maja 2015 r. w sprawie uznania rezerwatu przyrody Mosty Kalińskie (Dz.U. Woj. Maz. z 2015 r. poz. 4672). Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie fragmentu doliny rzeki Długiej wraz z mozaiką towarzyszących jej siedlisk leśnych i otwartych. Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 21 lipca 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody Mosty Kalińskie został przyjęty plan ochrony (Dz.U. Woj. Maz. z 2020 r. poz. 8209), który został ustanowiony na okres 20 lat, czyli będzie obowiązywał do 14 sierpnia 2040 r.

W ww. zarządzeniu z 2020 r. zostały wskazane zidentyfikowane istniejące i potencjalne zagrożenia zewnętrzne i wewnętrzne, do których należy:

- sukcesja drzew i krzewów powodująca zanik otwartych terenów łąkowych, będących siedliskiem chronionych gatunków roślin,
- zaśmiecanie rezerwatu,
- obniżenie poziomu wód i długości okresu zalewania wodami rzeki Długiej,
- presja urbanistyczna na sąsiadujące z rezerwatem tereny,
- ekspansja obcych gatunków inwazyjnych,
- wzrost antropopresji na rezerwat, w szczególności przez użytkowników pojazdów terenowych.

Jednocześnie określony został sposób eliminacji lub ograniczania ww. zagrożeń:

- monitoring otwartych siedlisk łąkowych, użytkowanie kośne łąk,
- sprzątanie rezerwatu,
- zachowanie naturalnego charakteru rzeki Długiej w rezerwacie,
- wprowadzenie ustaleń do dokumentów planistycznych,
- eliminacja gatunków obcych,
- ustawianie tablic informacyjnych o obowiązujących w rezerwacie zakazach; cały rezerwat należy utrzymać w formie obszaru wyłączanego z możliwości wprowadzenia zmian w sposobie użytkowania i zagospodarowania terenu, niezwiązanego z funkcjonowaniem rezerwatu jako formy ochrony przyrody.

Ze względu na charakter analizowanej strategii rozwoju turystyki oraz jej powiązania z dokumentami planistycznymi istotne są przedstawione w ww. zarządzeniu ustalenia odnoszące się do dokumentów planistycznych gminy Zielonka, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych:

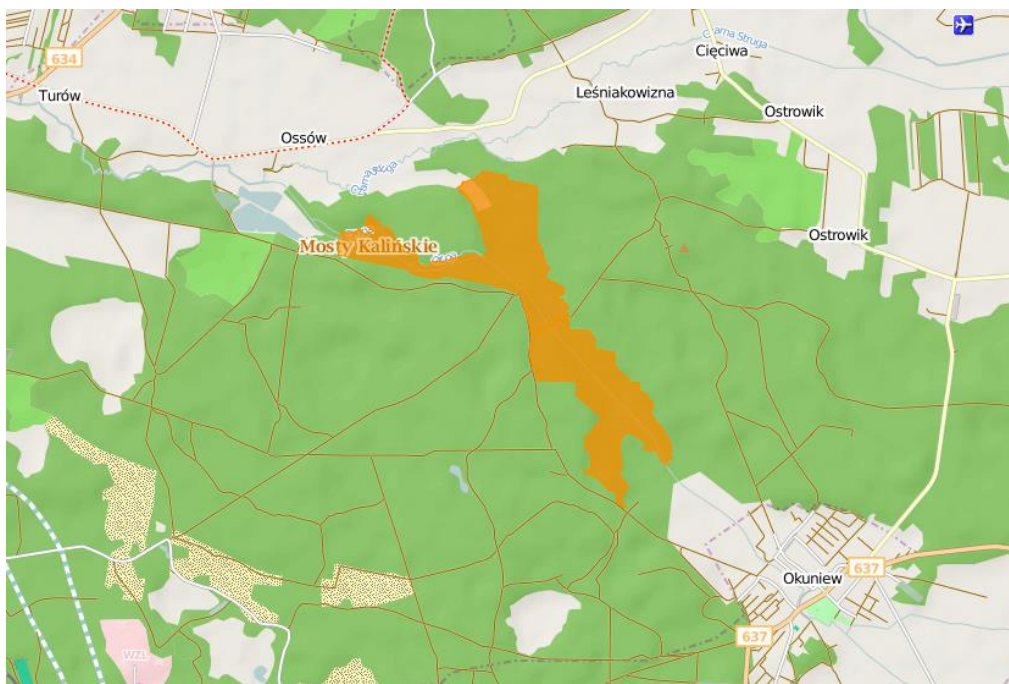
1) na terenie rezerwatu:

- należy utrzymać całość obszaru w formie terenu wyłączanego z możliwości wprowadzenia zmian w sposobie jego użytkowania i zagospodarowania, niezwiązanego z funkcjonowaniem rezerwatu jako formy ochrony przyrody,
- należy utrzymać całość obszaru, jako wyłączony z możliwości lokalizacji wszelkiej nowej infrastruktury technicznej niezwiązanej z funkcjonowaniem rezerwatu,
- należy utrzymać całość obszaru, wyłączony z możliwości prowadzenia działań mogących przyczynić się do zmiany stosunków wodnych w sposób mogący negatywnie wpływać na rezerwat,
- należy utrzymać charakterystyczne dla rezerwatu cechy krajobrazu tworzonego przez mozaikę ekosystemów wodnych i leśnych;

2) na terenie „obszaru wskazań” (obejmujący obszar w bezpośrednim otoczeniu rezerwatu wskazany na załączniku nr 4 do zarządzenia RDOŚ w Warszawie z dnia 21 lipca 2020 r.):

- należy zachować stosunki wodne na poziomie nieprzyczyniającym się do ich zmiany w sposób mogący negatywnie wpływać na rezerwat, nie należy wprowadzać zmian w sposobie przeznaczenia i użytkowania gruntów w zakresie mogącym w negatywny sposób oddziaływać na rezerwat,

- należy utrzymać charakterystyczne cechy krajobrazu, tworzonego przez mozaikę ekosystemów wodnych i leśnych,
- należy zachować graniczące z rezerwatem tereny leśne,
- nie należy lokalizować inwestycji mogących negatywnie oddziaływać na rezerwat.

Rys. nr 4. Rezerwat przyrody Mosty Kalińskie

(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>)

- Rezerwat przyrody Dębina o powierzchni 51,21 ha znajduje się w centralnej części powiatu wołomińskiego, w kompleksie leśnym gminy Klembów. Został uznany za rezerwat przyrody Zarządzeniem Ministra Leśnictwa z dnia 12 sierpnia 1952 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P. z 1952. Nr A-74, poz. 1189). Został wskazany w wykazie Rozporządzenia Nr 274 Wojewody Mazowieckiego z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa mazowieckiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. U. Woj. Maz. z 2001 r. Nr 269, poz. 6860).

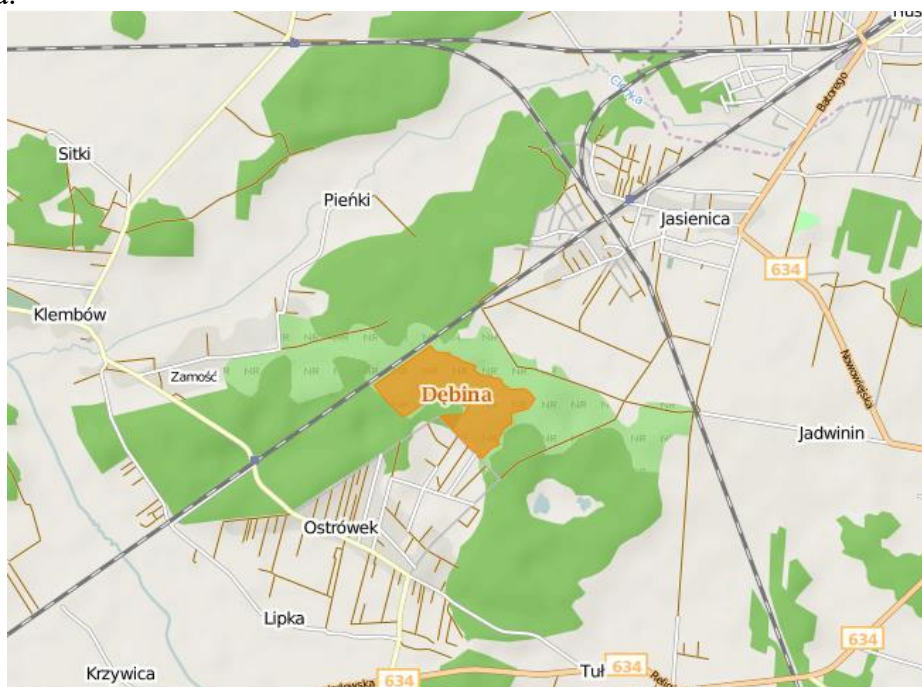
Celem ustanowienia rezerwatu było zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu liściastego lasu mieszanego o charakterze zespołu naturalnego dębowo-grabowego z udziałem jesionu, wiązu i lipy. Teren rezerwatu posiada wartości geologiczne dzięki licznie występującym głazom narzutowym. Zgodnie z ust. 3 ww. zarządzenia na obszarze rezerwatu zabronione jest:

- wycinanie drzew i pobór użytków drzewnych z wyjątkiem usuwania drzew martwych, wywrotów i złomów w sposób nie narażający na zniszczenie otoczenia, a w szczególności podrostów i nalotów, z pozostawieniem w ziemi karpiny,
- zbiór owoców i nasion drzew i krzewów z wyjątkiem nasion niezbędnych do zaspokojenia potrzeb odnowienia lasu w rezerwacie w miejscach, gdzie odnowienie naturalne jest niedostateczne,
- zbiór ziół leczniczych oraz innych roślin lub ich części,
- zbiór ściółki leśnej, pasanie zwierząt gospodarskich oraz wykonywanie wszelkich innych czynności gospodarczych z wyjątkiem stosowania koniecznych

zabiegów odnowieniowych gatunkami rodzimymi dla rezerwatu, właściwymi dla poszczególnych jego siedlisk i zabiegów pielęgnacyjnych na korzyść dębu, jesionu, wiązu i lipy w podrostach,

- niszczenie lub uszkodzanie drzew i innych roślin,
- niszczenie gleb, pozyskiwanie i wydobywanie gładów narzutowych,
- polowanie, chwytanie i zabijanie dziko żyjących zwierząt,
- zanieczyszczanie terenu, wzniecanie ognia i zakłócanie ciszy,
- umieszczanie tablic, napisów i innych znaków,
- wznoszenie budowli oraz zakładanie lub budowa urządzeń komunikacyjnych i innych urządzeń technicznych,
- przebywanie na terenie rezerwatu poza specjalnie w tym celu wyznaczonymi miejscami.

W dniu 15 grudnia 2018 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie wydał Zarządzenie nr 27 w sprawie wyznaczenia szlaku na terenie rezerwatu przyrody Dębina.

Rys. nr 5. Rezerwat Dębina

(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>)

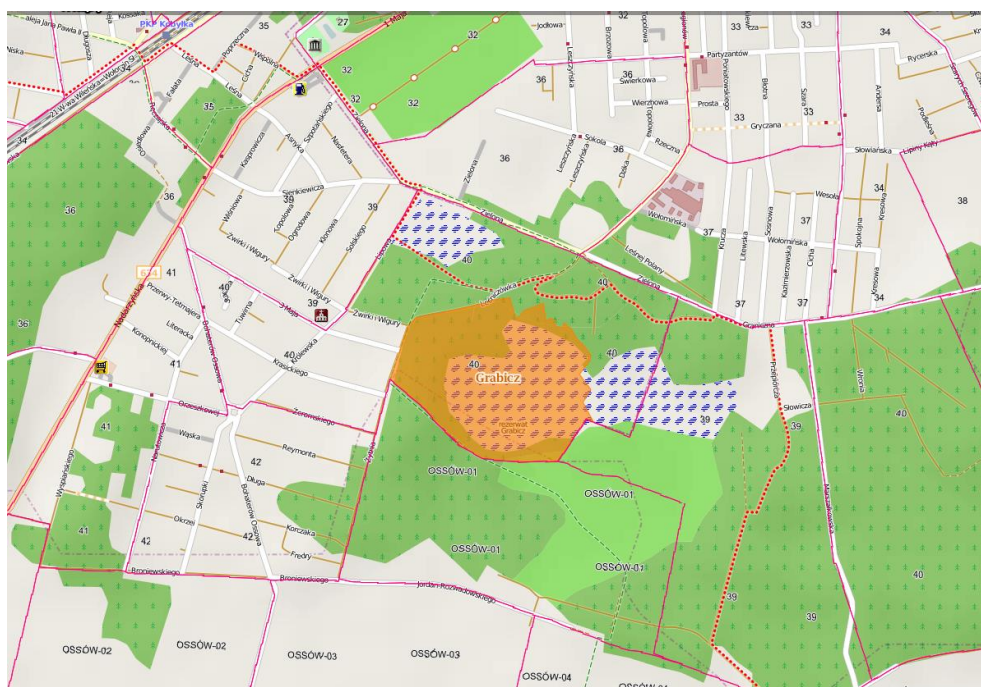
- Rezerwat przyrody Grabicz o powierzchni 29,34 ha zlokalizowany jest w południowej części powiatu wołomińskiego, we wschodniej części gminy Kobyłki (obręb geodezyjny 40). Został ustanowiony zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 16 stycznia 1987 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1978 r. Nr 4, poz. 20). Rezerwat został wskazany w Rozporządzeniu Nr 274 Wojewody Mazowieckiego z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa mazowieckiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r.

Celem ochrony jest zachowanie jeziora stanowiącego ostoję wielu gatunków ptaków.

Zgodnie z § 11 ww. zarządzenia na obszarze rezerwatu zabronione jest:

- wycinanie drzew i pobieranie użytków drzewnych, z wyjątkiem wypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego,

- zmiana stosunków wodnych naruszających w sposób istotny warunki ekologiczne rezerwatu,
- zbiór roślin leczniczych i innych roślin oraz zbioru owoców i nasion drzew i krzewów, z wyjątkiem nasion na potrzeby odnowienia lasu,
- pozyskiwanie ściółki leśnej i pasania zwierząt gospodarskich,
- niszczenie gleby i pozyskiwania kopalin,
- zanieczyszczanie wody i terenu oraz wzniecanie ognia,
- niszczenie drzew i innych roślin,
- polowanie, chwywanie, płoszenie i zabijanie dziko żyjących zwierząt,
- niszczenie gniazd, wybieranie jaj i piskląt wszystkich gatunków ptaków,
- umieszczanie tablic, napisów i innych znaków, z wyjątkiem tablic i znaków związanych z ochroną rezerwatu,
- wznoszenie budowli oraz zakładania i budowy urządzeń komunikacyjnych i innych urządzeń technicznych z wyjątkiem budowy urządzeń niezbędnych do poboru wody dla celów przeciwpożarowych,
- przebywanie poza miejscami wyznaczonymi,
- kąpiel oraz pływanie łodziami i innym sprzętem.

Rys. nr 6. Rezerwat przyrody Grabicz

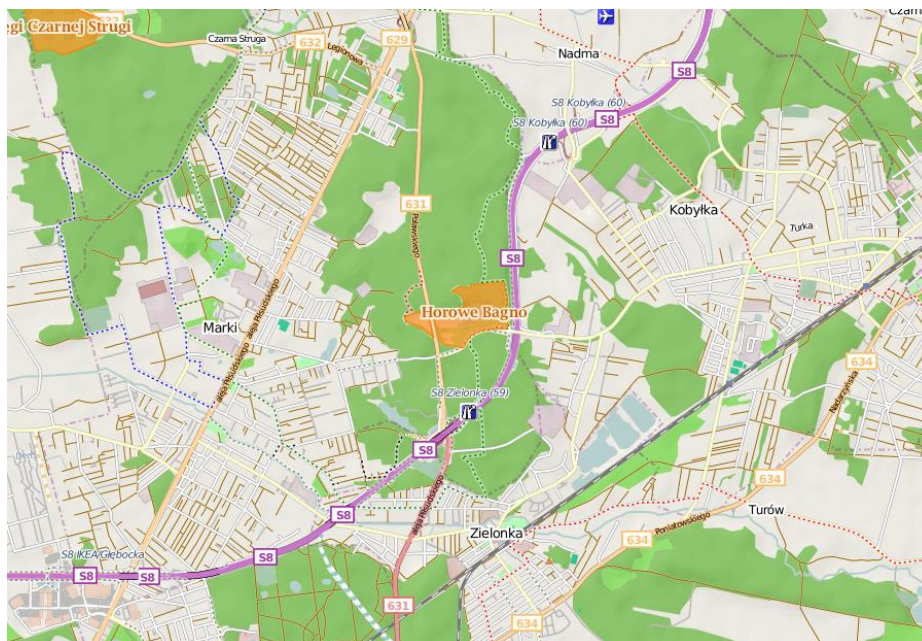
(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>)

- Rezerwat przyrody Horowe Bagno to obszar torfowisk, lasów i wód o powierzchni 43,82 ha, zlokalizowany w południowo – zachodniej części powiatu wołomińskiego, w kompleksie leśnym gminy Marki. Został ustanowiony Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 17 listopada 1988 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1988 r. Nr 32, poz. 283). Został wskazany w Rozporządzeniu Nr 274 Wojewody Mazowieckiego z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa mazowieckiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz.U. Woj. Maz. Nr 269, poz. 6860).

Celem ochrony jest zachowanie zróżnicowanego obszaru wilgotnych lasów, torfowisk i wód ze stanowiskami licznych gatunków roślin rzadkich i chronionych, będących ostoją i miejscem rozrodu licznych gatunków zwierząt.

Zgodnie z § 9 ww. zarządzenia na obszarach rezerwatów zabronione jest:

- wycinanie drzew i pobieranie użytków drzewnych z wyjątkiem wypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego,
- zmieniania stosunków wodnych, jeżeli taka zmiana mogłaby w sposób istotny naruszać warunki ekologiczne,
- zbierania ziół leczniczych i innych roślin oraz owoców i nasion drzew i krzewów, z wyjątkiem nasion na potrzeby odnowienia lasu,
- pozyskiwania ściółki leśnej i pasania zwierząt gospodarskich,
- zanieczyszczania wody i terenu, wzniesienia ognia oraz zakłócania ciszy,
- niszczenia gleby, pozyskiwania kopalin torfu,
- stosowania wszelkich środków chemicznych,
- niszczenia lub uszkodzenia drzew i innych roślin,
- polowania, chwytania, płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia nor i gniazd, wybierania jaj i piskląt wszystkich gatunków ptaków, wypuszczania psów,
- przebywania poza miejscami wyznaczonymi, zakaz nie dotyczy pracowników administracji lasów państwowych z wykonywaniem prac gospodarczych,
- wznoszenia budowli oraz zakładania i budowy urządzeń komunikacyjnych i innych urządzeń technicznych, zakaz nie dotyczy wykonywania prac związanych z utrzymaniem, prowadzeniem remontów i odbudową pomostu dla celów przeciwpożarowych,
- pływania łodziami, kąpieli i uprawniania sportów wodnych,
- umieszczania tablic, napisów i innych znaków, z wyjątkiem tablic i znaków związanych z ochroną rezerwatu.

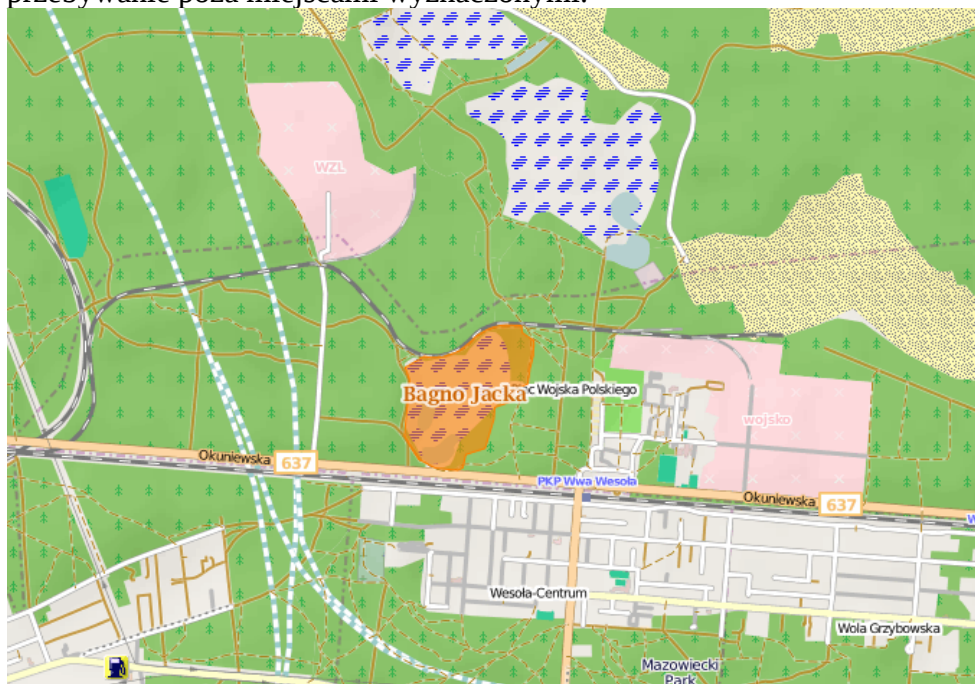
Rys. nr 7. Rezerwat przyrody Horowe Bagno

(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>)

- Rezerwat przyrody Bagno Jacka o powierzchni ok. 19,45 ha, położonej na granicy gminy Zielonka i m.st. Warszawa. W granicach powiatu wołomińskiego (część działki o nr ew. 303, obręb ew. 0052, gm. Zielonka) znajduje się północny fragment rezerwatu o powierzchni ok. 3 ha. Rezerwat został powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 21 września 1982 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1981 r. Nr 26, poz. 231). Rezerwat został wskazany w Rozporządzeniu Nr 274 Wojewody Mazowieckiego z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa mazowieckiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. U. Woj. Maz z 2001 r. Nr 269 poz. 6860).

Celem ochrony jest zachowanie torfowiska przejściowego z charakterystyczną florą i fauną. Zgodnie z § 12 ww. zarządzenia na obszarach rezerwatów zabronione jest:

- wycinanie drzew i pobieranie użytków drzewnych, z wyjątkiem wypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego,
- zmiany stosunków wodnych naruszających w sposób istotny warunki ekologiczne,
- zbieranie ziół leczniczych i innych roślin oraz zbieranie owoców i nasion drzew i krzewów, z wyjątkiem nasion na potrzeby odnowienia lasu,
- pozyskiwanie ściółki leśnej i pasanie zwierząt gospodarskich,
- niszczenie gleby i pozyskiwanie kopalin,
- zanieczyszczanie wody i terenu, wzniecanie ognia oraz zakłócanie ciszy,
- stosowanie wszelkich środków chemicznych,
- niszczenie drzew i innych roślin,
- polowanie, chwytanie, płoszenie i zabijanie dziko żyjących zwierząt, niszczenie gniazd, wybieranie jaj i piskląt wszystkich gatunków ptaków,
- umieszczanie tablic, napisów i innych znaków, z wyjątkiem tablic i znaków związanych z ochroną rezerwatu,
- wznoszenie budowli oraz zakładanie i budowy urządzeń komunikacyjnych i innych urządzeń technicznych,
- kąpiele oraz pływanie łodziami i innym sprzętem wodnym,
- przebywanie poza miejscami wyznaczonymi.

Rys. nr 8. Rezerwat przyrody Bagno Jacka

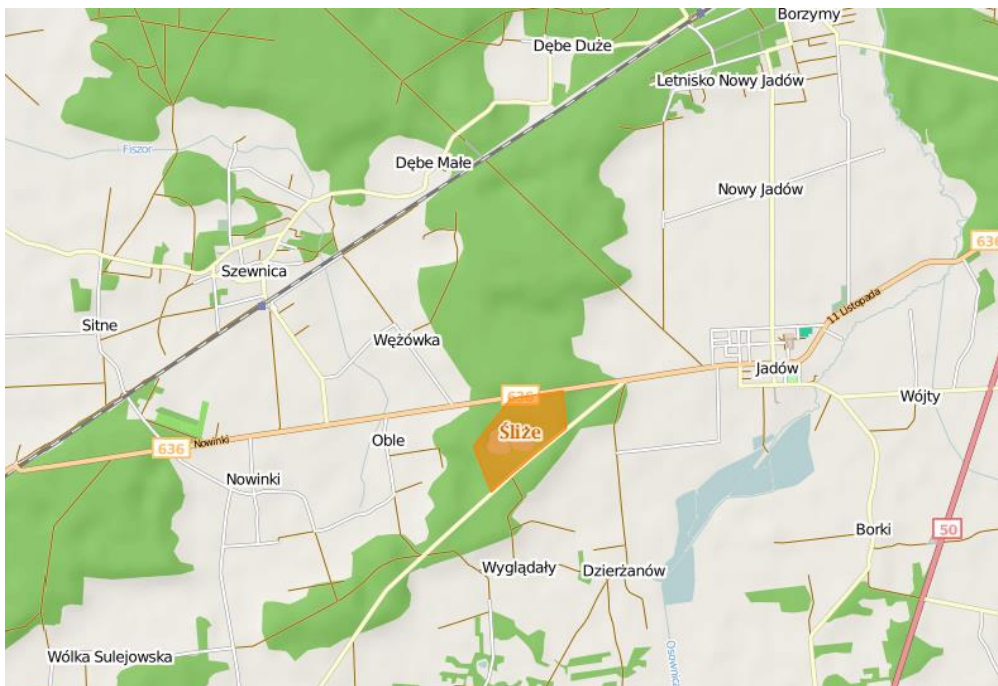
(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>)

- Rezerwat przyrody Śliże o powierzchni 44,29 ha znajduje się w północnej części powiatu wołomińskiego, w części centralnej gminy Jadów (obróby geodezyjne: Borzymy). Został uznany za rezerwat przyrody Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 21 września 1981 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1981 r. Nr 26, poz. 231). Rezerwat został wskazany w Rozporządzeniu Nr 274 Wojewody Mazowieckiego z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa mazowieckiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 r. (Dz. U. Woj. Maz z 2001 r. Nr 269 poz. 6860).

Celem ochrony jest zachowanie dwóch zarastających jezior dystroficznych stanowiących przykład wtórnego tworzenia się torfowiska wysokiego.

Zgodnie z § 12 ww. zarządzenia na obszarach rezerwatów zabronione jest:

- wycinanie drzew i pobieranie użytków drzewnych, z wyjątkiem wypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego,
- zmiana stosunków wodnych naruszających w sposób istotny warunki ekologiczne,
- zbieranie ziół leczniczych i innych roślin oraz zbieranie owoców i nasion drzew i krzewów, z wyjątkiem nasion na potrzeby odnowienia lasu,
- pozyskiwanie ściółki leśnej i pasanie zwierząt gospodarskich,
- niszczenie gleby i pozyskiwanie kopalin,
- zanieczyszczanie wody i terenu, wzniecanie ognia oraz zakłócanie ciszy,
- stosowanie wszelkich środków chemicznych,
- niszczenie drzew i innych roślin,
- polowanie, chwytanie, płoszenie i zabijanie dziko żyjących zwierząt, niszczenie gniazd, wybieranie jaj i piskląt wszystkich gatunków ptaków,
- umieszczanie tablic, napisów i innych znaków, z wyjątkiem tablic i znaków związanych z ochroną rezerwatu,
- wznoszenie budowli oraz zakładanie i budowy urządzeń komunikacyjnych i innych urządzeń technicznych,
- kąpiele oraz pływanie łodziami i innym sprzętem wodnym,
- przebywanie poza miejscami wyznaczonymi.

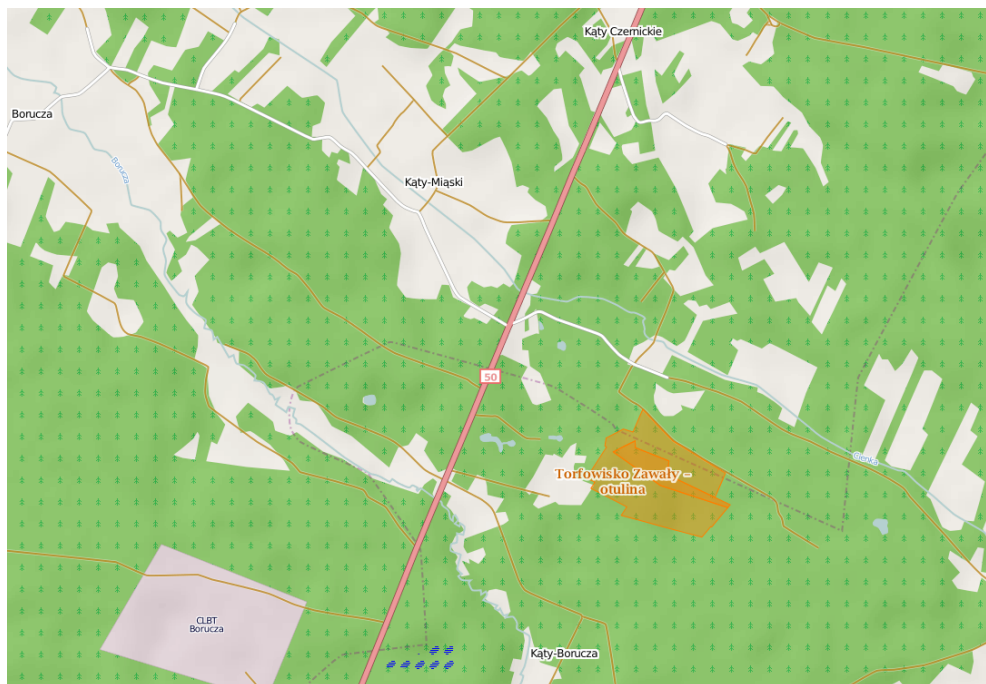

Rys. nr 9. Rezerwat przyrody Śliże

(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>)

REZERWATY PRZYRODY POZA GRANICAMI POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO

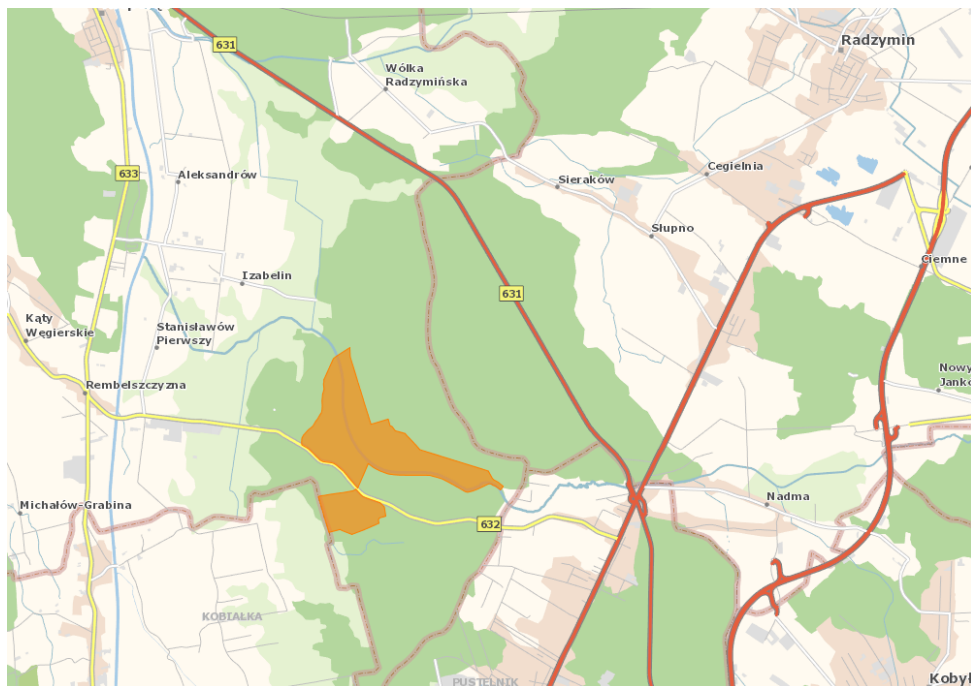
- Rezerwat przyrody Torfowisko Zawąły przy południowej granicy powiatu wołomińskiego. Został ustanowiony Zarządzeniem Nr 20 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 października 2012 r. w sprawie uznania rezerwatu przyrody „Torfowiska Zawąły” (Dz.U. Woj. Maz. z 2012 r. poz. 7696). Rezerwat stanowi obszar wód i torfowisk o łącznej powierzchni 6,28 ha położony na terenie gminy Dobrze, w powiecie mińskim. Celem ochrony rezerwatu jest jego zachowanie ze względów naukowych kompleksu wodno-torfowiskowego, z przyległymi borami oraz stanowiskami chronionych i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt. Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 27 grudnia 2018 r., zmieniającym zarządzenie w sprawie rezerwatu przyrody Torfowisko Zawąły (Dz. U. Woj. Maz. z 2019 r. poz. 80), w celu zabezpieczenia rezerwatu przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka została wyznaczona otulina rezerwatu, która obejmuje swym zasięgiem południową fragment powiatu wołomińskiego, wzdłuż południowej granicy gminy Strachówka, na działkach o nr 449, 450, 479, 480, 481, 482, 484, w obrębie Kąty-Miąski.

Rys. nr 10. Rezerwat przyrody Torfowisko Zawaly

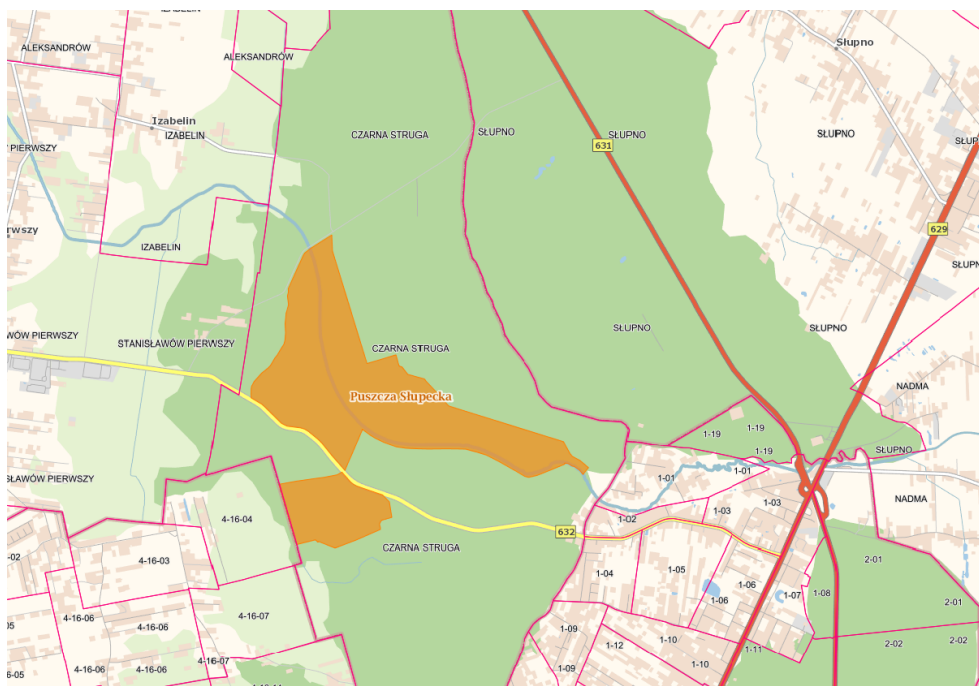
(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>)

- Rezerwat przyrody Łęgi Czarnej Strugi zlokalizowany przy zachodniej granicy powiatu wołomińskiego, w granicach powiatu legionowskiego, gminy Nieporętu. Utworzony został Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 15 grudnia 1980 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1980 r. Nr 30, poz. 171). Został ujęty w Rozporządzeniu nr 274 Wojewody Mazowieckiego z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa mazowieckiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 roku (w wykazie pozycja nr 76). Dla rezerwatu zostało wydane Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 20 lipca 2016 r. w sprawie rezerwatu przyrody Łęgi Czarnej Strugi (Dz. U. Woj. Maz. z 2016 r. poz. 7247). Rezerwat stanowi obszar lasu o łącznej powierzchni 38,16 ha. Celem ochrony jest zachowanie fragmentu naturalnych lasów łęgowych charakterystycznych dla Kotliny Warszawskiej.

Rys. nr 11. Rezerwat przyrody Łęgi Czarnej Strugi
(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>)

- Rezerwat przyrody Puszcza Słupecka zlokalizowany przy zachodniej granicy powiatu wołomińskiego, w granicach powiatu legionowskiego, gminy Nieporętu. Utworzony został Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 31 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1994 r. Nr 5, poz. 41). Został ujęty w Rozporządzeniu Nr 274 Wojewody Mazowieckiego z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie województwa mazowieckiego i utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 roku (w wykazie pozycja nr 112). Rezerwat zajmuje powierzchnię 160, 56 ha. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych zróżnicowanych zbiorowisk leśnych: łęgów, grądów i borów, z bogatymi stanowiskami roślin chronionych, rzadkich i zagrożonych wyginięciem.

Rys. nr 12. Puszcza Słupecka

(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>)

PARK KRAJOBRAZOWY

W zasięgu Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego znajduje się północno – wschodnia część powiatu wołomińskiego. Południowy fragment parku obejmujący swym zasięgiem północną część gminy Jadów (obróby geodezyjne: Strachów, Kukawki) o łącznej powierzchni ok. 815 ha, czyli 0,85% powierzchni powiatu i 7% powierzchni gminy. Pozostała północna część gminy Jadów o łącznej powierzchni 3420 ha, czyli 3,6% powierzchni powiatu i 29% powierzchni gminy należy do otuliny Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego (obróby geodezyjne: Iły, Adampol, Borzymy, Urle, Dębe, Sitne, Szewnica, Oble, Wyglądały, Nowy Jadów, Nowy Jadów Letnisko, Zawiszyn, Starowola).

W rozporządzeniu Nr 3 Wojewody Mazowieckiego z dnia 15 marca 2005 r. w sprawie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego (Dz.U. Woj. Maz. Nr 66, poz. 1701), który został zmieniony Rozporządzeniem Nr 58 Wojewody Mazowieckiego z dnia 25 maja 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego (Dz.U. Woj. Maz. Nr 136, poz. 4208, zostały wskazane szczególne cele ochrony Parku:

- w zakresie ochrony wartości przyrodniczych:
 - zachowanie swobodnie meandrującej nizinnej rzeki Bug i jej doliny z dużą ilością starorzeczy i odnóg,
 - zachowanie pozostałości dużych kompleksów leśnych, bogactwa szaty roślinnej obejmującej liczną grupę chronionych i rzadkich gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych,
 - zachowanie muraw psammofilnych i kserotermicznych oraz łągów nadrzecznych;
- w zakresie ochrony wartości historycznych i kulturowych:
 - zachowanie swoistego charakteru zabudowy wiejskiej,
 - zachowanie tradycyjnej funkcji wsi oraz rozwój rękodzielnictwa ludowego;
- w zakresie ochrony walorów krajobrazowych:
 - zachowanie w niewielkim stopniu przekształconego krajobrazu rolniczego,

- zachowanie wysokich skarp erozyjnych wysoczyzn okalających rzeki Bug i Narew oraz tarasu nadzalewowego z licznymi parabolicznymi wydmiami.

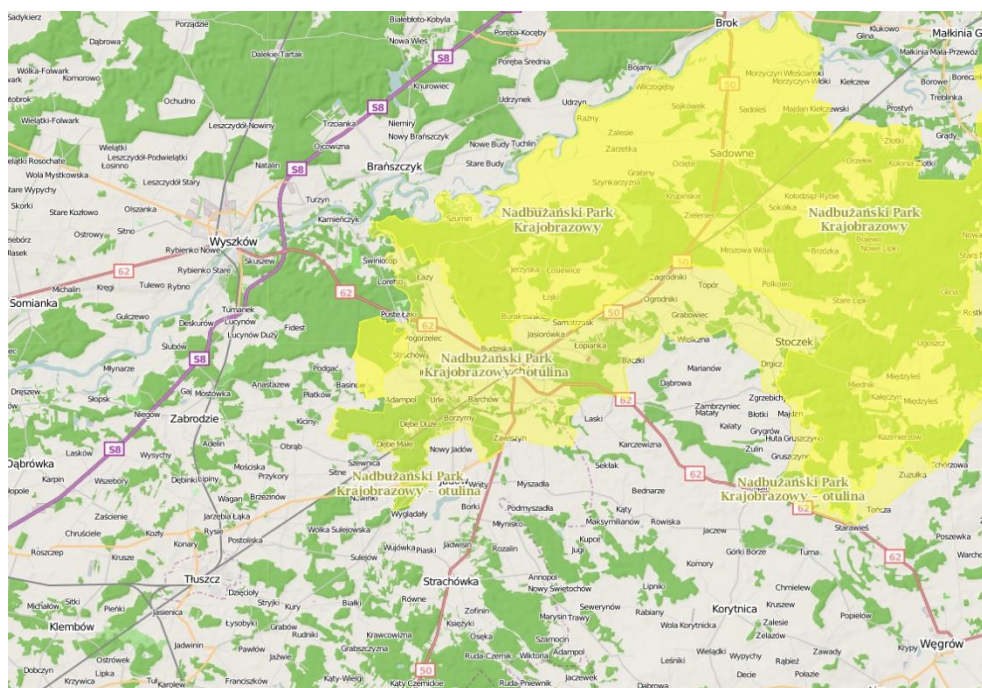
W Parku obowiązują następujące zakazy:

- realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska,
- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- pozyskiwania dla celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu (nie dotyczy wydobywania piasku i żwiru na powierzchni nie przekraczającej 2 ha przy przewidywanym rocznym wydobyciu nie przekraczającym 20 000 m³, a działalność będzie prowadzona bez użycia materiałów wybuchowych);
- wykonywanie prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej (nie dotyczy obowiązujących w dniu wejścia w życie ww. rozporządzenia planów miejscowych);
- likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
- organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
- używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego otwartych zbiornikach wodnych (nie dotyczy szlaków żeglugowych rzek Bug i Narew – zgodnie z ustawą z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej).

Nadbużański Park Krajobrazowy łącznie ma powierzchnię 74136 ha. Został powołany Rozporządzeniem nr 36/93 Wojewody Siedleckiego z dnia 30 września 1993 r. w sprawie utworzenia Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego (Dz. U. Woj. Siedleckiego Nr 8, poz. 166 z 28 października 1993 r.).

Celem ochrony jest zachowanie swobodnie meandrującej nizinnej rzeki Bug, jego doliny z dużą ilością starorzeczy i odnóg, zachowanie pozostałości dużych kompleksów leśnych, bogactwa szaty roślinnej obejmującej liczną grupę chronionych i rzadkich gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych, zachowanie muraw psammoofilnych i kserotermicznych oraz łągów nadrzecznych. Na obszarze parku znajdują się lasy głównie bory sosnowe porastające ubogie i piaszczyste siedliska. W dolinie Bugu występują znaczne obszary zarośli łozowych z udziałem rzadkiej wierzby śniadej. Duży udział stanowią łąki zalewowe. Do licznie występujących rzadkich gatunków, będących jednocześnie pod ścisłą prawną ochroną gatunkową roślin leśnych należą: wawrzynek wilczelyko, orlik pospolity, lilia złotogłów, naparstnica zwyczajna,

zimoziół północny. Na terenie parku do gatunków zagrożonych, wymienianych w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin, występuje 6 gatunków roślin: widlicz cyprysowaty, starodub łaskowy, wielosił błękitny, czarcikęsik Kluka, cibora żółta, turzyca luźnokępkowa. Występują także gatunki typowe dla innych regionów kraju: lepieńnik kutnerowaty (gatunek nadmorski), parzydło leśne (gatunek terenów górskich). Na terenie parku występuje ponad 200 gatunków zwierząt, w tym ponad 150 łęgowych. Do najrzadszych należą gatunki siedlisk podmokłych oraz dolin rzecznych: kulik wielki, kszysk, rybitwa rzeczna, białoczelna, błotniak stawowy, brodziec piskliwy, sieweczka rzeczna, sieweczka obrożna. Na stromych nadrzecznych skarpcach gnieźdzą się kolonie jaskółki brzegówki oraz zimorodek. Nad wodami występują czapla siwa, derkacz, sieweczka obrożna, rybitwa białoczelna, brodziec piskliwy, brodziec samotnik, na łąkach żurawie, natomiast w lasach bocian czarny, orlik krzykliwy.

Rys. nr 13. Nadbużański Park Krajobrazowy (fragment)
(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>)

OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Powiat wołomiński znajduje się w zasięgu Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obszar chroniony obejmując swym zasięgiem zachodnio-południową część powiatu, w tym 6 gminy: Radzymin (obręb geodezyjne: Popierze-Kania Polska, Arciechów, Stare Załubice, Nowe Załubice, Borki, Ruda, Łosie, Mokre, Łąki, Cegielnia, Sieraków, Nadma, Ciemne, Nowy Janów), Wołomin (obręb geodezyjne: Wołomin 01 – 07,10,11, 38– 40, Czarna 01– 04, Helenów, Zagoścień 02, 03, 05, 09, Duczki 01, 04, Lipiny Nw. 01, 05, 07, Stare Lipiny, Stare Grabie, Nowe Grabie, Mostówka, Majdan, Cięciwa, Leśniakowizna, Osówka 01, 03, 04, Turów) Kobyłka (obręb geodezyjne: 01, 03– 05, 09– 11, 13, 16 – 24, 34, 40, 43, 46, 47), Marki (obręb geodezyjne: 01-01, 01-03, 01-11, 01-18, 01-19, 02-01, 02-02, 02-03, 02-04, 04-02, 04-05, 04-09), Zielonka (obręb geodezyjne: 4-80-01, 4-90-08, 4-90-05, 5-20-01, 5-20-11, 5-10-04, 5-40-01, 5-40-10, 5-60-02, 5-50-01), Ząbki (obręb geodezyjne: 02-01, 03-09, 03-16, 03-18, 03-19, 03-28, 03-34, 03-35).

Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu został powołany Rozporządzeniem Wojewody Warszawskiego z dnia 29 sierpnia 1997 r. w sprawie utworzenia obszaru chronionego krajobrazu na terenie województwa warszawskiego (Dz. U. Woj. Warszawskiego z 1997 r. Nr 43,

poz. 149). W rozporządzeniu Nr 3 Wojewody Mazowieckiego z dnia 13 lutego 2007 r. w sprawie Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu zostały wyróżnione strefy: „strefa szczególnej ochrony ekologicznej” obejmująca tereny, które decydują o potencjale biotycznym obszarów oraz o istotnym znaczeniu dla migracji zwierząt, roślin i grzybów, „strefa ochrony urbanistycznej” obejmująca wybrane tereny miast i wsi oraz grunty o wzmożonym naporze urbanizacyjnym, posiadające szczególne wartości przyrodnicze oraz „strefę zwykłą” obejmującą pozostałe tereny.

W strefie szczególnej ochrony ekologicznej obowiązują następujące zakazy:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. Nr 199, poz. 1227, z późn. zm.);
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kośpalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwisuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodnobłotnych;
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegowej rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej; (...);

Obszar Chronionego Krajobrazu pełni funkcję korytarza ekologicznego oraz funkcję obszaru chroniącego inne formy prawnej ochrony przyrody. W jego zasięgu znajdują się tereny cenne przyrodniczo i chronione ze względu na krajobraz, zróżnicowanie siedlisk, gatunki roślin i zwierząt. Do najcenniejszych i najbogatszych przyrodniczo należą doliny rzek Wisły, Świder, Mieni, kompleksy leśne (lasy otwockie, celestynowskie, rembertowskie) oraz łąki i torfowiska.

W strefie ochrony urbanistycznej obowiązują następujące zakazy:

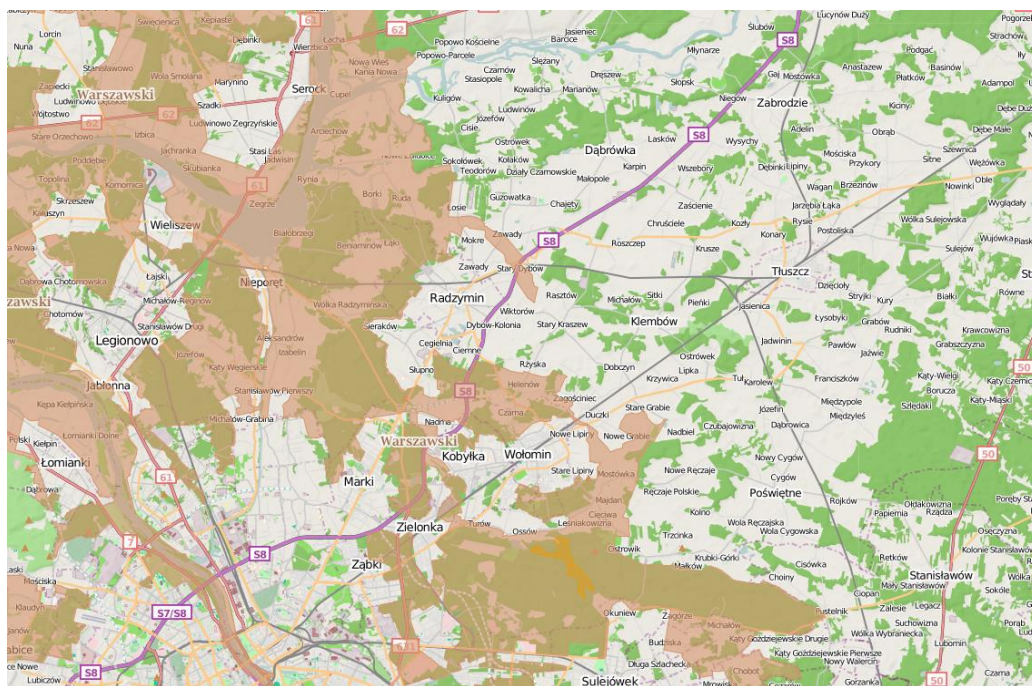
- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. Nr 199, poz. 1227, z późn. zm.);
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa

ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- wykonywania prac zmiennych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwoświsiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodnoblonych;
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 20 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej; (...);

W strefie zwykłej obowiązują następujące zakazy:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką,
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewniania bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwoświsiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodnoblonych;
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 20 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Rys. nr 14. Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu (fragment)

(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>)

OBSZARY NATURA 2000

Na terenie powiatu wołomińskiego znajduje się 7 obszarów Natura 2000 Specjalnej Obszary Ochrony oraz 2 Obszary Specjalnej Ochrony. W granicach powiatu łącznie zajmują powierzchnię 18 699 ha, co stanowi 98,8 %.

Zgodnie z art. 33 ustawy z dnia 6 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2021 r. poz. 1098) na obszarach Natura 2000 obowiązuje zakaz podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub
- wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 lub
- pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Projekty polityki, strategii, planów i programów oraz zmian do takich dokumentów a także planowane przedsięwzięcia, które mogą znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, a które nie są bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub (...) nie wynikają z tej ochrony, wymagają przeprowadzenia odpowiedniej oceny oddziaływania na zasadach określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

W myśl art. 34 ustawy z dnia 6 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody w przypadku, gdy przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska (...), może zezwolić na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 (...), zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000. W przypadku gdy zna-

czące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, powyższe zezwolenie, może zostać udzielone wyłącznie w celu:

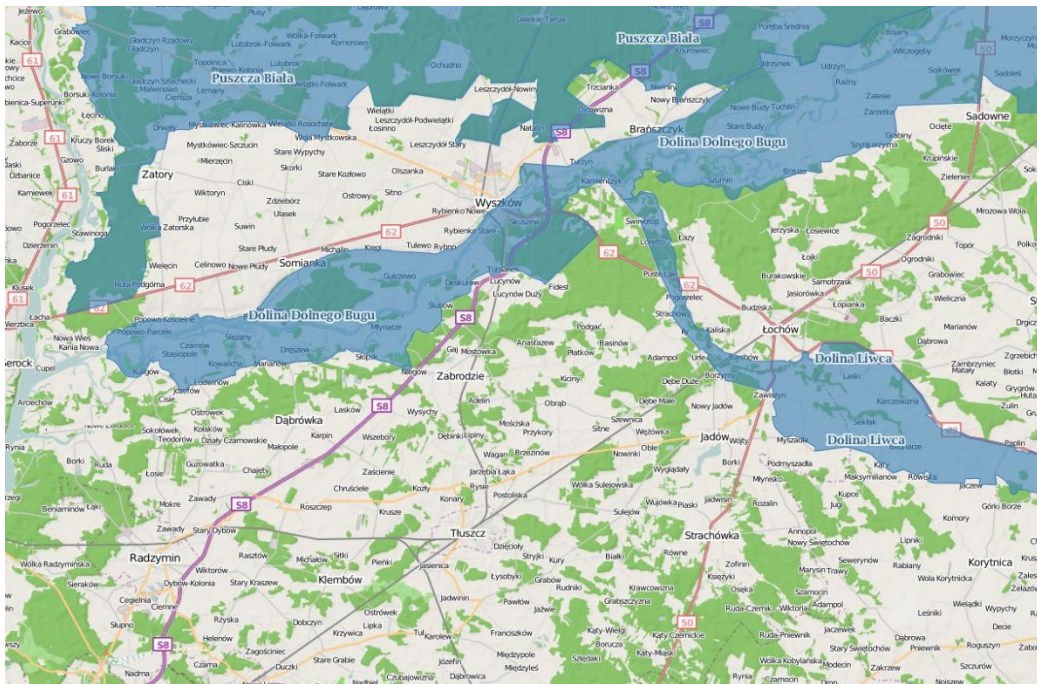
- ochrony zdrowia i życia ludzi;
- zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego;
- uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego;
- wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.

Obszary Natura 2000 specjalnej ochrony ptaków

- Dolina Dolnego Bugu PLB140001 o powierzchni 74309,92 ha obejmuje swym zasięgiem północny fragment powiatu wołomińskiego. Znajduje się w północnej części gminy Dąbrówka (obróby geodezyjne: Kuligów, Stasiopole, Józefów, Czarnów, Słężany, Ludwinów, Kowalicha, Marianów, Dręszew). Ustanowiony został rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U. nr 229 poz. 2313).

Obszar Natura 2000 stanowi odcinek ok. 260 km doliny Bugu od ujścia Krzyny do Jeziora Zegrzyńskiego. W znacznym stopniu są to tereny suchych i ekstensywnie użytkowanych pastwisk. Przy ujściach rzek będących dopływami Bugu oraz w pobliżu dawnych koryt rzecznych występują tereny bagienne. Koryto Bugu jest mało przekształcone antropogenicznie. Występują tu liczne piaszczyste wyspy nagie lub porośnięte roślinnością łągową nadrzecznych. Występuje wiele starorzeczy oraz kompleksy lasów liściastych.

Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z 5 września 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnego Bugu PLB 140001 (Dz.U. Woj. Maz. z 2014 r. poz. 9006, Dz.U. Woj. Podl. z 2014 r. poz. 3204, Dz.U. Woj. Lub. z 2014 r. poz. 3080), zmienionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku i Regionalnego Dyrektora Ochrony środowiska w Lublinie z dnia 02 sierpnia 2016 r. (Dz.U. Woj. Maz. z 2016 r. poz. 7343, Dz.U. Woj. Podl. z 2016 r. poz. 3239, Dz.U. Woj. Lub. z 2016 r. poz. 3411), został ustanowiony plan ochrony dla tego Obszaru Natura 2000. Zgodnie z Załącznikiem nr 22 do ww. Zarządzenia na terenie powiatu wołomińskiego zostały wskazane obszary, na których przewidziane jest wdrażanie działań ochronnych dotyczących ochrony czynnej gatunków ptaków, takich jak m.in.: A055 cyranka *Anas querquedula*, A136 sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*, A137 sieweczka obrożna *Charadrius hiaticula*, A156 rycyk *Limosa limosa*, A62 krwawodziób *Tringa totanus* i ich siedlisk będących przedmiotem ochrony. Na terenie powiatu wołomińskiego wskazane zostały działki w gminie Dąbrówka (działka o nr ew. 98/1, obręb 2.0004, działki o nr ew. 1, 2, obręb 2.0023, działka o nr ew. 1735, obręb 2.0014), dla których działania ochronne fakultatywne polegają na zwiększeniu wypasu (maksymalna liczba zwierząt według narzuconych w obowiązującym Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich).

Rys. nr 15. Dolina Dolnego Bugu PLB140001 (fragment)
<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>

- Dolina Liwca PLB 140002 o powierzchni 2743,51 ha. Położony jest wzdłuż północno-wschodniej granicy gminy Jadów (obręby geodezyjne: Strachów, Iły, Urle, Borzymy, Zawiszyn, Starowola, Myszadła).

Obszar Natura 2000 obejmuje dolinę rzeki Liwiec od źródeł do jej ujścia do Bugu. Jest to obszar łąk i zalewowych pastwisk powstałych na zmeliorowanych bagnach. Fragmentami rzeka ma charakter naturalny, częściowo jej koryto zostało uregulowane. Płaskie brzegi Liwca pokryte są łąkami i wilgotnymi, zalewowymi pastwiskami. Lokalnie występują łągi olchowe i olchowo-jesionowe oraz kompleksy leśne z sosną jako gatunkiem dominującym.

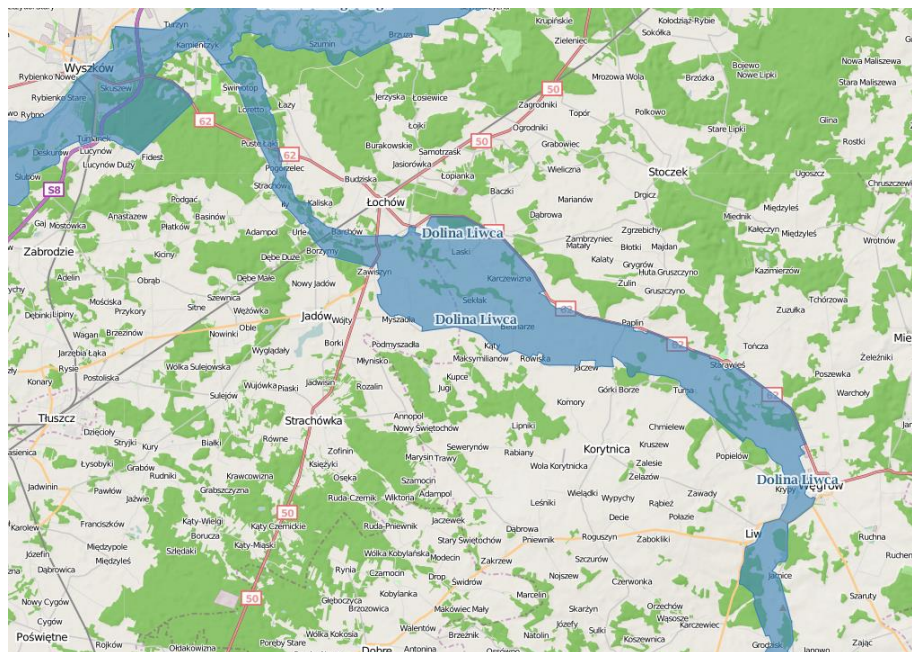
Zarządzeniem nr 12 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Liwca PLB140002 (Dz.U. Woj. Maz. z 2014 r. poz. 3825) został ustanowiony plan zadań ochronnych. W załączniku nr 13 ww. zarządzenie zostały wprowadzone działania ochronne, takie jak:

dotyczące ochrony czynnej gatunków ptaków oraz ich siedlisk, w tym m.in.:

- ochrony A031 bociana białego *Ciconia ciconia* poprzez czynną ochronę gniazd bociana,
- ochrony A140 siewki złotej *Pluvialis apricaria* poprzez zachowanie siedlisk w postaci trwałych użytków zielonych (ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe) oraz fakultatywnie objęcie terenu użytkowaniem zgodnie z wymogami tożsamymi do wariantu ornitologicznego zgodnie z aktualnie obowiązującym Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- ochrony A043 gęgawy *Anser anser*, A052 cyraneczki *Anas crecca*, A055 cyranki *Anas querquedula* poprzez ograniczenie wpływu lisa i norki amerykańskiej na łągi ptaków, zachowanie siedlisk w postaci trwałych użytków zielonych (ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe, fakultatywnie objęcie terenu użytkowaniem zgodnie z wymogami tożsamymi

do wariantu ornitologicznego zgodnie z aktualnie obowiązującym Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich,

- ochrony A168 brodzie piskliwego *Actitis hypoleucos* poprzez ograniczenie presji człowieka,
- ochrony A336 remiza *Remiz pendulinus* poprzez zapobieganie likwidacji zadrzewień wierzbowych, olszowych i topolowych rosnących wzdłuż rzeki i zbiorników wodnych, rowów,
- ochrony A371 dziwonii *Carpodacus erythrinus* poprzez zabezpieczenie przed istotnymi naruszeniami warunków wodnych siedlisk dziwonii oraz na terenach nieleśnych zachowanie siedlisk lęgowych.

Rys. nr 16. Dolina Liwca PLB 140002 (fragment)

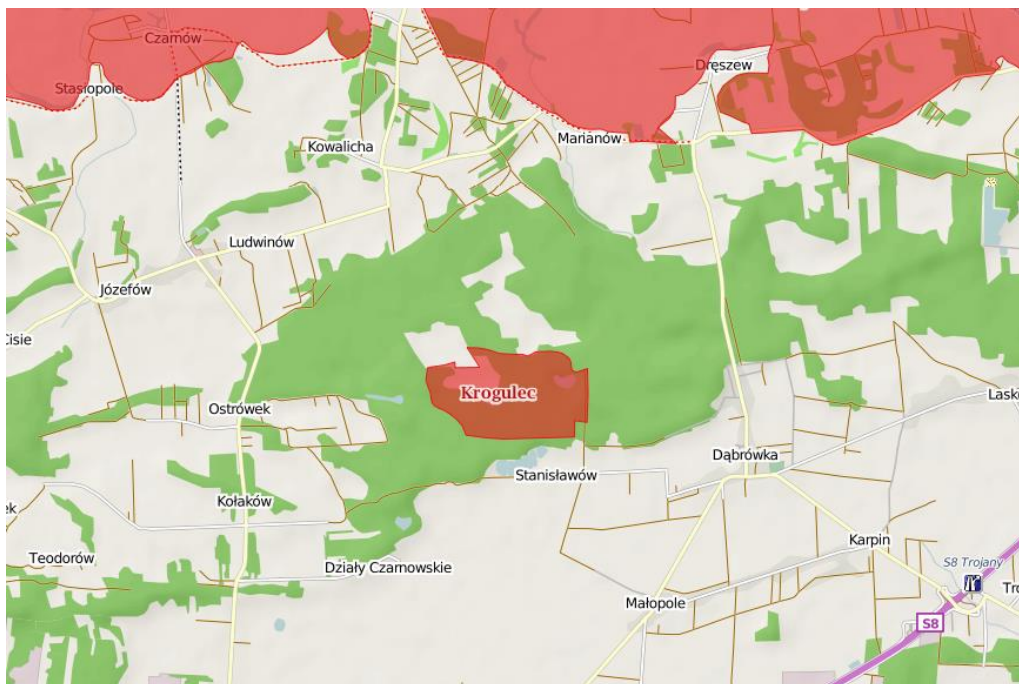
(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>).

Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty:

- Krogulec PLH 140008 o powierzchni 131,11 ha położony jest północnej części powiatu wołomińskiego, w gminie Dąbrówka w odległości około 2 km od wsi Dąbrówka, Obszar Natura 2000 utworzony na mocy Decyzji Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmująca, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043) (2008/25/WE). Został wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 marca 2018 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Krogulec (Dz. U. Woj. Maz. z 2018 r. poz. 764).

Dla Obszaru Natura 2000 nie został ustanowiony plan zadań ochronnych.

Obejmuje dwa zbiorniki wodne. Jeden o nazwie Krągulec, jest naturalnym płytkim zbiornikiem dystroficznym, silnie porośnięty makrofitami i otoczony lasem sosnowym. Brzegi jeziora porasta brzezina bagienna. Drugi o nazwie Glinianka, jest pozostałością wyrobiska gliny, porośnięty gęstą roślinnością szuwarową.

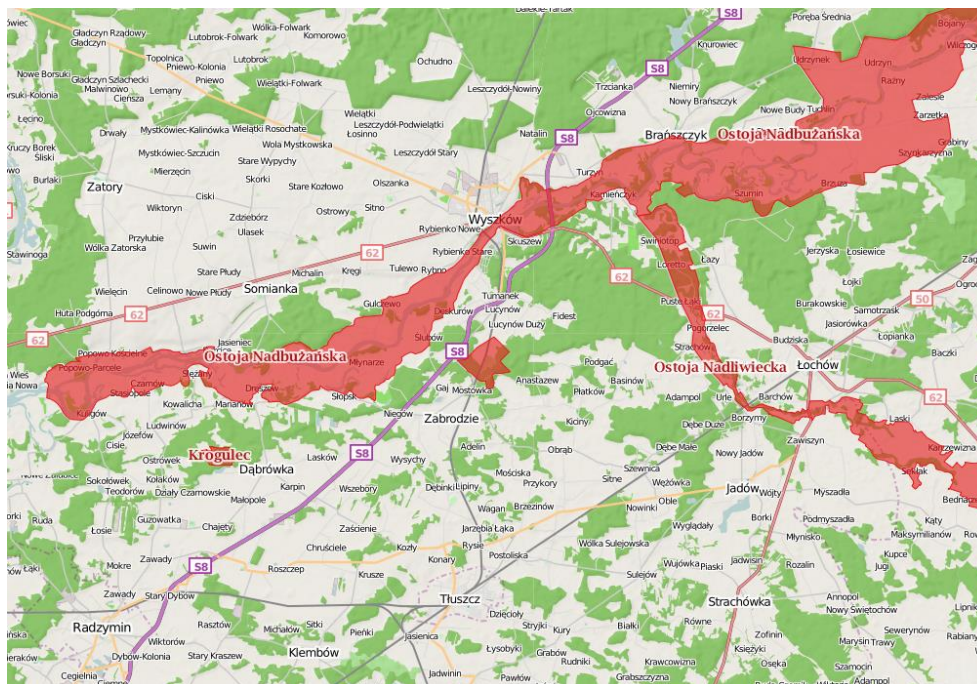
Rys, nr 17. Krogulec PLH 140008

(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>).

- Ostoja Nadbużańska PLH 140011 o powierzchni 46036,74 ha przebiega wzdłuż północnych granic powiatu wołomińskiego i gminy Dąbrowka. Obszar Natura 2000 utworzony na mocy Decyzji Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmującej, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043)(2008/25/WE).

Obejmuje fragment doliny Bugu od ujścia Krzny do Jeziora Zegrzyńskiego. Znaczną powierzchnię stanowią suche i ekstensywnie użytkowane pastwiska. Przy ujściach rzek, dopływów Bugu, przy dawnych korytach rzecznych występują obszary bagienne. Koryto Bugu ma naturalny charakter, występują tam liczne, piaszczyste wyspy, nagie lub porośnięte wierzbowymi lub topolowymi łęgami nadrzecznymi. Na tarasie zalewowym znajduje się wiele starorzeczy. Lasy stanowią około 20% obszaru.

Na mocy Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 5 września 2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadbużańska PLH140011 (Dz.U. Woj. Maz. z 2014 r. Poz. 8654, Dz.U. Woj. Podl. z 2014 r. Poz. 3132, Dz. U. Woj. Lub. z 2014 r. Poz. 3015) został przyjęty plan zadań ochronnych. Dla poszczególnych przedmiotów ochrony zostały zidentyfikowane istniejące i potencjalne zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk będących przedmiotem ochrony. Także zostały sformułowane cele działań ochronnych dla poszczególnych przedmiotów ochrony oraz przedstawiony na mapie zakres obszarowy tych działań i monitoringu.

Rys. nr 18. Ostoja Nadbużańska PLH 140011 (fragment)

(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>).

- Ostoja Nadliwiecka PLH 140032 o powierzchni 13622,72 ha znajduje się w północno-wschodniej części powiatu wołomińskiego, w północnej części gminy Jadów wzdłuż rzeki Liwiec.

Obszar Natura 2000 utworzony na mocy Decyzji Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C (2010) 9669)(2011/64/UE) (Dz.U UE z 2011 r. L33 str.146).

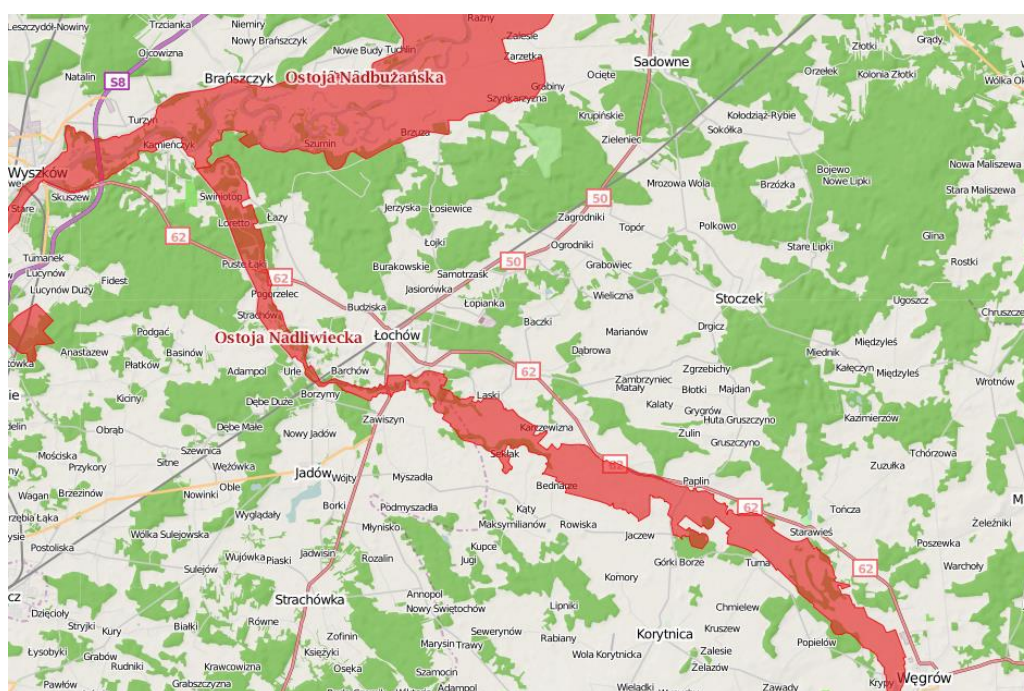
Obszar Natura 2000 obejmuje swym zasięgiem dolinę rzeki Liwiec, stanowiącej jeden z największych dopływów rzeki Bug. Charakteryzuje się wysoką różnorodnością biologiczną, koncentracją stanowisk chronionych i ginących gatunków roślin, grzybów i zwierząt. Pełni funkcję jednego z najważniejszych korytarzy ekologicznych o węzłowym znaczeniu ponadregionalnym.

Dla Obszaru Natura 2000 obowiązuje plan zadań ochronnych, który został ustanowiony Zarządzeniem nr 14 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 3 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 (Dz.U. Woj. Maz. z 2014 r. poz. 3837) zmienionym Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 29 października 2014 r. (Dz.U. Woj. Maz. z 2014 r. poz. 9975) oraz Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 1 marca 2016 r. (Dz.U. Woj. Maz. z 2016 r. poz. 2531).

W załączniku nr 14 ww. zarządzenia zostały wskazane przedmioty ochrony oraz działania ochronne, dotyczące ochrony czynnej gatunków zwierząt oraz ich siedlisk oraz związanych z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania, w tym m.in.:

- ochrony 91E0* łągów wierzbowych, topolowych, olszowych i jesionowych poprzez wyłączenie z gospodarki leśnej, utrzymanie bogactwa i zróżnicowania runa, zachowanie zadrzewień wierzbowych i topolowej w strefie przykorytowej Liwca;

- ochrony 91T0 sosnowego boru chrobotkowego poprzez modyfikację gospodarki leśnej;
- ochrony 3270 zalewanych mulistych brzegów rzeki, 6510 ziołorośli górskich *Adenostylon alliariaei*, ziołorośli nadrzecznych *Convolvulalia sepium*, 3130 brzegów lub osuszanych den zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z *Littorelletea*, *Isoeto* – *Nanojuncetea*, 7230 górskich i nizinnych torfowisk zasadowych o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk poprzez uzupełnienie wiedzy o przedmiocie ochrony i o uwarunkowaniach oraz podjęcie działań w oparciu o te dane;
- ochrony 1188 kumaka nizinnego *Bombina bombina* poprzez wykoszenie części roślinności i wykopanie małego zbiornika;
- ochrony 1166 traszki grzebieniastej *Triturus cristatus* poprzez działania związane z zapobieżeniem presji ryb oraz poprawieniem jakości wody i zapobieżenie postępującemu zanieczyszczeniu;
- ochrony 5339 różanki *Rhodeus sericeus amarus*, 1149 kozy *Cobitis taenia* poprzez działania związane z poprawieniem możliwości migracji oraz ograniczenie presji kłusowniczej;
- ochrony 1060 czerwonończyka nieparka *Lycaena dispar*, 4038 czerwonończyka fioletka *Lycaena helle*, 1617 staroduba łkowego *Ostericum palustre* poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe i pastewne oraz rezygnacja ze stosowania nawozów i dosiewania traw.

Rys. nr 19. Ostoja Nadliwiecka PLH 140032 (fragment)

(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>).

- Poligon Rembertów PLH 140034 o powierzchni 241,93 ha zlokalizowany w południowej części powiatu wołomińskiego, w lasach gminy Zielonka. Obszar Natura 2000 został ustanowiony Decyzją Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego

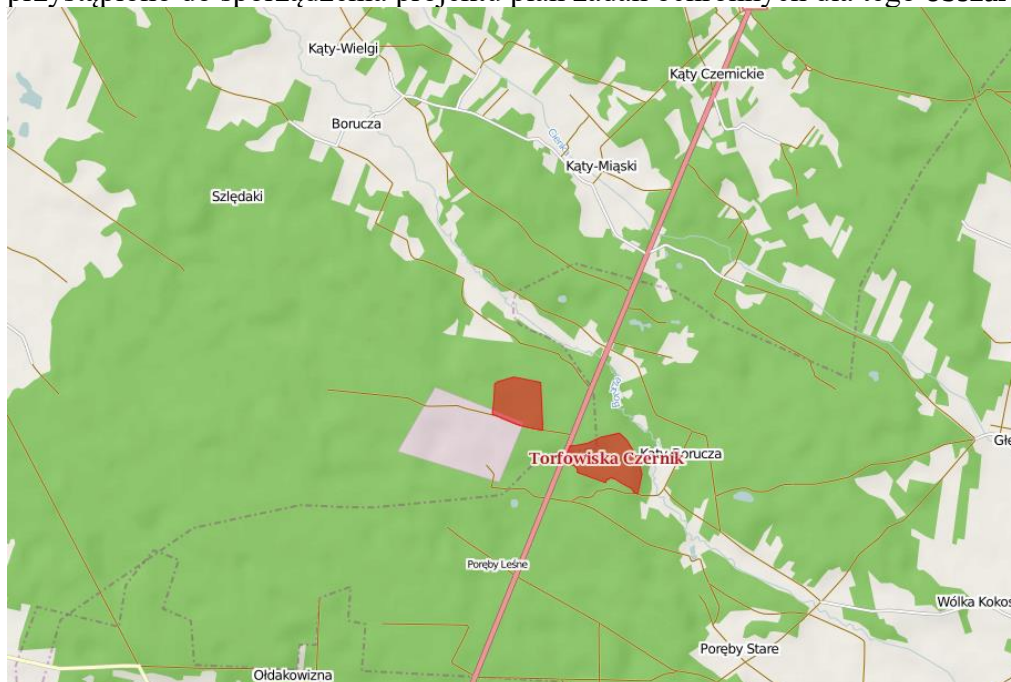
Obszar stanowi przykład rzeźby polodowcowej o specyficznej budowie geologicznej i zróżnicowanym geomorfologicznie krajobrazie. Wśród utworów powierzchniowych dominują holocenyckie eoliczne wydmy paraboliczne i pola piasków przewianych. W centralnej i północnej części obszaru rozciągają się piaszczyste wydmy. Występują płaskodenne, bezodpływowe obniżenia - misy deflacyjne oraz lokalne zagłębienia terenu wypełnione osadami mineralnymi, organicznymi lub wodą. Ponad 60% obszaru porastają bory sosnowe. W granicach Obszaru Natura 2000 znajduje się rezerwat „Bagny Jacka”.

(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>).

- Obszar Natura 2000 został ustanowiony Decyzją Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669)(2011/64/UE).

51

Dla obszaru Natura 2000 nie został ustanowiony planu zadań ochronnych. Natomiast przystąpiono do sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla tego obszaru.

Rys. nr 21. Torfowisko Czernik PLH 140037

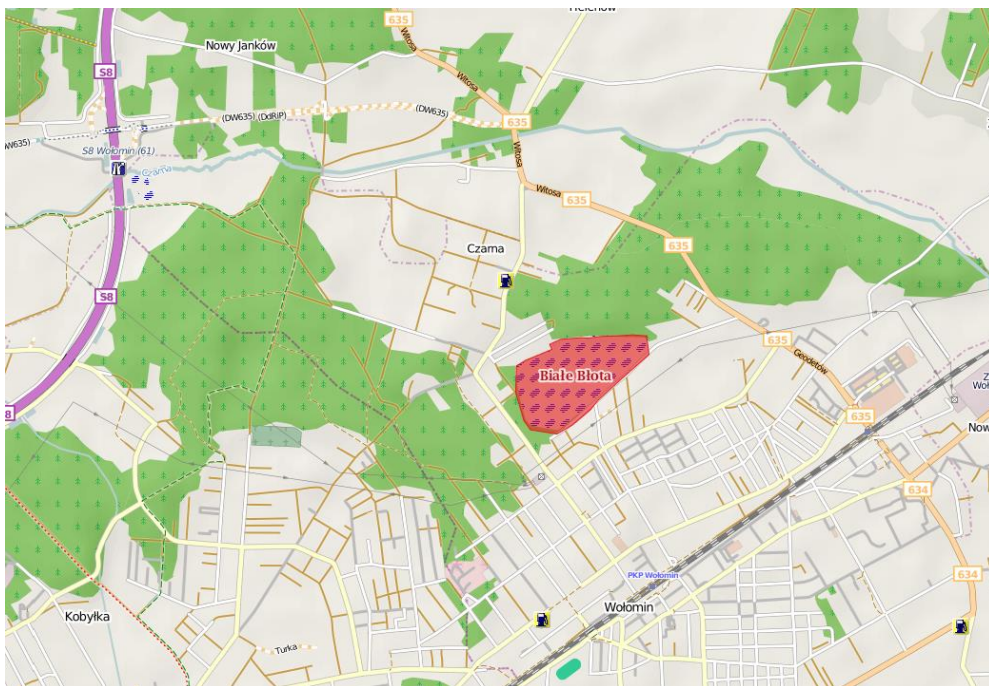
(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>).

- Strzebla błotna w Zielonce PLH 140040 o powierzchni 2,20 ha (wg. Standardowego Formularza Danych), położony jest w południowej części powiatu wołomińskiego, w lasach gminy Zielonka (fragmenty działek o nr ew. 3/1, 3/2, 4, 5 obszar 0024) na skrzyżowaniu Al. Józefa Piłsudskiego i ul. Wyszyńskiego.

Obszar Natura 2000 został ustanowiony Decyzją Komisji z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 9669)(2011/64/UE).

Jest to stanowisko priorytetowe strzebli błotnej. Jest to śródleśny mały i płytki zbiornik wodny, powstały w latach 70-tych jako zbiornik przeciwpożarowy.

Dla obszaru Natura 2000 nie został ustanowiony plan zadań ochronnych.

Rys. nr 23. Białe Błota PLH 140038

(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?showExternalObject=E2BFE6801EDF3F1477FEF873FCBB9877>).

UŻYTKI EKOLOGICZNE

Użytki ekologiczne stanowią obszary chronione ze względu na pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej, a w szczególności: śródleśne bagna, torfowiska, śródpolne zadrzewienia, tereny zalewowe rzek, tereny bagienne okresowo zalewane wodą, nieużytkowane łąki i pastwiska, śródleśne oczka wodne. Na terenie powiatu wołomińskiego znajduje się 5 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni ok. 31,61 ha, co stanowi 0,03% powierzchni powiatu. Zostały one utworzone na podstawie rozporządzenia nr 75 Wojewody Mazowieckiego z dnia 22.05.2000 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 55 poz. 572). Obecnie wykaz użytków ekologicznych w powiecie określa Rozporządzenie nr 72 Wojewody Mazowieckiego z dnia z dnia 8 lipca 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. nr 175, poz. 5572 ze zm.). Jako szczególny cel ochrony wskazano bagna.

- Użytek ekologiczny 497, bagno o powierzchni 5,97 ha. Położony jest w gminie Jadów (działki o nr ew. 999, 1001, 1002, obręb 0003 Borzymy).
- Użytek ekologiczny 498, bagno o powierzchni 14,49 ha. Położny jest w gminie Jadów (działki o nr ew. 1012, 1013, 1015, obręb 0003 Borzymy).
- Użytek ekologiczny 499, bagno o powierzchni 4,98 ha. Położony jest w gminie Strachówka (działki o nr ew. 773, 774, obręb 0009 Krawcowizna). Został ustanowiony Rozporządzeniem Nr 75 Wojewody Mazowieckiego z dnia 22 maja 2000 r. w sprawie uznania za użytek ekologiczny (Dz.U. Woj. Maz. z 2000 r. Nr 55 poz. 57).
- Użytek ekologiczny 500, bagno o powierzchni 5,47 ha. Położny jest w gminie Strachówka (działki o nr ew. 318, 319, 326, 327).
- Użytek ekologiczny 501, bagno o powierzchni 0,70 ha. Położny jest w gminie Strachówka (działka o nr ew. 319, obręb 0002 Borucza).

POMNIKI PRZYRODY

Zgodnie z danymi Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody prowadzonego przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska (stan na 07 stycznia 2022 r.) na terenie powiatu Wołomińskiego zlokalizowanych jest 159 pomników przyrody.

L.p.	Kod	Rodzaj tworu	Nazwa	Data utworzenia
Dąbrówka				
1	PL.ZIPOP.1393.PP.1434052.4552	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2017-05-28
2	PL.ZIPOP.1393.PP.1434052.4918	drzewo	Michał	2021-10-08
Jadów				
3	PL.ZIPOP.1393.PP.1434062.3783	drzewo	Lipa Św. Kazimierza	2009-07-31
4	PL.ZIPOP.1393.PP.1434062.3934	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1976-12-20
5	PL.ZIPOP.1393.PP.1434062.3937	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1987-01-04
6	PL.ZIPOP.1393.PP.1434062.3939	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1998-01-15
7	PL.ZIPOP.1393.PP.1434062.3944	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1976-12-20
8	PL.ZIPOP.1393.PP.1434062.4436	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1986-01-14
9	PL.ZIPOP.1393.PP.1434062.4459	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1972-09-28
10	PL.ZIPOP.1393.PP.1434062.4637	drzewo	Witold	1985-03-22
11	PL.ZIPOP.1393.PP.1434062.4638	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1998-12-04
12	PL.ZIPOP.1393.PP.1434062.4688	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1955-01-31
Gmina Klembów				
13	PL.ZIPOP.1393.PP.1434072.4612	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
14	PL.ZIPOP.1393.PP.1434072.4613	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
15	PL.ZIPOP.1393.PP.1434072.4614	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
16	PL.ZIPOP.1393.PP.1434072.4615	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
17	PL.ZIPOP.1393.PP.1434072.4616	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
18	PL.ZIPOP.1393.PP.1434072.4617	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
19	PL.ZIPOP.1393.PP.1434072.4618	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
Kobyłka				
20	PL.ZIPOP.1393.PP.1434011.3807	głaz narzutowy	Głaz Edmunda	2009-07-31
21	PL.ZIPOP.1393.PP.1434011.3962	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1978-09-26
22	PL.ZIPOP.1393.PP.1434011.3982	drzewo	Marianna	1978-09-26
23	PL.ZIPOP.1393.PP.1434011.3986	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1975-10-21
24	PL.ZIPOP.1393.PP.1434011.3997	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1993-02-05

25	PL.ZIPOP.1393.PP.1434011.4002	drzewo	Dąb na starej posesji Wistów	1978-05-12
26	PL.ZIPOP.1393.PP.1434011.4010	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1977-08-02
27	PL.ZIPOP.1393.PP.1434011.4011	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1977-08-02
28	PL.ZIPOP.1393.PP.1434011.4012	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1977-08-02
29	PL.ZIPOP.1393.PP.1434011.4017	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2010-07-25
30	PL.ZIPOP.1393.PP.1434011.4465	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1978-09-26
31	PL.ZIPOP.1393.PP.1434011.4639	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1987-12-20
32	PL.ZIPOP.1393.PP.1434011.4640	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1978-06-26
Marki				
33	PL.ZIPOP.1393.PP.1434021.4020	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1972-12-29
34	PL.ZIPOP.1393.PP.1434021.4021	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1972-12-29
35	PL.ZIPOP.1393.PP.1434021.4022	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1976-05-27
36	PL.ZIPOP.1393.PP.1434021.4023	drzewo	Dąb Gajosa	1973-08-28
37	PL.ZIPOP.1393.PP.1434021.4024	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
38	PL.ZIPOP.1393.PP.1434021.4025	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1983-03-31
39	PL.ZIPOP.1393.PP.1434021.4026	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1993-09-15
40	PL.ZIPOP.1393.PP.1434021.4027	drzewo	Jaś i Małgosia	1984-05-23
41	PL.ZIPOP.1393.PP.1434021.4028	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1983-03-31
42	PL.ZIPOP.1393.PP.1434021.4030	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1993-08-31
43	PL.ZIPOP.1393.PP.1434021.4031	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1984-05-23
Poświętne				
44	PL.ZIPOP.1393.PP.1434082.3930	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1972-10-19
45	PL.ZIPOP.1393.PP.1434082.3932	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1984-06-15
46	PL.ZIPOP.1393.PP.1434082.4687	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1972-11-15
Radzymin				
47	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3898	drzewo	Sosna Partyzancka	1972-10-19
48	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3900	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1974-12-06
49	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3904	drzewo	Mocarze	1976-09-15
50	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3906	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1976-09-15
51	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3907	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1976-09-15
52	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3908	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1981-01-30

53	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3910	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1983-12-01
54	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3912	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1983-12-01
55	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3913	drzewo	Grzegorz i Marian	1983-12-01
56	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3914	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1983-12-01
57	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3915	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1983-12-01
58	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3917	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1984-05-23
59	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3919	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1984-05-23
60	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3920	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1984-05-23
61	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3922	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1984-05-23
62	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3923	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1984-05-23
63	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3924	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1984-05-23
64	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3925	drzewo	Jacek	1984-05-23
65	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3928	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1985-05-15
66	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.3929	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1985-05-15
67	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.4807	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1984-05-23
68	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.4808	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1983-12-01
69	PL.ZIPOP.1393.PP.1434093.4809	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1984-05-23
Strachówka				
70	PL.ZIPOP.1393.PP.1434102.3882	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1972-09-06
71	PL.ZIPOP.1393.PP.1434102.4952	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1983-10-26
72	PL.ZIPOP.1393.PP.1434102.4953	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1980-09-02
Tuszczy				
73	PL.ZIPOP.1393.PP.1434113.4035	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1958-11-29
74	PL.ZIPOP.1393.PP.1434113.4037	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1972-10-19
75	PL.ZIPOP.1393.PP.1434113.4038	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2003-12-15
76	PL.ZIPOP.1393.PP.1434113.4042	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2003-12-15
77	PL.ZIPOP.1393.PP.1434113.4045	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2003-12-15
78	PL.ZIPOP.1393.PP.1434113.4046	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2003-12-15
79	PL.ZIPOP.1393.PP.1434113.4047	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2003-12-15
80	PL.ZIPOP.1393.PP.1434113.4049	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2003-12-15

81	PL.ZIPOP.1393.PP.1434113.4050	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2003-12-15
82	PL.ZIPOP.1393.PP.1434113.4052	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2003-12-15
83	PL.ZIPOP.1393.PP.1434113.4053	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2003-12-15
84	PL.ZIPOP.1393.PP.1434113.4054	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2003-12-15
85	PL.ZIPOP.1393.PP.1434113.4055	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1985-10-29
Wołomin				
86	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.3784	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
87	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.3785	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
88	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.3803	drzewo	Wołominiak	2009-07-31
89	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.3839	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2014-12-18
90	PL.ZIPOP.1393.PP.1434124.4268	drzewo	Andrzej	2015-11-04
91	PL.ZIPOP.1393.PP.1434124.4269	drzewo	Witold	2015-11-04
92	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4782	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
93	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4783	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
94	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4784	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
95	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4785	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
96	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4786	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
97	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4787	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
98	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4789	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
99	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4790	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
100	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4791	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
101	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4792	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
102	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4793	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
103	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4794	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
104	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4795	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
105	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4796	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
106	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4797	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
107	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4798	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
108	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4799	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
109	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4800	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31

110	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4801	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
111	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4802	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
112	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4803	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2009-07-31
113	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4946	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2021-10-26
114	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4947	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2021-10-26
115	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4948	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2021-10-26
116	PL.ZIPOP.1393.PP.1434123.4949	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2021-10-26
Ząbki				
117	PL.ZIPOP.1393.PP.1434031.3967	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1972-10-19
118	PL.ZIPOP.1393.PP.1434031.3968	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1976-12-11
119	PL.ZIPOP.1393.PP.1434031.4849	drzewo	Dęby przy Królewskiej Drodze	2009-08-15
Zielonka				
120	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3853	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1965-11-10
121	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3854	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1965-11-10
122	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3855	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1972-01-24
123	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3857	drzewo	Marcin	1972-12-29
124	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3858	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1973-01-24
125	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3859	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1974-11-21
126	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3861	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1977-03-31
127	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3862	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1977-12-29
128	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3865	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1978-09-26
129	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3867	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1978-09-26
130	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3868	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1978-09-26
131	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3869	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1978-09-26
132	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3870	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1978-09-26
133	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3872	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1978-09-26
134	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3873	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1978-09-26
135	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3874	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1978-09-26
136	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3876	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1978-11-14

137	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3877	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1978-11-14
138	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3878	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1981-09-20
139	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3879	drzewo	Józef	1982-06-28
140	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3880	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1985-12-19
141	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3884	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1987-02-02
142	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3885	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1987-02-02
143	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3886	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1987-02-02
144	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3887	drzewo	dąb Bolesława Prusa	1987-02-02
145	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3888	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1988-10-21
146	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3889	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1988-10-21
147	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3890	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1988-10-21
148	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3891	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1988-10-21
149	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3895	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2014-10-23
150	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3897	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2014-10-23
151	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3972	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2004-03-03
152	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3973	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2004-03-03
153	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3974	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1989-01-01
154	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3975	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2004-08-28
155	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3976	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2003-05-13
156	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3979	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2004-03-03
157	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.3981	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2004-03-03
158	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.4508	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	2016-04-28
159	PL.ZIPOP.1393.PP.1434041.4544	drzewo	Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1985-09-12

Tabela nr 2 Wykaz pomników przyrody na terenie Powiatu Wołomińskiego.

Źródło: <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/index.jsf>

4.8 Dziedzictwo kulturowe

Na terenie powiatu wołomińskiego występuje wiele dóbr kultury, które zostały objęte ochroną poprzez wpis do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie. Obecnie, w rejestrze i ewidencji zabytków nieruchomych znajdują się 202 obiekty objęte ochroną konserwatorską. Ponadto, na terenie poszczególnych gmin funkcjonują gminne ewidencje zabytków, które stanowią spis budynków, budowli oraz obszarów zabytkowych (poza

budynkami i obszarami wpisanymi do rejestru zabytków), które są ważne z punktu widzenia walorów zabytkowych i turystycznych poszczególnych gmin.

LP	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Datowanie
1	Dąbrówka	Chajęty (Jaktory)	dwór	ok. 1827, 1912
2	Dąbrówka	Chajęty (Jaktory)	park	XIX w.
3	Dąbrówka	Dąbrówka, ul. Kościelna	plebania	1905
4	Dąbrówka	Dąbrówka	kościół pw. Podwyższenia Krzyża	1881-1884
5	Dąbrówka	Dąbrówka	kaplica pogrzebowa	1884
6	Dąbrówka	Dąbrówka	budynek mieszkalno - gospodarczy nr 85	1943
7	Dąbrówka	Działy Czarnowskie	chałupa nr 3	ok. 1920
8	Dąbrówka	Guzowatka	chałupa nr 22	1910
9	Dąbrówka	Ślężany	pałac	I. 80 te XIX w.
10	Dąbrówka	Ślężany	park	XVIII/XIX w.
11	Jadów	Jadów, ul. Dreszera 1	Kamienica	1892
12	Jadów	Jadów, ul. Jana Pawła II 23B	Oficina z zespołu dworskiego	II poł. XIX w.
13	Jadów	Jadów, ul. Jana Pawła II 23B/25	Zespół dworski składający się z: dworu, oficyny, obory, spichlerza oraz parku	II poł. XIX
14	Jadów	Jadów, ul. Jana Pawła II 23B/25	Obora z zespołu dworskiego	XIX/XX w.
15	Jadów	Jadów, ul. Jana Pawła II 23B/25	Spichlerz z zespołu dworskiego	k. XIX w.
16	Jadów	Jadów, ul. Jana Pawła II 25	Dwór z zespołu dworskiego	ok. 1860
17	Jadów	Jadów, pl. Dreszera 11/11	Kościół p.w. Znalezienia Krzyża Św.	1882-86
18	Jadów	Jadów, ul. Poniatowskiego 9	chałupa	ok. 1880
19	Jadów	Jadów	Cmentarz żydowski	dawny: po 1848;
20	Jadów	Jadów	Park podworski (pozostałości)	II poł. XIX w.
21	Jadów	Nowy Jadów, ul. 11 Listopada	Cmentarz parafialny	pocz. XIX w.
22	Jadów	Sulejów	Cmentarz parafialny	poł. XIX w.
23	Jadów	Szewnica nr 64	chałupa	
24	Jadów	Szewnica	chałupa	
25	Jadów	Szewnica	chałupa	
26	Jadów	Szewnica	Czworak	
27	Jadów	Szewnica	Gorzelnia	
28	Klembów	Klembów	kościół parafialny pw. Św. Klemensa papieża męczennika	1829
29	Klembów	Klembów	cmentarz rzymsko-katolicki, najstarsza część	1885
30	Klembów	Lipka	park	XIX w.
31	Klembów	Ostrówek, ul. Kościuszki 21	dom	ok.1926
32	Klembów	Ostrówek, ul. Kościuszki 25	dworek	1914
33	Klembów	Ostrówek, ul. Kościuszki 34 (d. 26)	dom	pocz. XXw.
34	Klembów	Ostrówek, ul. Lachmana 1	willa "Romanówka"	1924
35	Klembów	Ostrówek, ul. Leśna 39 (d.	dom	1930

LP	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Datowanie
		41)		
36	Klembów	Ostrówek, ul. Skargi 27	dom	1913
37	Klembów	Ostrówek, ul. Skargi 5	willa "Szczęsnówek"	k. XIX w.
38	Klembów	Ostrówek, ul. Warszawska 28	dom	k. XIX w.
39	Klembów	Ostrówek, ul. Warszawska 34 (d. 27)	willa "Klementyna"	k. XIX w.
40	Klembów	Ostrówek, ul. Waryńskiego 3	dom	ok. 1930
41	Klembów	Rasztów	park	XIX w.
42	Klembów	Wola Rasztowska, ul. Dąbrowskiego	pałac Łuszczewskich	1673 (1953)
43	Klembów	Wola Rasztowska, ul. Dąbrowskiego	park	1673 (1953)
44	Kobyłka	Kobyłka, ul. Kościelna	Kościół św. Trójcy pojezuicki	1741-54
45	Kobyłka	Kobyłka, ul. Kościuszki 8	Dom jednorodzinny	1930
46	Kobyłka	Kobyłka, ul. Pieniążka	Cmentarz rzymsko-katolicki wraz ze starodrzewem	zał. 1803
47	Kobyłka	Kobyłka, ul. Pieniążka	Kaplica grobowa	1837
48	Kobyłka	Kobyłka, ul. Rumuńska 2	Dom jednorodzinny	pocz. XX w.,
49	Kobyłka	Kobyłka, ul. Słowackiego 16	Willa "Uroczą" z działką i zielenią	ok. 1910
50	Kobyłka	Kobyłka, ul. Wygonowa	Park	
51	Kobyłka	Kobyłka, ul. Załuskiego Marcina ks. 102 d. 62	Dom jednorodzinny	1930
52	Kobyłka	Kobyłka, ul. Żymirskiego Franciszka gen. 28	Dom jednorodzinny	ok. 1910
53	Kobyłka	Kobyłka, ul. Żymirskiego Franciszka gen. 44	Dom jednorodzinny	1930
54	Kobyłka	Kobyłka, ul. Żymirskiego Franciszka gen. 45	Dom jednorodzinny	ok. 1915
55	Kobyłka	Kobyłka, ul. Żymirskiego Franciszka gen. 57	Dom jednorodzinny	1937
56	Kobyłka	Kobyłka	wiąta peronowa	1952
57	Kobyłka	Kobyłka Ossów	wiąta peronowa	1952
58	Marki	Marki, ul. Bandurskiego	Cmentarz parafialny	I poł. XIX w.
59	Marki	Marki, ul. Braci Briggsów 11	budynek główny Fabryki Braci Briggsów (przędzalnia wełny)	1884 r.
60	Marki	Marki, ul. Fabryczna 2	Budynek d. szkoły elementarnej	1895
61	Marki	Marki, ul. Piastowska	Cmentarz parafialny	1917
62	Marki	Marki, ul. Piłsudskiego 93 (d. Świerczewskiego)	Kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP (wraz z zielenią i ogrodzeniem)	1897-1899
63	Marki	Marki, ul. Piłsudskiego 96 (d. Świerczewskiego)	Park krajobrazowy przy pałacu Bryggasa	poł. XIX w.
64	Marki	Marki, ul. Piłsudskiego al. 96 (d. Świerczewskiego)	Pałac Bryggasa (Briggasa)	1884-1894
65	Marki	Marki, ul. Piłsudskiego al. 285 (dawna: Świerczewskiego)	Dom wielorodzinny	ok. 1923
66	Marki	Marki	Zajazd	XIX w.
67	Marki	Marki, ul. Barska 2	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów – dom wielorodzinny	1883-1885

LP	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Datowanie
68	Marki	Marki, ul. Barska 4	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
69	Marki	Marki, ul. Barska 6	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
70	Marki	Marki, ul. Jasna 5	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
71	Marki	Marki, ul. Jasna 7	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
72	Marki	Marki, ul. Parkowa 2	Dom mieszkalny (willa)	l. 20. XX w.
73	Marki	Marki, ul. Piłsudskiego 238	dom (d. restauracja)	pocz XX w, przed 1914
74	Marki	Marki, ul. Piłsudskiego 248/252	Kościół p.w. św. Andrzeja Boboli	1929-1931 (rozbudowa l. 80te XXw.)
75	Marki	Marki, ul. Piłsudskiego 35	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
76	Marki	Marki, ul. Piłsudskiego 37	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
77	Marki	Marki, ul. Piłsudskiego 39	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
78	Marki	Marki, ul. Piłsudskiego 43	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
79	Marki	Marki ul. Piłsudskiego 76	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
80	Marki	Marki, ul. Piłsudskiego 78	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
81	Marki	Marki, ul. Piłsudskiego 80	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
82	Marki	Marki, ul. Piłsudskiego 82	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
83	Marki	Marki, ul. Piłsudskiego 84	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
84	Marki	Marki, ul. Piłsudskiego 86	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
85	Marki	Marki, ul. Słowackiego 1	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
86	Marki	Marki, ul. Słowackiego 3	zespół budowlany osiedla robotniczego przy fabryce Braci Briggsów - dom wielorodzinny	1883-1885
87	Marki	Marki , ul. Piłsudskiego 41	willa	1883/1884

LP	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Datowanie
88	Poświętne	Krubki-Górki	Park krajobrazowy dworski	XVIII/XIX w.
89	Poświętne	Nowe Ręczaje nr 28	Chałupa	XVIII w.
90	Poświętne	Poświętne	Cmentarz parafialny	poł. XVIII w.
91	Poświętne	Poświętne	Plebania	XIX w.
92	Poświętne	Turze	Młyn wodny	ok. 1900
93	Poświętne	Wólka Dąbrowiecka	Dwór (ob. szkoła)	
94	Radzymin	Arciechów	Bezimienna mogiła żołnierza polskiego	1939
95	Radzymin	Radzymin (przy kościele)	Budynek	XVIII w.
96	Radzymin	Radzymin, ul. Batorego 3	Willa	l.20. XX w.
97	Radzymin	Radzymin, ul. Czartory- skiej Eleonory 2 (dawna: Okrzei)	Willa	1925
98	Radzymin	Radzymin, ul. Hubnera	Cmentarz żydowski	
99	Radzymin	Radzymin, ul. Jana Pawła II (d. Warszawska)	Kaplica cmentarna	1927
100	Radzymin	Jana Pawła II (dawna: Warszawska)	Cmentarz wojskowy (wraz z drzewosta- nem)	zał. 1912
101	Radzymin	Radzymin, ul. Jana Pawła II 64 (dawna: Warszawska)	Budynek przycmentarny (dom dozorczy)	1930-32
102	Radzymin	Radzymin, ul. Konstytucji 3 Maja 15 (dawna: Lenina)	Kino	l. 20. XX w.
103	Radzymin	Radzymin, ul. Konstytucji 3 Maja 16 (dawna: Lenina)	Dom jednorodzinny*	poł XIX w.
104	Radzymin	Radzymin, ul. Konstytucji 3 Maja 19 (dawna: Lenina)	Internat d. budynek starostwa	ok. 1830
105	Radzymin	Radzymin, ul. Konstytucji 3 Maja 20 (dawna: Lenina)	Dom jednorodzinny*	poł. XIX w.
106	Radzymin	Radzymin, ul. Konstytucji 3 Maja 26 (dawna: Lenina)	Budynek szkolny (ob. Liceum)	1843-44
107	Radzymin	Radzymin, ul. Konstytucji 3 Maja 4 (dawna: Lenina)	Kamienica d.rodziny Wendlów (w grani- cy działki)	pocz. XX w.
108	Radzymin	Radzymin, ul. Konstytucji 3 Maja 8 (dawna: Lenina)	Kamienica	I ćw. XX w.
109	Radzymin	Radzymin, ul. P.O.W. 1 (d. Waryńskiego)	fragment ogrodzenia kościoła pw. Przemienienia Pańskiego zlokalizowany przy ul. T. Kościuszki	
110	Radzymin	Radzymin, ul. P.O.W. 1 (d. Waryńskiego)	Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego	1773-80, prze- budowa: 1897- 1919
111	Radzymin	Radzymin, ul. P.O.W. 1 (d. Waryńskiego)	Dzwonnica przy kościele p.w. Przemie- nienia Pańskiego	1773-80
112	Radzymin	Radzymin, ul. P.O.W. 1 (d. Waryńskiego)	Bramka	pocz. XX w.
113	Radzymin	Radzymin, ul. P.O.W. 1 (d. Waryńskiego)	Plebania	k. XVIII w.
114	Radzymin	Radzymin, ul. P.O.W. 1 (d. Waryńskiego)	Cmentarz przy kościele p.w. Przemienie- nia Pańskiego (wraz ze starodrzewem)	zał. 1706
115	Radzymin	Radzymin, ul. Polna	Cmentarz ewangelicki	I poł. XIX w.
116	Radzymin	Radzymin,	Park krajobrazowy z d. założenia pałaco-	po 1770

LP	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Datowanie
		ul. Żeligowskiego 4 (dawna: Parkowa)	wo-parkowego	
117	Radzymin	Radzymin, ul. Żeligowskiego 4 (dawna: Parkowa)	Dom administratora z d. założenia pała- cowo-parkowego,	IV ćw. XVIII w.
118	Strachówka	Księżyki (Czernik)	Dwór	1865
119	Strachówka	Księżyki, nr 13	Młyn wodny z zagrodą	1812
120	Strachówka	Oseka	Młyn wodny z częścią mieszkalną*	I poł. XIX w.
121	Strachówka	Strachówka, ul. Norwida 5	Dawna owczarnia (ob. biblioteka)	
122	Strachówka	Strachówka	Cmentarz parafialny	1948
123	Strachówka	Strachówka	Dom (ob. szkoła)	
124	Strachówka	Strachówka	Dom jednorodzinny	
125	Tłuszcz	Borki	park	XIX w.
126	Tłuszcz	Chrzęsne	pałac	1635
127	Tłuszcz	Chrzęsne	park (relikty)	XVIIIw.
128	Tłuszcz	Jasienica	park	XIXw.
129	Tłuszcz	Miąse	park	XIXw.
130	Tłuszcz	Mokra Wieś	park	XVIII/XIX w.
131	Tłuszcz	Postoliska	kościół parafialny pw. Św. Stanisława Bp	1913-19
132	Tłuszcz	Postoliska	cmentarz rzymsko-katolicki, stara część	XIX w.
133	Tłuszcz	Tłuszcz, ul. Głowackiego 13/13A	dom	ok.. 1926
134	Tłuszcz	Tłuszcz, ul. Kościelna 12	dom (przedszkole)	1929
135	Tłuszcz	Tłuszcz, ul. Kościelna 7	kościół parafialny pw. Przemienienia Pań- skiego	1932, 2000
136	Tłuszcz	Tłuszcz, ul. Kościelna 8	dom	ok.. 1925
137	Tłuszcz	Tłuszcz, ul. Parkowa 3	dwór	1910
138	Tłuszcz	Tłuszcz	kapliczka	XIX/XX w.
139	Tłuszcz	Tłuszcz, ul. Powstańców 13	dom	ok.. 1920
140	Tłuszcz	Tłuszcz, ul. Powstańców 13A	dom	ok.. 1920
141	Tłuszcz	Tłuszcz, ul. Powstańców 22	spichlerz	I poł. XIX w.
142	Tłuszcz	Tłuszcz, ul. Powstańców 28	dom	1933
143	Tłuszcz	Tłuszcz, ul. Szklana 3	kamienica pracowników huty szkła (urząd gminy)	pocz. XX w.
144	Tłuszcz	Tłuszcz, ul. Szkolna 4	portiernia	pocz. XX w.
145	Tłuszcz	Tłuszcz, ul. Szkolna 4	dom	ok.. 1920
146	Tłuszcz	Tłuszcz, ul. Warszawska	cmentarz wojenny	1920
147	Wołomin	Czarna	Miejsce pocmentarne, d. cmentarz epidemiczny	XIX w.
148	Wołomin	Grabie Nowe	Mogiła zbiorowa żołnierzy WP	1939
149	Wołomin	Leśniakowizna, ul. Niepod- ległości al./Graniczna	Cmentarz par. p.w. MB Częstochowskiej	1934
150	Wołomin	Leśniakowizna, ul. Niepod- ległości al./Graniczna	Mogiła zbiorowa żołnierzy AK, Powstań- czych Oddziałów Spec. "Jerzyki" oraz Grób Nieznanego Żołnierza na cmentarzu par. kościoła p.w. MB Częstochowskiej	
151	Wołomin	Nowa Wieś	Park	

LP	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Datowanie
152	Wołomin	Wołomin, ul. Andersa / Kresowa	Cmentarz żydowski	II poł. XIX w.
153	Wołomin	Wołomin, ul. Kościelna 54 (dawna: Kasprzaka)	Kościół p.w. MB Częstochowskiej	pocz. XX w.
154	Wołomin	Wołomin, ul. Laskowa 7	dom	ok.1932
155	Wołomin	Wołomin, ul. Nagórna 2	Willa "Laurentium"	ok. 1920
156	Wołomin	Wołomin, ul. Nagórna 2	Ogród przy willi "Laurentium"	
157	Wołomin	Wołomin, ul. Nałkowskiego 17	Dom Nałkowskich	1895
158	Wołomin	Wołomin, ul. Nałkowskiego 17	Ogród przy domu Nałkowskiej	
159	Wołomin	Wołomin, ul. Piłsudskiego 8	dom	ok. 1900
160	Wołomin	Wołomin, ul. Warszawska 23	kamienica	XIX/XX w.
161	Wołomin	Wołomin, ul. Warszawska 24	Kamienica	1908
162	Wołomin	Wołomin, ul. Warszawska 26	Kamienica	1909
163	Wołomin	Wołomin, ul. Warszawska 28	Kamienica Chmielewskich	1907-1913
164	Wołomin	Wołomin, ul. Warszawska 6	Kamienica	I ćw. XX w.
165	Wołomin	Wołomin, ul. Wąska 5	willa "Rohnówka" ("Dom pod akacjami")	ok. 1883
166	Wołomin	Wołomin, ul. Wileńska 32 (dawna: Paplińskiego)	Kamienica (ob. szkoła)	1905, 1921-23
167	Wołomin	Wołomin	wiąta peronowa	1952
168	Wołomin	Wołomin d. Czarna, ul. Gościniec	Dwór	
169	Wołomin	Wołomin d. Czarna, ul. Gościniec	Park dworski	
170	Wołomin	Wołomin d. Czarna, ul. Gościniec	Spichlerz	I poł. XIX w.
171	Ząbki	Ząbki, ul. 3 Maja 40	willa Leokadii Monszajnowny	1931-32
172	Ząbki	Ząbki, ul. Chopina 9	dom własny Niny Jankowskiej	1922 r.
173	Ząbki	Ząbki, ul. Klonowa 6	Willa	1918
174	Ząbki	Ząbki, ul. Langiewicza 9	Willa "Renata"	ok. 1930
175	Ząbki	Ząbki, ul. Narutowicza 27	dom jednorodzinny	1932
176	Ząbki	Ząbki, ul. Rychlińskiego 1	zespół budowlany Szpitala dla nerowowo i psychicznie chorych "Drewnica" - budynek administracji (5)	1909-1915
177	Ząbki	Ząbki, ul. Rychlińskiego 1	zespół budowlany Szpitala dla nerowowo i psychicznie chorych "Drewnica" - budynek mieszkalny tzw. Rychlinówka (2)	1913
178	Ząbki	Ząbki, ul. Rychlińskiego 1	zespół budowlany Szpitala dla nerowowo i psychicznie chorych "Drewnica" - pawilon III (9)	1908
179	Ząbki	Ząbki, ul. Rychlińskiego 1	zespół budowlany Szpitala dla nerowowo i psychicznie chorych "Drewnica" - pawilon IV (10)	1914
180	Ząbki	Ząbki, ul. Rychlińskiego 1	zespół budowlany Szpitala dla nerowowo i psychicznie chorych "Drewnica" - portiernia (1)	1956

LP	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Datowanie
181	Ząbki	Ząbki, ul. Rychlińskiego 1	zespół budowlany Szpitala dla nerowowo i psychicznie chorych "Drewnica" - pralnia (4)	1909-1915
182	Ząbki	Ząbki, ul. Rychlińskiego 1	zespół budowlany Szpitala dla nerowowo i psychicznie chorych "Drewnica" - prosek-torium (obecnie kaplica, 3)	1928
183	Ząbki	Ząbki, ul. Rychlińskiego 1	zespół budowlany Szpitala dla nerowowo i psychicznie chorych "Drewnica" - wieża ciśnien (11)	1937
184	Ząbki	Ząbki, ul. Rychlińskiego 1	zespół budowlany Szpitala dla nerowowo i psychicznie chorych "Drewnica" - pawilon I i II wraz z łącznikiem (6, 7, 8)	1928
185	Ząbki	Ząbki, ul. Słowackiego 10	Willa "Alina"	1919
186	Ząbki	Ząbki, ul. Wyzwolenia 16	Willa	1920
187	Ząbki	Ząbki, ul. Wyzwolenia 21	Willa Ronikiera	1920
188	Ząbki	Ząbki	wiąta peronowa	1952
189	Zielonka	Ossów	Cmentarz wojenny	1920
190	Zielonka	Ossów	Cmentarz wojenny (wraz z drzewostanem)	zał. 1920
191	Zielonka	Ossów	Dzwonnica na cmentarzu wojennym	
192	Zielonka	Ossów	Kaplica na cmentarzu wojennym	
193	Zielonka	Zielonka, ul. Bankowa	Mogiła harcerzy i mieszkańców Zielonki z okresu II wojny światowej	1939-1945
194	Zielonka	Zielonka, ul. Inżynierska 1	Cmentarz żydowski	1942-1945
195	Zielonka	Zielonka, ul. Jagiellońska	Kościół MB Częstochowskiej	1938, rozb. 1945-1975
196	Zielonka	Zielonka, ul. Lipowa 10	willa "Tadmira"	1930, 1936
197	Zielonka	Zielonka, ul. Lipowa 2	willa	ok..1930
198	Zielonka	Zielonka, ul. Piłsudskiego	Cmentarz rzym.-kat.	1939
199	Zielonka	Zielonka, ul. Poniatowskiego 29	Bezimienna mogiła z okresu II wojny światowej	1939-1945
200	Zielonka	Zielonka, ul. Prymasa Stefana Wy-szyńskiego 7	budynek sztabowo-biurowy Wojskowego Instytutu Technicznego uzbrojenia (bud. Nr 16)	1936
201	Zielonka	Zielonka, ul. Sienkiewicza 20	Willa (wraz z działką i zielenią)	1898, przebu-dowa l. 30. XX w.
202	Zielonka	Zielonka	wiąta peronowa	1952

Tabela nr 3. Zabytki zlokalizowane w powiecie wołomińskim.

Źródło: <https://www.mw kz.pl/rejestr-i-ewidencja-zabytkow>

4.9 Ludność i zdrowie ludzkie

Zgodnie z danymi GUS z 2020 r., obszar powiatu wołomińskiego zamieszkuje 251 276 osób i od wielu lat na jego terenie można zauważyć wzrostowy trend liczby ludności

¹⁴. Powiat wołomiński jest jednym z najludniejszych z powiatów ziemskich województwa mazowieckiego. Największe skupiska mieszkańców występują na terenach miast, szczególnie charakteryzujących się bliskim sąsiedztwem Warszawy oraz dobrą komunikacją samochodową i kolejową. Najbardziej zaludnioną gminą jest Wołomin, najmniejsza zaś liczba mieszkańców jest w gminie Strachówka.

Liczba ludności wg. gmin w 2019 r. ¹⁵:

gminy miejskie:

- Kobyłka: 24 414 mieszkańców,
- Marki: 25 461 mieszkańców,
- Ząbki: 37 818 mieszkańców,
- Zielonka: 17 560 mieszkańców,

gminy miejsko - wiejskie:

- Radzymin: 27 504 mieszkańców,
- Tłuszcz: 20 109 mieszkańców,
- Wołomin: 51 884 mieszkańców,

gmin wiejskich:

- Dąbrówka: 8 188 mieszkańców,
- Jadów: 7 462 mieszkańców,
- Klembów: 10 108 mieszkańców,
- Poświętne: 3 220 mieszkańców,
- Strachówka: 2 720 mieszkańców.

Niebezpieczne dla ludzi i ich zdrowia mogą być awarie powstałe w zakładach, w których przechowywane są substancje niebezpieczne, awarie powstałe podczas transportu czy przesyłu takich substancji na odległość. Zgodnie z Ustawą Prawo ochrony środowiska zakłady stwarzające zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, w zależności od rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznych, które znajdują się na ich terenie uznaje się za zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii, albo za zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii. Na podstawie Rozporządzenia Ministra Rozwoju z dnia 29 stycznia 2016 r. w sprawie rodzajów i ilości znajdujących się w zakładzie substancji niebezpiecznych, decydujących o zaliczeniu zakładu do zakładu o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej przeprowadza się kwalifikację zakładów do ww. kategorii.

Na terenie powiatu zlokalizowane są:

- zakład dużego ryzyka PERN S. A. Baza Paliw Nr 5 w Emilanowie, gmina Klembów (do zakładu transportowane jest paliwo za pośrednictwem rurociągu dalekosiężnego relacji Płock – Mościska – Emilanów, składowane w zbiornikach i dystrybuowane za pośrednictwem cystern samochodowych i kolejowych; w bazie składowanych jest do 68 000 ton paliw);
- zakład zwiększonego ryzyka DJChem Chemicals Poland SA w Wołominie (zakład produkujący i magazynujący toksyczne środki przemysłowe).

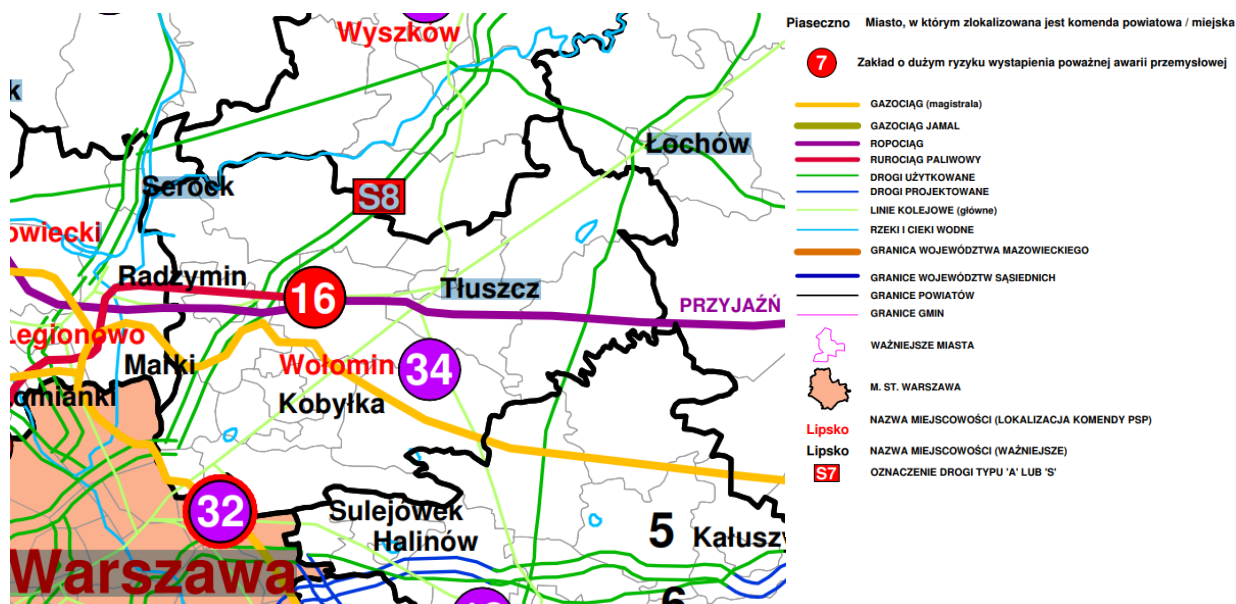
Ostatnie poważne awarie tych zakładów na terenie powiatu miały miejsce w 2008 r. i 2010 r., zakończone skutecznymi akcjami ratowniczymi, przeprowadzonymi przez Straż Pożarną. Zakłady obecnie są prawidłowo zabezpieczone i monitorowane przez właściwe służby.

¹⁴ GUS, TABL. II. Ludność, Ruch naturalny oraz migracje ludności według powiatów w pierwszym półroczu 2020 r., 30 czerwca 2020.

¹⁵ 2020 Statystyczne Wademecum Samorządowca, Urząd Statystyczny w Warszawie

Ząbki są w części zakwalifikowane do II strefy zagrożenia, wynikającej z sąsiedztwa (ok. 10 km od granicy miasta) bazy paliw płynnych w Warszawie przy ul. Swojskiej 47.

Potencjalnym źródłem zagrożenia może być transport drogowy i kolejowy substancji niebezpiecznych (głównie paliw płynnych, transport chloru, amoniaku i siarki), zakłady używające chloru, ponadregionalny gazociąg wysokiego ciśnienia Rembelszczyzna-Hołowczyce, rurociąg paliwowy, ropociąg, czy też stacje paliw.

Rys. nr 24 Mapa zagrożeń powiatu wołomińskiego
(<https://www.gov.pl/web/kwpsp-warszawa/zaklady-o-duzym-i-zwiekszonym-ryzyku>)

4.10. Jakość środowiska przyrodniczego (powietrze atmosferyczne, klimat akustyczny, promieniowanie elektromagnetyczne i gospodarka odpadami)

Na stan jakości powietrza wpływa szereg czynników zewnętrznych (napływ zanieczyszczeń z terenu województwa) oraz wewnętrznych, takich jak: indywidualny sposób ogrzewania budynków oraz komunikacja samochodowa. Jednym z największych źródeł zanieczyszczenia powietrza na terenie powiatu jest tzw. niska emisja, czyli emisja pochodząca ze źródeł o wysokości nie przekraczającej kilku - kilkunastu metrów wysokości. Szczególnie uciążliwa jest na terenach zwartej zabudowy, gdzie nie ma możliwości przewietrzania. Na stan powietrza w powiecie oddziałują także źródła komunikacyjne. Największe zanieczyszczenie powietrza substancjami pochodzącymi ze spalania paliw w silnikach pojazdów występuje na skrzyżowaniach głównych dróg, w centrach miejscowości i przy trasach komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu biegnących przez obszary o zwartej zabudowie. Przyczyną nadmiernej emisji zanieczyszczeń ze środków transportu jest przede wszystkim zły stan techniczny pojazdów, ich zła eksploatacja, przestoje w ruchu spowodowane złą organizacją ruchu lub zbyt małą przepustowością dróg. Emisja liniowa zanieczyszczeń związana jest natomiast z czynnikiem komunikacyjnym i generowaniem zanieczyszczeń powietrza przez intensywny ruch pojazdów mechanicznych. Przez powiat wołomiński przebiega główny szlak komunikacyjny w kierunku granicy północno – wschodniej i Białegostoku drogą nr 8 i 50. W miesiącach wiosennych i letnich, oraz w weekendy widoczne jest duże nasilenie ruchu drogowego spowodowane m. in. przemieszczaniem się mieszkańców Warszawy w miejsca wypoczynku – Mazury oraz działki rekreacyjne. Obecnie w wyniku oddania do użytku obwodnicy Marek wzrósł ruch tranzytowy samochodów ciężarowych. Natężenie ruchu na drogach krajowych i wojewódzkich powiatu wołomińskiego jest istotnym źródłem zanieczyszczenia. Pewnym

problemem jest napływ zanieczyszczeń z terenów sąsiednich, przede wszystkim aglomeracji warszawskiej.

Do najważniejszych zakładów wprowadzających zanieczyszczenia do powietrza na terenie powiatu wołomińskiego należą:

- Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Wołominie,
- Przemysłowy Instytut Maszyn Budowlanych w Kobyłce,
- "PREMED" Zakłady Aparatury Precyzyjno-Medycznej w Markach,
- INTER-EUROPOL S. A. w Markach,
- DJCHEM CHEMICALS POLAND S.A. w Wołominie,
- WOJSKOWE ZAKŁADY LOTNICZE Nr 2 S.A. w Zielonce,
- FRENOPLAST S.A. w Wołominie,
- Tchibo Manufacturing Poland Sp. z o. o. w Markach,
- Wojskowe Zakłady Elektroniczne S. A. w Zielonce,
- Nederman Manufacturing Poland Sp. z o. o. w Markach,
- TERMISIL Glass Sp. z o.o. Huta Szkła Wołomin S.A.,
- Coca-Cola HBC Polska Sp. z o.o. w Radzyminie.

Monitoring jakości powietrza atmosferycznego prowadzony jest przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Zgodnie z Roczną oceną jakości powietrza w województwie mazowieckim, Raport Wojewódzki za roku 2019¹⁶, powiat wołomiński znajduje się w strefie mazowieckiej, dla której wartości zanieczyszczeń SO₂, NO₂, Pb, C₆H₆, CO, O₃ (według poziomu docelowego) As, Cd, Ni, PM₁₀ (według uśrednionych stężeń rocznych) zostały określone jako odpowiednie dla klasy czystości A, gdzie stężenia zanieczyszczeń nie przekraczają poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych. Ozon natomiast według poziomu docelowego spełnia wymagania w zakresie stężeń, jednak według poziomu celu długoterminowego, stanowi klasę D2. Dla średniego rocznego stężenia pyłu zawieszonego PM_{2,5} określono klasę A według poziomu dopuszczalnego dla fazy I oraz C1 dla fazy II. Klasę C określono również dla pyłu zawieszonego PM₁₀ według stężeń 24-godzinnych oraz benzo(α)pirenu. Dla strefy ze statusem klasy C należy podjąć działania w celu określenia obszarów przekroczeń danego zanieczyszczenia, opracować program ochrony powietrza i prowadzić działania mające na celu obniżenie stężeń przynajmniej do poziomów dopuszczalnych.

Nazwa Strefy	Kod strefy	SO ₂	NO ₂	C ₆ H ₆	CO	O ₃	PM ₁₀	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	PM _{2,5}
strefa mazowiecka	PL1404	A	A	A	A	A	C	A	A	A	A	C	A

Tabela nr 4 Klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi (Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim, raport wojewódzki za rok 2019).

Powiat wołomiński charakteryzuje się dobrze rozwiniętą siecią dróg i wzmożonym ruchem kołowym w kierunku Warszawy oraz do terenów rekreacyjno - wypoczynkowych w północno-wschodniej Polsce. Na klimat akustyczny w ujęciu regionalnym największy wpływ ma hałas komunikacyjny, który generowany jest przez silniki samochodowe oraz przez ruch pojazdów szynowych. Poziom hałasu drogowego jest bezpośrednio uzależniony od kategorii

¹⁶ Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim, Raport Wojewódzki za rok 2019, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa, kwiecień 2020.

drogi i natężenia na niej ruchu, prędkość pojazdów czy udział pojazdów ciężarowych. Poziom dźwięku poruszających się pojazdów jest wysoki i wynosi (w zależności od źródeł) 68–95 dB. Problem uciążliwości hałasu występuje praktycznie na terenach miast powiatu wołomińskiego, w szczególności w centralnych częściach miast o dużym natężeniu ruchu i zwartej zabudowie, zlokalizowanej blisko jezdni na terenach osiedli zabudowy wielorodzinnej i jednorodzinnej. Największe natężenie ruchu notuje się na drodze krajowej S8 oraz na drogach wojewódzkich. Największe uciążliwości hałasu komunikacyjnego występują na ww. odcinkach dróg oraz wzdłuż linii kolejowych, przecinających tereny zabudowy mieszkaniowej gmin: Marek, Zielonki, Wołomina i Ząbek. Lokalne zagrożenie dotyczy hałasu przemysłowego, stanowiącego uciążliwość dla zabudowy mieszkaniowej, zlokalizowanej w sąsiedztwie zakładów przemysłowych i usługowych czy też hałas rolniczy. Innym źródłem hałasu są procesy technologiczne w zakładach przemysłowych oraz linie i stacje energetyczne.

Źródłem promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego na terenie powiatu wołomińskiego są przede wszystkim stacje transformatorowe i linie elektroenergetyczne 110 kV i 220 kV, stacje bazowe telefonii komórkowej, czy inne urządzenia radiokomunikacyjne, radiolokacyjne i radionawigacyjne. Największy udział w emisji mają stacje bazowe telefonii komórkowej z antenami sektorowymi i antenami radiolinii (antena sektorowa służy do komunikacji z telefonem komórkowym, natomiast antena radiolinii służy do komunikacji między stacjami bazowymi). W przypadku stacji bazowych telefonii komórkowej pola elektromagnetyczne są wypromieniowywane na dużych wysokościach, miejscach niedostępnych dla ludzi. Zagadnienia związane z ochroną środowiska przed polami elektromagnetycznymi reguluje ustawa z 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska oraz Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

Od lipca 2013 r. na terenie powiatu wołomińskiego obowiązuje system gospodarki odpadami komunalnymi, który nakłada obowiązek na poszczególne gminy odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości. Odpady odbierane są przez firmy współpracujące z Gminami, wybierane w ramach przetargu nieograniczonego, lub mieszkańcy mogą samodzielnie przekazywać odpady do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych zlokalizowanego na terenie każdej gminy z powiatu wołomińskiego. Od 1 lipca 2019 roku nastąpiła zmiana w segregacji odpadów komunalnych. Na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 29 grudnia 2016 roku nałożono na gminy obowiązek zwiększenia liczby frakcji odpadów poddanych segregacji i zmianę kolorystyki worków: odpady zmieszane, bioodpady, papier i tektura, tworzywa sztuczne i metale oraz szkło. Okresowo przeprowadzany jest odbiór odpadów wielkogabarytowych i zużytych opon czy też innych odpadów. Przedsiębiorcy, wytwarzający śmieci, które nie są zwykłymi odpadami komunalnymi, są zobligowani do odbioru odpadów przez uprawnione podmioty prowadzące działalność z zakresu gospodarki odpadami.

5 Stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

5.1. Analiza i ocena przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko

Analiza specyficznych uwarunkowań regionalnego środowiska przyrodniczego powiatu wołomińskiego w kontekście *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* pozwala określić przewidywane typowe zmiany, jakie może spowodować realizacja jej zapisów na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego oraz przyszłe zadania wspierające turystykę. Strategia rozwoju turystyki wskazuje przykładowe zadania, których realizacja ma pomóc w osiągnięciu trzech strategicznych celów w rozwoju turystyki powiatu wołomińskiego do roku 2030, tj. rozwoju oferty turystycznej, wypromowania powiatu wołomińskiego jako miejsca atrakcyjnego turystycznie oraz powstania silnego otoczenia instytucjonalnego, działającego na rzecz rozwoju turystyki. Zaplanowane cele strategiczne i ce-

le szczegółowe wraz z propozycją działań, są ze sobą powiązane. Strategia nie wyznacza konkretnych terenów do pełnienia konkretnej funkcji turystycznej, jednak wskazuje szereg przykładowych działań, które zostały wyznaczone na obszarze w większości już zainwestowanym lub na obszarach wymagających niewielkich przekształceń infrastrukturalnych. Inwestycje dotyczące przebudowy dróg, budowa parkingów w okolicy atrakcji turystycznych, rozbudowy istniejącej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, realizacji szeroko rozumianej infrastruktury turystycznej (ścieżek rowerowych, szlaków turystycznych, pomostów, punktów i platform widokowych, stanowisk ornitologicznych do obserwacji ptaków, przepraw promowych w sezonie letnim, miejsc wodowania kajaków, urządzeń sportowych i wypoczynku) nie precyzują lokalizacji lub przebiegu danego przedsięwzięcia. Wobec czego, trudno wskazać konkretne oddziaływania z uwagi na brak określenia zakresu i skali danego przedsięwzięcia w ujęciu regionalnym lub miejscowym. Część zadań, wpisanych w cele szczegółowe analizowanej strategii, ma charakter nieinwestycyjny (promocja i wsparcie turystyki) lub wskazuje lokalizację dot. budynków zabytkowych, muzeów, kościołów czy też miejsc imprez sportowych lub wydarzeń plenerowych. Dlatego określenie zmian stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem w odniesieniu do zadań zaplanowanych w strategii, przy braku informacji o sposobie realizacji poszczególnych przedsięwzięć, jest trudnym zadaniem.

Z uwagi na fakt, że prawdopodobnie część zadań inwestycyjnych będzie wymagała opracowania programów i przeprowadzenia postępowań w sprawie oceny oddziaływania na środowisko w odniesieniu do konkretnej lokalizacji i do poszczególnych komponentów środowiska, przyjęto, że na etapie postępowania w sprawie oddziaływania na środowisko *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030 r.*, wystarczająca będzie analiza typowych oddziaływań i potencjalnych skutków. W związku z realizacją zapisów zawartych w strategii przewiduje się różnorodny wpływ zachodzących zjawisk na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego. Podstawowym elementem rozróżniającym charakter zachodzących oddziaływań jest ich kierunek wpływu, który może być pozytywny, negatywny lub neutralny.

Poniżej zostały przedstawione w postaci tabelarycznej wybrane cele rozwoju turystycznego i związane z nimi zadania o charakterze inwestycyjnym, dla których przewiduje się, że mogą oddziaływać na środowisko, w tym na obszary objęte prawną ochroną przyrodniczą.

Zgodnie z art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko poniższe zdania poddane zostały ocenie pod względem możliwości aktualnego lub potencjalnego wpływu na następujące elementy środowiska: obszary Natura 2000, różnorodność przyrodniczą, ludzi, zwierzęta, rośliny, wody (podziemne i powierzchniowe), powietrze, powierzchnię ziemi, glebę zasoby naturalne, klimat, klimat akustyczny, zabytki i dobra materialne, krajobraz oraz zasoby naturalne.

W analizie nie zostały ujęte cele i zadania, które obejmują działania związane z tworzeniem polityki rozwoju turystyki powiatu wołomińskiego ukierunkowane na promocję powiatu poprzez organizację lokalnych działań społecznych, budowanie wizerunku i marki turystycznej powiatu, szeroko pojęty marketing, które nie będą przekładać się na działania inwestycyjne mogące w jakikolwiek sposób wpływać na środowisko. Przyjęto, że te cele i zadania będą miały neutralny wpływ na wszystkie elementy środowiska. Do tych zadań należą:

- Zadanie 2.1.1 Opracowanie i wdrożenie wspólnego kalendarza imprez, odbywających się w poszczególnych miejscach powiatu,
- Zadanie 2.1.2 Promocja portalu turystycznego za pomocą dostępnych narzędzi marketingowych,

- Zadanie 2.2.1 Opracowanie programu budowania marki powiatu jako atrakcyjnej destynacji turystycznej,
- Zadanie 2.2.2 Opracowanie i wdrożenie księgi znaku turystycznego,
- Zadanie 2.2.3 Opracowanie i wdrożenie wspólnej kampanii promocyjnej produktów turystycznych,
- Zadanie 2.3.1 Opracowanie i wykonanie materiałów promocyjnych i informacyjnych,
- Zadanie 2.3.2 Opracowanie i umieszczenie tablic powitalnych i pożegnalnych,
- Zadanie 3.1.1 Organizowanie Forum Turystycznego Powiatu Wołomińskiego,
- Zadanie 3.2.1 Prowadzenie współpracy z miejscowymi artystami, rękodzielnikami, zespołami ludowymi oraz pozostałymi osobami/podmiotami związanymi z krzewieniem lokalnego dziedzictwa kulturowo historycznego,
- Zadanie 3.2.2 Inspirowanie współpracy pomiędzy organizatorami tych samych form turystyki,
- Zadanie 3.3.1 Wspieranie działań i współpraca z Lokalną Organizacją Turystyczną i innymi organizacjami o profilu turystycznym.

[illegible]

Wybrane cele szczegółowe sformułowane w Strategii Turystyki Powiatu Wołomińskiego	Wybrane zadania wskazane w Strategii Turystyki Powiatu Wołomińskiego	Obszary prawnie chronione, w tym Obszary Natura 2000	Różnorodność biologiczną	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Woda	Powietrze	Powierzchnia ziemi	Gleby	Zasoby naturalne	Klimat	Klimat akustyczny	Zabytki i dobra materialne	Krajobraz	Zasoby naturalne
1.4. Rozwój infrastruktury okołoturystycznej, sportowej i rekreacyjnej.	Zadanie 1.4.1 Opracowanie programu rozwoju turystycznej infrastruktury towarzyszącej.	0	0/+	+	0/+	0/+	0	0	0/+	0/+	0	0	0	0	0+	0
	Zadanie 1.4.2 Poprawa zagospodarowania obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym.	0	-/+	+	0/+	0/+	0	0	0/+	0/+	0	0	0	0	0/+	0
	Zadanie 1.4.3 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej (w tym dostosowanie obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami).	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Zadanie 1.4.4 Rozbudowa sieci dróg rowerowych i szlaków turystycznych z uwzględnieniem potrzeb ruchu turystycznego.	0	0/-	+	0/-	0/-	0	0	0/-	0/-	0	0	0	0	0	0
3.1. Wzmocnienie roli turystyki w samorządach lokalnych.	Zadanie 3.1.2 Utworzenie Centrum Informacji Turystycznej.	+	+	+	0/+	0/+	0	0	0	0	0	0	0	+	+	0

Tabela nr 5. Analiza przewidywanych oddziaływań na środowisko, wiążących się z realizacją Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego.

(+) realizacja zadania spowoduje pozytywne oddziaływania i skutki

(-) realizacja zadania spowoduje negatywne oddziaływania i skutki

(0) realizacja zadania jest neutralna dla środowiska

(+/-) realizacja zadania spowoduje pozytywne i negatywne oddziaływania i skutki

Projekty oraz inwestycje, które będą realizowane na podstawie celów i zadań określonych w Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego nie powinny stać w sprzeczności z ochroną środowiska, w tym ochrony przyrody, w szczególności sieci obszarów Natura 2000. Ze względu na ogólność analizowanego dokumentu polegającą na braku sprecyzowania lokalizacji większości wskazanych zadań, nie ma możliwości wskazania zasięgu i skali oddziaływania proponowanych zadań rozwoju turystyki na środowisko. Ogólnie przyjęto, że potencjalne negatywne oddziaływanie dotyczyć może obszarów szczególnie wrażliwych na zmiany siedliskowe, w tym na obszary objęte formami ochrony przyrody i przedmioty ich ochrony.

Istotne jest, że wszelkie projekty, programy, inwestycje czy działania, których realizacja może mieć szkodliwy wpływ na środowisko, w tym na obszary Natura 2000, wymagają wcześniej przeprowadzenia oceny oddziaływania. Należy przyjąć, że użytkowanie środowiska przyrodniczego wiąże się przede wszystkim z gospodarowaniem zasobami przyrodniczymi. Dlatego też taka forma użytkowania środowiska przyrodniczego powinna w sposób szczególny skupiać się na ochronie terenów przyrodniczych przed dewastacją. W szczególności należy zapewnić, aby jakakolwiek formy udostępniania przyrody pod inwestycje związane z turystyką nie mogły wprowadzić potencjalnie negatywnych zmian w środowisku. Rozwój turystyki powinien odpowiadać statusom ochronnym elementów środowiska przyrodniczego w sposób, który będzie eliminował istniejące i potencjalne konflikty. Planowane działania powinna cechować ostrożność i umiar w realizacji, a rozwój turystyki powinien podlegać regulacjom prawnym. Na terenach cennych przyrodniczo wskazane jest ograniczenie intensywnej turystyki masowej. Wskazane jest, aby infrastruktura turystyczna koncentrowała się w wyznaczonych do tego obszarach powiatu wołomińskiego.

- **Zadanie 1.1.1: Kreowanie i rozwój produktów turystycznych.**

Ograniczenia w inwestycjach na terenach chronionych wynikają z odrębnych przepisów i wymagają odpowiednich zgód i pozwoleń. Powiat nie jest dysponentem nieruchomości objętych ochroną. W ramach zadania przewidziane są działania związane z udostępnianiem turystom zorganizowanych punktów turystycznych wraz z zagospodarowaniem przestrzeni wokół tych miejsc pod min.: parkingi samochodowe czy rowerowe. Także wykorzystanie pobliskiej infrastruktury gastronomicznej i hotelowej. Zadanie ukierunkowane jest głównie na istniejące atrakcje turystyczne punktowe, takie jak obiekty zabytkowe i kulturowe (skanseny, muzea, zabytki) oraz liniowe w postaci szlaków i taras. W zadaniu wskazano na działania związane z tworzeniem programów takich jak: wspieranie społeczności lokalnych (rozwój lokalnej przedsiębiorczości, tworzenie miejsc pracy i dodatkowych źródeł dochodów, ochronę tradycyjnych zawodów); zachowanie krajobrazu i wkład w ochronę dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego; korzystanie z lokalnych zasobów (walorów przyrodniczych, kulturowych, bazy noclegowej i żywieniowej, usług i produktów miejscowych); dostarczanie informacji i ułatwienie turystom dogłębszego poznania regionu, jego problematyki, lokalnych inicjatyw, działań, organizacji; promowanie niezmotoryzowanych form transportu oraz przyjaznych dla środowiska (łagodnych) form turystyki.

Realizacja zadania będzie opierać się na wsparciu materialnym i organizacyjnym, które przyczyni się do rozwoju turystyki na terenie całego powiatu wołomińskiego. Celem będzie podniesienie jakości usług turystycznych przy jednoczesnej dbałości o walory turystyki. Zadanie związane z kreowaniem i rozwojem produktów turystycznych przyczyni się do powstania działań rozwijających zaplanowaną turystykę opartą na procedurach monitorowania stopnia wykorzystania środowiska przyrodniczego oraz koncentracji ruchu turystycznego. Podejmowane działania powinny w szczególności dążyć do ochrony zasobów i walorów przyrodniczych na obszarach chronionych.

- Zadanie 1.1.3: Opracowanie propozycji tematycznych zwiedzania i aktywnego korzystania z zasobów przyrodniczych powiatu, skierowanej do zróżnicowanych grup odbiorców.

Zadanie to przewiduje opracowanie dokumentu zawierającego propozycje dla różnych grup społecznych. Ukierunkowane jest na działania oparte na zrównoważony rozwój części powiatu, które mogą stanowić potencjał do zainwestowania turystycznego. Propozycje tematyczne poszczególnych działań będą się skupiać na obszarach wyjątkowych na terenie powiatu wołomińskiego (dolinach Bugu i Liwca oraz obszarach Natura 2000). Mogą dotyczyć rowerowych tras turystycznych, przepraw promowych w sezonie letnim czy stanowisk ornitologicznych do obserwowania ptaków.

Wskazane zostały działania dotyczące turystyki aktywnej:

- turystyki przyrodniczej, która będzie organizowana w celu poznawania i obserwacji świata przyrody, w tym terenów bagiennych i pozwalająca na obserwowanie unikalnego świata zwierząt i roślin (z uwzględnieniem obszarów chronionych powiatu wołomińskiego, m. in. obszary zalewowe rzeki Bug, Rządza, Liwiec, w tym Nadbużański Park Krajobrazowy, Rezerwat Śliże, Horowe Bagno, Obszar Natura 2000 Dolina Liwca, Białe Błota;
- Birdwatching'u, który będzie polegał na obserwacji ptactwa w jego naturalnym środowisku na terenach bagien;
- Eko/agroturystyce jako turystyce stanowiącej alternatywę dla masowej turystyki.

Strategia Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030 r. wskazuje na utworzenie liniowych produktów turystyki, które będą obejmować obszary Natura 2000 i inne obszary chronione. Trasy powinny być zaprojektowane wedle zasady zachowania krajobrazu i wkładu w ochronę dziedzictwa przyrodniczego. Wskazuje również na korzystanie z lokalnych zasobów (walorów przyrodniczych, kulturowych, bazy noclegowej i żywieniowej, usług i produktów miejscowych) powinno być uregulowane w zakresie jak najmniejszego negatywnego wpływu na środowisko naturalne.

Również turystyka rekreacyjna i wypoczynkowa na terenach wiejskich będzie się rozwijać w oparciu o zasoby przyrodnicze. Z kolei turystyka biznesowa ukierunkowana będzie na działania związane z rozwiniętą bazą konferencyjno-hotelową. Turystyka kulturowa będzie opierać się na walorach dziedzictwa kulturowego powiatu wołomińskiego.

Realizacja tego zadania, w tym powstałe w jego następstwie zwiększenie ruchu turystycznego w obszarach Natura 2000 lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie, może rodzić różne skutki dla środowiska przyrodniczego. Dlatego też przy opracowaniu konkretnych działań wynikających z powyższego zdania należy szczególną uwagę zwrócić na zakazy i ograniczenia obowiązujące dla poszczególnych obszarów chronionych. Jakikolwiek podejmowane działania na obszarach ochrony przyrody lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie muszą być zgodne z ich celami ochronnymi oraz muszą zapewnić utrzymanie łączności przyrodniczej między nimi.

Zapobiegawczo należy przyjąć, że w ramach realizacji powyższego zadania mogą pojawić się oddziaływania o znaczeniu lokalnym i właściwościach umiarkowanie ujemnych. W takiej sytuacji konieczne będzie podjęcie odpowiednich działań na etapie planowania i konstruowania programów, w ramach których należy uwzględnić analizy i oceny środowiskowe w sposób dający gwarancję na uwzględnienie potrzeb w zakresie ochrony przyrody (eliminowanie ewentualnych niekorzystnych oddziaływań).

- **Zadanie 1.2.1: Organizacja cyklicznych wydarzeń turystycznych.**
Zadanie wskazuje na działania związane z prowadzonymi już cyklicznymi wydarzeniami turystycznymi powiatu wołomińskiego.
Realizacja tego zadania wpłynie pozytywnie na utrzymanie i pobudzenie aktywności gospodarczej oraz wypracowania wysokich standardów organizowanych cyklicznych wydarzeń turystycznych. Pośrednio nastąpi podniesienie jakości świadczonych usług i działań rozwijających turystykę, co równocześnie może przełożyć się na wzmocnienie zabezpieczeń działań ochronnych ukierunkowanych na zachowanie walorów przyrodniczych, w tym przedmiotów ochrony prawnej. Nie przewiduje się, aby realizacja zadania mogła spowodować znaczące negatywne oddziaływania na środowisko, ponieważ działania będą opierać się głównie na istniejących wydarzeniach turystycznych.
- **Zadanie 1.2.2: Organizacja obchodów roku patronackiego.**
W Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030 r. wskazano na działania związane z organizowaniem i promowaniem różnorodnych wydarzeń kulturowych, które powinny skupić się na ochronie wartości zabytkowych i kulturowych.
- **Zadanie 1.2.3: Współorganizacja z innymi organizacjami i JST wydarzeń plenerowych i rekonstrukcji o zasięgu ponadlokalnym.**
W zadaniu tym przewidziano działania związane z organizowaniem wydarzeń plenerowych o znaczeniu kulturowym oraz wydarzeń sportowych. Realizacja zadania opiera się głównie na współpracy o znaczeniu ponadlokalnym i dotyczy działań organizacyjnych, przy zastosowaniu zasad wynikających ochrony wartości przyrodniczych i kulturowych. Powinny odbywać się na terenach, które są nie wrażliwe na tego typu działania oraz jednocześnie są odpowiednio przystosowane i zabezpieczone do pełnienia funkcji dla wydarzeń plenerowych.
- **Zadanie 1.3.1: Współpraca z NGO w zakresie konkursów na organizację biegów, rajdów, zawodów sportowych itp.**
Zadanie wskazuje na utrzymanie organizowanych cyklicznie imprez o charakterze sportowym i rekreacyjnym na terenie powiatu wołomińskiego. Planowane działania mają za zadanie zapewnić stałą intensyfikację imprez i zawodów sportowych. Przewiduje się, że będą one odbywać się na terenach atrakcyjnych krajobrazowo o ciekawych ekspozycjach widokowych. Przeprowadzenie tego rodzaju zadań powinno uwzględniać ograniczenia wynikające z ochrony przyrody, w tym zachowania w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemów o wybitnych wartościach przyrodniczych, określonych gatunków roślin i zwierząt. Przebieg tras organizowanych biegów, rajdów czy zawodów sportowych, liczba uczestników i terminy organizowanych imprez powinny być dostosowane do zapewnienia ochrony wartości przyrodniczych. Przede wszystkim pod organizację takich imprez powinny być wskazywane tereny, które nie są wrażliwe na czynniki związane z tego typu wydarzeniami plenerowymi lub też są odpowiednio przystosowane i zabezpieczone przed negatywnym działaniem.
- **Zadanie 1.3.2: Współorganizacja z innymi JST wydarzeń sportowych o zasięgu ponadlokalnym.**
Zadanie wskazuje na utrzymanie współpracy o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie organizowania imprez o charakterze sportowym. Realizacja tego zadania pozwoli na

pogłębienie i kontynuację współpracy o charakterze ponadlokalnym w zakresie wykorzystania turystycznego potencjału, w szczególności obszarów o najwyższej i wysokiej atrakcyjności turystycznej. Poprzez współpracę ponadlokalną takie działania w większym zakresie mogą wpłynąć na ochronę zasobów i walorów przyrodniczych na obszarach objętych prawną ochroną przyrody, w tym obszarach Natura 2000. Działania te się zazwyczaj jednostkowe i każdorazowo rozlokowane w różnych częściach powiatu.

- Zadanie 1.4.1: Opracowanie programu rozwoju turystycznej infrastruktury towarzyszącej.

W zadaniu wskazano na działania polegające na opracowaniu programu rozwoju turystycznej infrastruktury towarzyszącej, których celem jest:

- rozwój infrastruktury publicznej poprzez uregulowanie gospodarki parkingowej (lokalizacja sieci parkingów w pobliżu atrakcji turystycznych),
- zorganizowanie miejsc postojowych, umożliwiających chwilowe zatrzymanie się w pobliżu obiektów i atrakcji turystycznych, np. „zielone” parkingi w pobliżu lasów, rzek, historycznych budynków na szlakach,
- powstanie punktów i platform widokowych, umożliwiających turystom podziwianie okolicy, przede wszystkim w obszarach ochrony przyrody, w tym Obszarach Natura 2000, ze szczególnym uwzględnieniem doliny Bugu, Liwca,
- w zapisach programu powinien być opracowany system stałego monitorowania stanu infrastruktury publicznej i okołoturystycznej.

Działania te powinny być ukierunkowane na wykształceniu kierunku rozwoju ruchu turystycznego poprzez polepszenie infrastruktury technicznej i obsługi oraz skanalizowanie ruchu turystycznego. Będzie to miało pozytywny wpływ na ograniczenie wpływu presji turystyki, zaś stosowanie odpowiednich reguł (np. czasowe zamykanie szlaków w okresach lęgowych) oraz oznakowania (np. tablic informacyjnych) zmniejszy potencjalną, nielegalną penetrację terenów cennych przyrodniczo. Przy zachowaniu niskiego poziomu ilości obsługiwanych turystów wskazane jest osiągnięcie rozwoju turystycznego z jak najmniejszym ujemnym wpływem na wartości środowiska. Każde działanie związane z rozbudową infrastruktury turystycznej powinno odnosić się do zasad zrównoważonego rozwoju. Działania te się zazwyczaj jednostkowe i każdorazowo rozlokowane w różnych częściach powiatu.

- Zadanie 1.4.2: Poprawa zagospodarowania obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym.

Zadanie wskazuje na działania związane z rozwojem bazy sportowo-rekreacyjnej (rozbudowę infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, rozbudowę sieci dróg rowerowych, szlaków turystycznych). Przewidziane jest również poprawa zagospodarowania obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym z uwzględnieniem naturalnego potencjału środowiska poprzez zagospodarowanie nadbrzeży rzek Bugu, Liwca, Rządzy, Długiej, Czarnej pod organizowanie imprez.

Realizacja zadania będzie polegać na polepszeniu obsługi i usług turystycznych. Przewidywany wzrost jakościowy i ilościowy powinien zostać dostosowany do wrażliwości i odporności poszczególnych elementów środowiska. Mogące się pojawić potencjalne oddziaływania negatywne na środowisko mogą mieć jedynie charakter lokalny, który na etapie planowania i konstruowania należy wyeliminować. Działanie jest ukierunkowane na uporządkowanie obsługi ruchu turystycznego i ograniczenia niekontrolowanego korzystania z terenów leśnych nadrzecznych i prawnie chronionych.

- **Zadanie 1.4.3: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej (w tym dostosowanie obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami).**
 W zakresie tego zadania jest rozbudowa i modernizacja istniejącej infrastruktury turystycznej, w tym zapewnienie odpowiedniego stopnia funkcjonalności, jak i dostępności dla osób z niepełnosprawnością.
 Planowane działania będą polegały na polepszeniu istniejącej infrastruktury turystycznej oraz wprowadzeniu nowoczesnych rozwiązań poprzez np. zapewnienie odpowiedniego oznakowania, przygotowanie odpowiedniej infrastruktury: miejsc biwakowych, wiat, koszy na śmieci. Jednocześnie planowane działania powinny być objęte formą stałego monitoringu i kontrolą zachodzących zmian w rozwoju turystyki i jego wpływu na środowisko. Nie przewiduje się, aby powyższe zadanie w znaczący stopniu oddziaływało na środowisko i jego zasoby.
- **Zadanie 1.4.4: Rozbudowa sieci dróg rowerowych i szlaków turystycznych z uwzględnieniem potrzeb ruchu turystycznego.**
 Zadanie związane z rozbudową sieci dróg rowerowych i szlaków turystycznych. Według informacji przedstawionych w analizowanej strategii obecnie najwięcej szlaków turystycznych rowerowych znajduje się we wschodniej części powiatu wołomińskiego, w gminach Jadów, Strachówka, Tłuszcz, Dąbrówka. W zadaniu wskazuje się budowę szlaków w pozostałych gminach.
 Realizacja tego zadania może generować obciążenia środowiska w bardzo małym zakresie. Wdrożenie działań realizacyjnych pozwoli na równomierne rozłożenie oddziaływań na środowisko w obrębie powiatu wołomińskiego, uporządkowania systemu dróg rowerowych i szlaków turystycznych, monitorowanie natężenia ruchu turystycznego.
- **Zadanie 3.1.2: Utworzenie Centrum Informacji Turystycznej.**
 Obecnie na terenie powiatu wołomińskiego zlokalizowane są cztery punkty informacji turystycznej w miejscowościach: Urle, Dąbrówka, Strachówka i Ossowie. Docelowo przewidziane jest powstanie centrum informacji turystycznej (Pałac w Chrzęsnem) oraz kilku punktów turystyki o zasięgu lokalnym rozmieszczonych w poszczególnych gminach powiatu.
 Celem tego zadania jest podkreślenie i wydobywanie pozytywnych aspektów edukacyjnych i wychowawczych ukierunkowanych na przygotowaniu dla turystów fachowej i właściwej opieki merytorycznej. Umożliwi zapoznanie się z walorami przyrodniczymi obszarów cennych przyrodniczo oraz będzie kształtować właściwe postawy również w stosunku do przyrody, kreowane postaw proekologicznych i świadomego i odpowiedzialnego korzystania z zasobów przyrodniczych i kulturowych

Komponent środowiska	Oddziaływanie przedsięwzięć zaplanowanych w Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego	Uzasadnienie
Obszary chronione	Neutralne lub negatywne o małym prawdopodobieństwie wystąpienia, bezpośrednio lub pośrednie, krótkotermiновые lub stałe,	Brak wskazania szczegółowych lokalizacji na obszarach chronionych, na których realizowane byłyby przedsięwzięcia w ramach ocenianej strategii. Krótkotrwałe oddziaływanie na etapie realizacji, szczególnie jeśli planowana rozbudowa sieci dróg rowerowych i szlaków turystycznych byłaby zaplanowana w sąsiedztwie obszarów chronionych lub realizacja punktów i platformy widokowych zaplanowana była by na obszarach ochrony przyrody lub na terenach Natura 2000. Z uwagi na brak wskazania lokalizacji planowanych przedsięwzięć, uwzględniając wytyczne Zarządzeń Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w sprawie powoływanych rezerwatów przyrody oraz Plany Zadań Ochrony obszarów Natura 2000, należy uznać, że ich realizacja nie wpłynie bezpośrednio na obszary chronione. Należy założyć, że część inwestycji może być realizowana w obrębie obszarów chronionych lub w ich sąsiedztwie, jednak ich realizacja na obszarach chronionych uzależniona jest od stosowanych pozwoleń, w tym od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Czynnikiem oddziałującym na obszary chronione może być zwiększony ruch turystyczny, związany z weekendową turystyką.
Różnorodność przyrodnicza	Neutralne lub negatywne o małym prawdopodobieństwie wystąpienia, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednio, pośrednie	Brak wskazania szczegółowej lokalizacji, na których mogłyby być realizowane przedsięwzięcia w ramach ocenianej strategii. Część przedsięwzięć będzie związana z obsługą ruchu turystycznego na terenach zainwestowanych (baza noclegowa, gastronomiczna), podobnie z obiektami dziedzictwa kulturowego bądź organizacją imprez oraz wydarzeń sportowych, w związku z czym nie przewiduje się wpływu na gatunki roślin, grzybów i zwierząt. Zwiększenie powierzchni terenów przeznaczonych pod przedsięwzięcia infrastrukturalne, kosztem terenów otwartych, przyczyni się do zmniejszenia ogólnej powierzchni biologicznie czynnej, jednak w ramach Strategii Rozwoju Turystyki nie planuje się działań, które by w istotny sposób wpłynęły negatywnie na różnorodność biologiczną na terenie powiatu wołomińskiego. Ze względu na to, że planuje się odpowiednio profilować ruch turystyczny, jak również z uwagi na niedużą skalę planowanych inwestycji, oddziaływanie na środowisko będzie małe, miejscowe i krótkotrwałe, chociaż dla części zamierzeń może być stałe.

Komponent środowiska	Oddziaływanie przedsięwzięć zaplanowanych w Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego	Uzasadnienie
Ludzie	Pozytywne, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie, pośrednie	Realizacja strategii będzie za sobą pociągać szereg oddziaływań pozytywnych związanych z poprawą sytuacji turystycznej w powiecie i wzrostem świadomości turystycznej i ekologicznej mieszkańców. Ponadto poprawi się dostępność do zorganizowanych form turystyki ukierunkowanej na różnych odbiorców, a rozwój imprez turystycznych przyczyni się do wzrostu oferty turystycznej powiatu. Oddziaływania negatywne występować będą głównie na etapie realizacji inwestycji (roboty budowlane i związane z nimi utrudnienia w ruchu, emisja spalin i pyłów) i będą mieć charakter krótkotrwały. W fazie eksploatacji uciążliwość będzie wynikała z czasowej emisji hałasu i wibracji, związanej ze zwiększoną liczbą turystów na terenie powiatu.
Zwierzęta	Neutralne, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie, pośrednie	Brak wskazania szczegółowej lokalizacji, na których mogłyby być realizowane przedsięwzięcia w ramach ocenianej strategii. Realizacja poszczególnych zadań zaplanowanych (budowa infrastruktury turystycznej, organizacja imprez i wydarzeń sportowych) w strategii powinna być prowadzona poza okresem lęgowym ptaków. Jeśli nie będzie możliwości zachowania ww. terminu, przed rozpoczęciem prac należy przeprowadzić rozpoznanie, czy w okolicy gniazdują gatunki ptaków chronionych. Ze względu na niedużą skalę planowanych inwestycji nie przewiduje się wpływu na gatunki zwierząt. Wpływ ten może być natomiast generowany przez ruch turystyczny w wyniku udostępnienia lub zwiększania atrakcyjności danych terenów dla turystów. Podwyższanie świadomości turystycznej mieszkańców może zwiększyć poczucie odpowiedzialności mieszkańców, za stan środowiska naturalnego, które ich otacza.
Rośliny	Neutralne, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie, pośrednie	Brak wskazania szczegółowej lokalizacji, na których mogłyby być realizowane przedsięwzięcia w ramach ocenianej strategii. Wpływ prac budowlanych dotyczących infrastruktury turystycznej będzie związany z transportem lub składowaniem materiałów budowlanych. Oddziaływanie to będzie miało charakter krótkotrwały i miejscowy. Nie przewiduje się negatywnego wpływu na rośliny objęte ochroną prawną, z uwagi na zakaz degradacji siedlisk oraz cennych gatunków roślin. Ze względu na niedużą skalę planowanych inwestycji nie przewiduje się wpływu na gatunki roślin i grzybów. Wpływ ten może być natomiast generowany przez ruch turystyczny w wyniku udostępnienia lub zwiększania atrakcyjności danych terenów dla turystów.

Komponent środowiska	Oddziaływanie przedsięwzięć zaplanowanych w Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego	Uzasadnienie
Woda	Neutralne lub negatywne o małym prawdopodobieństwie wystąpienia, krótkotrwałe lub średnioterminowe, bezpośrednie, pośrednie	Brak wskazania szczegółowej lokalizacji, na których mogłyby realizowane przedsięwzięcia w ramach ocenianej strategii. Oddziaływanie na jakość i ilość wód może mieć realizacja ustaleń Strategii Rozwoju Turystyki może być pozytywne, negatywne jak i neutralne. Realizacja zaplanowanych działań nie powinna mieć znaczącego wpływu na stan i oraz na jakość wód powierzchniowych i podziemnych. W przypadku zwiększonego ruchu turystycznego może się zwiększyć zużycie wody podziemnej do celów bytowych, szczególnie w okresie letnim, jednak negatywne oddziaływanie na zasoby wodne jest mało prawdopodobne. Potencjalnym zagrożeniem może być rozwój turystyki wypoczynkowej, rozwijającej się w oparciu o funkcjonowanie akwenów wodnych i związanym z tym potencjalnym zaśmiecaniem wód przez turystów. Zrównoważony rozwój turystyki przyrodniczej będzie sprzyjał działaniom wspierającym świadome kształtowanie zasobów i jakości wód. Ochronie wód sprzyjać może brak lokalizacji turystyki na obszarach związanych z ochroną, np. terenach mokradeł, podmokłych łąkach czy lasach.
Powietrze	Neutralne lub negatywne o małym prawdopodobieństwie wystąpienia, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie	Brak wskazania szczegółowej lokalizacji, na których mogłyby realizowane przedsięwzięcia w ramach ocenianej strategii. Oddziaływania na powietrze dotyczą przede wszystkim emisji spalin z urządzeń i maszyn wykorzystywanych w inwestycjach, jak również pyłów, np. z terenu budowy. Oddziaływania negatywne mają charakter przejściowy i krótkotrwałe, najczęściej związany z fazą realizacji inwestycji. Ze względu na niedużą skalę planowanych inwestycji nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na powietrze. Za emisję zanieczyszczeń może odpowiadać rozwój funkcji turystycznej związany z zwiększonym ruchem turystycznym. W fazie eksploatacji uciążliwość będzie wynikała z napływu zanieczyszczeń powietrza przez zwiększony ruch pojazdów mechanicznych. Część przedsięwzięć będzie realizowana na terenach zainwestowanych, głównie terenach miejskich, gdzie już istnieją liczne emitery zanieczyszczeń powietrza.

Komponent środowiska	Oddziaływanie przedsięwzięć zaplanowanych w Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego	Uzasadnienie
Powierzchnia ziemi	Neutralne lub negatywne o małym prawdopodobieństwie wystąpienia, krótkotrwałe lub stałe, bezpośrednie, pośrednie	Brak wskazania szczegółowej lokalizacji, na których mogłyby realizowane przedsięwzięcia w ramach ocenianej Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego. Ingerencja w strukturę ukształtowania terenu będzie związana z budową infrastruktury turystycznej, wobec czego negatywne oddziaływanie będzie miało charakter krótkoterminowy i miejscowy. Realizacja „zielonych” parkingów w pobliżu lasów czy rzek, pozwoli na zorganizowanie miejsc postojowych o małym stopniu ingerencji w powierzchnię ziemi. Prace związane z budową lub modernizacją obiektów dziedzictwa kulturowego lub obiektów sportu bądź też z budową tras turystycznych, mogą spowodować bezpośrednie mechaniczne oddziaływanie na powierzchnię ziemi. Z uwagi na niedużą skalę planowanych inwestycji, oddziaływanie na powierzchnię ziemi nie będzie znaczące.
Gleby	Neutralne, stałe, bezpośrednie	Brak wskazania szczegółowej lokalizacji, na których mogłyby realizowane przedsięwzięcia w ramach ocenianej Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego. Ze względu na niedużą skalę planowanych inwestycji nie przewiduje się znaczącego wpływu na gleby. Oddziaływania będą w postaci degradacji pokrywy glebowo-roślinnej w trakcie realizacji inwestycji lub powstania lokalnych utwardzeń. Strategia nie porusza kwestii ochrony gleb, ale zaplanowane do realizacji działania nie mają charakteru wielkopowierzchniowego. Powstanie nowych obiektów nakłada na inwestora obowiązek właściwego gospodarowania odpadami, co ograniczy do minimum negatywny wpływ na gleby.
Zasoby naturalne	Brak oddziaływania	Pomimo braku wskazania szczegółowej lokalizacji, na których mogłyby realizowane przedsięwzięcia w ramach ocenianej Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego, należy założyć, że przewidziane do realizacji działania nie będą powodować wpływu na zasoby naturalne, gdyż podczas prac realizujących infrastrukturę turystyczną nie zostaną naruszone złoża zasobów naturalnych.
Klimat	Neutralne, stałe, bezpośrednie	Uwzględniając skalę inwestycji i jej wpływ na rozwój ruchu turystycznego, należy stwierdzić, że realizacji zadań w ramach strategii nie będzie wpływać negatywnie na zmiany klimatu.

Komponent środowiska	Oddziaływanie przedsięwzięć zaplanowanych w Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego	Uzasadnienie
Klimat akustyczny	Neutralne lub negatywne o małym prawdopodobieństwie wystąpienia, krótkotrwałe, bezpośrednie	Prace związane z zagospodarowaniem czy budową tras rowerowych i turystycznych, pomostów, organizacją imprez sportowych czy rekonstrukcją Bitwy Warszawskiej 1920 r. będą skutkować generowaniem krótkotrwałego hałasu związanego z realizacją infrastruktury turystycznej lub z eksploatacją, związaną ze zwiększoną liczbą turystów na terenie powiatu, a także charakterem imprez. Przedsięwzięcia mogą wpływać pośrednio na klimat akustyczny poprzez późniejsze funkcjonowanie obiektów infrastruktury.
Zabytki	Neutralne, stałe, pośrednie	Realizacja przedsięwzięć będzie przebiegać w sposób niezagrażający zabytkom, a stworzenie centrum informacji turystycznej (o zasięgu subregionalnym) oraz kilku punktów informacji turystycznej o zasięgu lokalnym, może przyczynić się do dbałości o dobra materialne z zakresu dziedzictwa kulturowego oraz modernizacji istniejących obiektów. Ochrona obiektów wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków jest obligatoryjna. Wszystkie działania prowadzące do zachowania zabytków w należytym stanie należy planować i prowadzić w zgodzie z wymogami i uzgodnieniami odpowiednich organów (wojewódzki konserwator zabytków). Konieczna jest rzetelna ocena oddziaływania inwestycji na środowisko w momencie przygotowywania konkretnych inwestycji.
Krajobraz	Neutralne, bezpośrednie, długoterminowe	Brak wskazania szczegółowej lokalizacji, na których mogłyby realizowane przedsięwzięcia w ramach ocenianej strategii. Planowane inwestycje nie wpłyną znacząco na jakość przestrzeni oraz walory krajobrazowe, z uwagi na ich niedużą skalę realizacji. Planowane inwestycje o charakterze miejscowym nie powinny wpłynąć na pogorszenie krajobrazu poprzez wpisanie w krajobraz, zarówno naturalny jak i zurbanizowany. Realizacja inwestycji turystycznych na terenach objętych Warszawskim Obszarem Chronionego Krajobrazu wymaga dostosowania się do obowiązujących przepisów. Również kształtowanie krajobrazu innych obszarów chronionych jest objęte wytycznymi z Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w sprawie powoływanych rezerwatów przyrody oraz wytycznymi Planów Zadań Ochrony obszarów Natura 2000.

Tabela nr 6. Rodzaj i skala przewidywanych oddziaływań na środowisko, w odniesieniu do zadań wskazanych w Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomiński

Z uwagi na brak sprecyzowania lokalizacji większości zadań ujętych w *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030*, trudno jednoznacznie wskazać obszary, na których przewiduje się znaczące oddziaływanie. Możliwe jest wystąpienie okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Określenie czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko uzależnione jest od wiedzy, gdzie będzie zlokalizowana inwestycja (obszary chronione, ich sąsiedztwo lub poza nimi), jaka będzie powierzchnia objęta inwestycją.

W ramach celu szczegółowego, jakim jest rozwój oferty produktowej na terenie powiatu wołomińskiego, zaplanowano rozwój infrastruktury turystycznej (w tym tras turystycznych, ukierunkowanych na różne formy turystyki) oraz tworzenie produktów turystycznych na terenach istniejących atrakcji turystycznych. Możliwe jest wystąpienie okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, jednak określenie czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko uzależnione jest od wiedzy, gdzie będzie zlokalizowana inwestycja (obszary chronione, ich sąsiedztwo lub poza nimi), jaka będzie powierzchnia objęta inwestycją. Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, do tych przedsięwzięć może kwalifikować się budowa parkingów samochodowych lub zespołów parkingów wraz z towarzyszącą im infrastrukturą (w zależności od powierzchni i położenia na obszarach chronionych). Rozwój infrastruktury turystycznej (szlaki, drogi, ścieżki i trasy rowerowe, piesze, mała infrastruktura, miejsca wypoczynku) nie należy do przedsięwzięć, które są ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, poza tym skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża. Warto zauważyć, że oprócz działań zaproponowanych w *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030*, w ramach rozwoju oferty turystycznej mogą powstawać prywatne obiekty bazy turystycznej. Określenie czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko uzależnione jest od wiedzy, gdzie będzie zlokalizowana inwestycja (obszary chronione, ich sąsiedztwo lub poza nimi), jaka będzie powierzchnia objęta inwestycją. Do tych przedsięwzięć kwalifikują się m. in.: ośrodki wypoczynkowe lub hotele, zlokalizowane poza terenami mieszkaniowymi, terenami przemysłowymi, innymi terenami zabudowanymi i zurbanizowanymi terenami niezabudowanymi, stałe pola kempingowe, garaże, parkingi samochodowe lub zespoły parkingów wraz z towarzyszącą im infrastrukturą. W zależności od powierzchni zabudowy lub powierzchni zagospodarowania, w uwzględnieniu, czy planowane przedsięwzięcie będzie zlokalizowane na obszarze objętym formą ochrony przyrody lub poza nią, może wystąpić oddziaływanie na środowisko.

W ramach celu szczegółowego, jakim jest rozwój oferty wydarzeń plenerowych, turystycznych i kulturalnych, nie przewiduje się wystąpienia okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadań do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Wsparcie organizacyjne i marketingowe wydarzeń turystyczno-kulturalnych lub wyznaczenie roku patronackiego sławnej osoby związanej z terenem powiatu wołomińskiego nie będzie miało negatywnego oddziaływania na środowisko.

Rozwój oferty imprez o charakterze sportowym i rekreacyjnym, nie powinien mieć negatywnego oddziaływania na środowisko. Jednak, realizacja działań z zakresu rozwoju infrastruktury okołoturystycznej, sportowej i rekreacyjnej, może skutkować wystąpieniem okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Określenie czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko uzależnione jest od wiedzy, gdzie będzie odbywało się określone działanie (obszary chronione, ich sąsiedztwo lub poza nimi), jaka będzie powierzchnia jego oddziaływania. Do tych to głównie przedsięwzięć kwalifikują się m. in.:

zabudowa usługowa, w tym kina, teatry lub obiekty sportowe wraz z towarzyszącą jej infrastrukturą, parki rozrywki, pola golfowe, stadiony wraz z towarzyszącą im infrastrukturą oraz garaże, parkingi samochodowe lub zespoły parkingów wraz z towarzyszącą im infrastrukturą. W zależności od powierzchni zabudowy lub powierzchni zagospodarowania, z uwzględnieniem, czy planowane przedsięwzięcie będzie zlokalizowane na obszarze objętym formą ochrony przyrody lub poza nią, może wystąpić oddziaływanie na środowisko.

Wypromowanie powiatu wołomińskiego, jako miejsca atrakcyjnego turystycznie, poprzez rozwój portalu turystycznego, budowę marki powiatu jako atrakcyjnej destynacji turystycznej oraz rozwój informacji turystycznej, nie będzie miało negatywnego oddziaływania na środowisko powiatu. Również wszelkie działania, mające na celu powstanie silnego, otoczenia instytucjonalnego działającego na rzecz rozwoju turystyki, nie tworzą okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem tych działań do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Wzmacnianie tożsamości lokalnej mieszkańców w kwestii turystyki będzie miało pozytywny wpływ na środowisko. Przedsięwzięcia wspierające i promujące rozwój turystyki w powiecie wołomińskim mogą pośrednio korzystnie wpływać na środowisko oraz przyczynić się do poprawy stanu środowiska poprzez wzmocnienie więzi mieszkańców z przyrodą.

Zasadniczo przyjęto, że potencjalne znaczące oddziaływanie dotyczyć może obszarów szczególnie wrażliwych na zanieczyszczenia lub negatywne zmiany w środowisku, w tym na tereny objęte formami ochrony przyrody. Potencjalny wpływ realizacji ustaleń Strategii na różnorodność biologiczną, może być analizowana przede wszystkim w aspekcie ptaków oraz siedlisk chronionych.

5.2. Obszary o szczególnych właściwościach naturalnych, w tym formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływanie

Obszary o szczególnych właściwościach naturalnych to głównie obszary doliny rzek Bugu i Liwca oraz tereny kompleksów lasów występujące na obszarze powiatu wołomińskiego. Dla tych obszarów zostały wyznaczone formy ochrony przyrody, w tym obszary Natura 2000, których charakterystyka wraz z opisem celu, zakazów i ograniczeń została przedstawiona w rozdziale 4.7 niniejszej prognozy. Zasady możliwości podejmowania jakichkolwiek działań na obszarach chronionych są regulowane szeregiem przepisów ogólnych dotyczących prawnej ochrony przyrody jak i szczegółowych sformułowanych dla konkretnych form ochrony. Na terenie powiatu wołomińskiego zlokalizowanych jest wiele obiektów zabytkowych, które również objęte są prawną ochroną.

Należy zaznaczyć, że prawna ochrona walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych może jednocześnie stanowić potencjał rozwoju turystyki powiatu wołomińskiego. Przepisy prawa stanowią bowiem zbiór zasad odnoszących się do gospodarowania zasobami przyrody naturalnej i dziedzictwa kulturowego. Regulują możliwości turystycznego użytkowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, poprzez wskazanie kierunku, formy, skali i intensywności działań turystyki dostosowanych i zależnych od wrażliwości gatunków roślin i zwierząt oraz ochrony ich siedlisk, czy też stanu obiektów zabytkowych. Wymogi ochrony przyrody i dziedzictwa kultury nie są jednolite dla wszystkich obszarów powiatu wołomińskiego. Zróżnicowany reżim ochronny zależy od specyfiki elementów podlegających ochronie, stanu przyrody i obiektów zabytkowych w danym miejscu decyduje o możliwości korzystania z zasobów przyrody i kultury na potrzeby rozwoju turystyki powiatu wołomińskiego.

Objęcie prawną ochroną obszarów o szczególnych właściwościach naturalnych oraz posiadających znaczenie dla dziedzictwa kulturowego nie jest równoznaczne z zaniechaniem aktywności gospodarczej na takich terenach. Przeciwnie, występowanie obszarów chronio-

nych na danych terenach jest czynnikiem stymulującym rozwój turystyki. Należy jednak zaznaczyć, że kierunki rozwoju turystyki na tych obszarach należy wytyczyć w sposób, który pozwoli zachować wartości przyrodnicze i kulturowe tych obszarów i chronić to, co w nich najcenniejsze.

Działania podejmowane w ramach zadań wskazanych w *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* są dopuszczone, jeżeli nie będą wywierać negatywnego wpływu na przedmiot ochrony (chronione gatunki i siedliska przyrodnicze, obiekty kulturowe) oraz nie będą wpływały znacząco negatywnie na integralność tych obszarów. Zgodnie z obowiązującymi przepisami nawet w przypadku stwierdzenia znacząco negatywnego oddziaływania na przedmioty ochronny nie wyklucza się możliwości realizowania przedsięwzięcia czy przyjęcia dokumentu wynikającego z zdań określonych w *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030*.

5.3. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji strategii, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Analiza uwarunkowań przyrodniczych, kulturowych i historycznych powiatu wołomińskiego wykazała, że mimo znacznego potencjału turystycznego powiatu, jest on w znacznej mierze niewykorzystywany. Jednym z głównych problemów jest brak utrwalonej marki turystycznej powiatu i jej promocji, zarówno w ujęciu lokalnym (rynek aglomeracji warszawskiej) regionalnym, krajowym, jak i międzynarodowym.

Głównymi problemami dotyczącym strefy turystycznej w powiecie wołomińskim jest konkurencja ze strony innych powiatów (np. warszawskiego zachodniego lub otwockiego), niewystarczająca informacja turystyczna i promocja powiatu. Brak rozpoznawalności marki turystycznej powiatu wołomińskiego skutkuje niewystarczającym wykorzystaniem potencjału przyrodniczego, historycznego i kulturowego obszaru w celach turystycznych.

Pomimo dobrego skomunikowania powiatu wołomińskiego (rozbudowana sieć drogowa), dużej powierzchni obszarów zielonych (w tym występowania obszarów chronionych i obszarów Natura 2000) oraz unikatowych uwarunkowań przyrodniczych (w tym występowania chronionych terenów rozlewiskowych i bagiennych, cennych ze względów ornitologicznych z występującą tam unikalną fauną i florą), to niewystarczająca informacja turystyczna i promocja powiatu oraz brak współpracy pomiędzy gminami powiatu wołomińskiego w obszarze stymulacji rozwoju ruchu turystycznego na tym terenie, są jednym z głównych problemów wdrażania Strategii Rozwoju Turystyki. Innymi problemami jest słabo rozwinięta infrastruktura techniczna, występowanie barier architektonicznych, zły stan techniczny części zabytków oraz niewyjaśnione stany prawne nieruchomości. Nierównomierne rozmieszczenie ścieżek rowerowych (koncentracja na terenach zurbanizowanych przy równoczesnym niewystarczającym ich zagęszczeniu w pozostałych gminach) ogranicza dostępność całego powiatu dla turystyki weekendowej.

W odniesieniu do potencjalnego zagrożenia dla obszarów chronionych realizacji działań w zakresie *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030*, może wystąpić ewentualny konflikt pomiędzy siecią obszarów Natura 2000 oraz obszarowymi formami ochrony przyrody (obszar chronionego krajobrazu, rezerwaty, użytki ekologiczne), a lokalizacją nowych przedsięwzięć, mogących potencjalnie niekorzystnie wpływać na środowisko. Z uwagi na brak sprecyzowania lokalizacji większości zadań ujętych w strategii, trudno jednoznacznie wskazać obszary chronione, na których przewiduje się takie oddziaływanie. Dzięki pełnej informacji o rozmieszczeniu obszarów chronionych na obszarze powiatu wołomińskiego, możliwe jest uwzględnienie wymogów ochrony przyrody zawartych w Zarządzeniach Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w sprawie powoływanych rezerwatów przyrody lub w Planach Zadań Ochrony obszarów Natura 2000 oraz

uniknięcie ewentualnych konfliktów na etapie opracowania szczegółowej lokalizacji poszczególnych przedsięwzięć.

Do przedsięwzięć realizowanych w *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* należą przede inwestycje dotyczące budowy infrastruktury turystycznej (ścieżek rowerowych, tras turystycznych, pomostów, stanowisk do obserwacji ptaków czy też szerokorozumianej bazy noclegowej). Ze względu na niedużą skalę planowanych inwestycji (brak zaplanowania inwestycji wielkopowierzchniowych) istnieje małe ryzyko, aby nastąpiło negatywne oddziaływanie na środowisko. Również projekt planowanej inwestycji, uwzględniający potrzeby ochrony środowiska (zakazy i nakazy występujące na danej formie ochrony przyrody) zarówno na etapie budowy, jak realizacji, może ograniczyć ewentualne negatywne oddziaływanie na środowisko.

Ustawa o ochronie przyrody wprowadza nakaz, aby działania inwestycyjne prowadzone na terenach objętych formami ochrony przyrody były prowadzone w sposób nie naruszających przedmiotu ich ochrony oraz nie wpływały znacząco negatywnie na integralność tych obszarów. Zgodnie z art. 33 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, na obszarach Natura 2000 są zabronione działania, które w istotny sposób mogą pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, jak również w istotny sposób mogą wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony ten obszar. Ponieważ Strategia nie wprowadza konkretnej lokalizacji większości proponowanych przedsięwzięć, wobec czego nie ma możliwości określenia, na obszarze których form ochrony przyrody będą one realizowane. Jednakże wszelkie inwestycje, które nie będą wywierały istotnie negatywnego wpływu na obszary chronione, mogą być dopuszczone. Nawet w przypadku znacząco negatywnego oddziaływania na obszary chronione, jest możliwe zrealizowanie takiego przedsięwzięcia po uzyskaniu stosownej zgody przez odpowiednie organy, o czym mowa w art. 34 ustawy o ochronie przyrody.

Analiza celów szczegółowych oraz działań zaplanowanych w ramach *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* nie zakłada podejmowania działań, które mogą bezpośrednio oddziaływać w sposób negatywny na obszar chroniony. Jedyne cele zakładające bezpośrednią ingerencję w obszary objęte formami ochrony przyrody to powstanie punktów i platform widokowych, umożliwiających turystom podziwianie okolic, stanowisk ornitologicznych do obserwacji ptaków, przepraw promowych w sezonie letnim, miejsc wodowania kajaków, przede wszystkim w obszarach ochrony przyrody, w tym obszarach Natura 2000, ze szczególnym uwzględnieniem doliny Bugu i Liwca. Z uwagi na niedużą skalę, prawdopodobnie ich realizacja będzie mieć mały wpływ na obszary chronione i małe prawdopodobieństwo negatywnego oddziaływania. W przypadku stwierdzenia możliwości znaczącego oddziaływania przedsięwzięcia na formę ochrony, zostanie przeprowadzona ocena oddziaływania projektowanej inwestycji na obszar Natura 2000 lub na inne formy ochrony przyrody, np. rezerwat. Efektem postępowania będzie określenie ram przedsięwzięcia w przypadku, gdy ww. ocena nie wykaże możliwości znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary chronione.

6 Propozycja rozwiązań alternatywnych w stosunku do zawartych w strategii

Strategia Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030 w większości ustaleń nie wskazuje lokalizacji konkretnych przedsięwzięć do realizacji, przy czym część inwestycji (głównie o charakterze promocyjnym) realizowana na terenach zurbanizowanych, odnosi się do organizowanych imprez plenerowych, wydarzeń sportowych czy też związana jest z funkcjonowaniem obiektów kulturalnych, religijnych lub zabytkowych obiektów. Wobec powyższego, na tym etapie trudno przedstawić alternatywne rozwiązania poprzez wskazanie wymiennych rozwiązań, to jest: innych lokalizacji proponowanych inwestycji lub alternatywnych wydarzeń sportowo-historycznych. Brak realizacji zapisów strategii będzie się

wiązał z niekontrolowanym rozwojem lub brakiem rozwoju turystyki w powiecie. Będzie to miało bardziej niekorzystny wpływ na środowisko przyrodnicze niż prowadzenie działań w sposób kontrolowany i zintegrowany, w poszanowaniu potencjału przyrodniczego, historycznego i kulturowego powiatu. Strategia, mimo swojego ogólnego charakteru, jest dokumentem specjalistycznym, wskazującym najlepsze działania dostosowane do profilu turystycznego powiatu. Analizując zapisy strategii odnoszące się do skali i lokalizacji należy zwrócić uwagę, że część przedsięwzięć z zakresu infrastruktury turystycznej może być realizowana na obszarach chronionych lub w sąsiedztwie, jednak nie będą to przedsięwzięcia związane z zabudową usługową czy mieszkaniową, które mogą być realizowane na terenach zurbanizowanych lub wiejskich.

Skala oddziaływania inwestycji z zakresu infrastruktury turystycznej czy też tworzenia liniowych produktów komercyjnych oraz produktów turystycznych, może być różna i trudno ją przewidzieć, ponieważ Strategia Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego nie określa szczegółów ich realizacji. Z związku z tym należy założyć, że każda z inwestycji zlokalizowanych na obszarach chronionych lub w ich sąsiedztwie może wymagać opracowania szczegółowych programów realizacyjnych lub analiz dotyczących oddziaływania na środowisko, z jednoczesnym zastosowaniem działań rekompensacyjnych. Jednak na obecnym etapie prognozy przyjmuje się założenia odnoszące się do charakteru planowanych inwestycji, bez wskazywania konkretnych rozwiązań dla przedsięwzięć, które mało prawdopodobnie, ale mogą przynieść potencjalne negatywne oddziaływanie, wobec czego mogą być realizowane pod warunkiem zastosowania odpowiednich działań zapobiegawczych i minimalizujących.

Obszar powiatu wołomińskiego cechuje się zróżnicowanym rozwojem infrastruktury turystycznej oraz rozmieszczeniem atrakcji turystycznych, dlatego wybrane tereny powiatu potrzebują uzupełnienia lub wzmocnienia tych elementów sieci turystycznej. Dlatego propozycje działań wskazanych w analizowanej strategii są optymalnymi działaniami, wspierającymi rozwój turystyki w poszanowaniu uwarunkowań przyrodniczych powiatu wołomińskiego. Rozwiązania alternatywne mogą być uwzględniane w przypadku opracowywania programów realizacyjnych poszczególnych inwestycji w zakresie lokalizacji przedsięwzięcia, wyboru technologii z preferencją rozwiązań ekologicznych, konstrukcji, sposobu zarządzania, czy w najgorszym przypadku braku realizacji inwestycji.

7 Propozycja rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych zjawisk oddziałujących na środowisko, wynikających z realizacji ustaleń projektu dokumentu

Inwestycjami, które w ramach założeń *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* mogą ewentualnie negatywnie oddziaływać na środowisko, to inwestycje dotyczące przebudowy dróg, budowa parkingów w okolicy atrakcji turystycznych, rozbudowy istniejącej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, realizacji szeroko rozumianej infrastruktury turystycznej (ścieżek rowerowych, szlaków turystycznych, pomostów, punktów i platform widokowych, stanowisk ornitologicznych do obserwacji ptaków, przeprawy promowej w sezonie letnim, miejsc wodowania kajaków, urządzeń sportowych i wypoczynku). Przedsięwzięcia wykazujące się przewidywanym oddziaływaniem na środowisko powinny być poddawane osobnej/indywidualnej ocenie oddziaływania na środowisko. Poszczególne przedsięwzięcia powinny uwzględniać aspekty środowiskowe, w szczególności uwzględniać zasady kompensacji przyrodniczej, czyli uwzględniać podjęcie działań prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej. Ewentualne negatywne oddziaływanie tych inwestycji na środowisko będzie można ograniczyć przez opracowanie projektu, który będzie określał szczegóły realizacji poszczególnych inwestycji, uwzględniającej potrzeby ochrony środowiska, w tym z preferencją rozwiązań ekologicznych. Ograniczanie negatywnych zjawisk oddziałujących na środowisko powiatu wołomińskiego może być realizowane

przez wybór najbardziej efektywnych rozwiązań technologicznych i metod prowadzenia danej działalności, co jest zwykle realizowane przez zastosowanie najlepszych dostępnych technik czy materiałów.

Kompensacja przyrodnicza to zespół działań obejmujących w szczególności roboty budowlane i ziemne, rekultywację gleby, zalesienie mające na celu przywrócenie równowagi środowiska czy też naprawa zmian dokonanych w środowisku przez realizację przedsięwzięcia i zachowanie walorów krajobrazowych. Warianty kompensacji przyrodniczej, w tym warunki wykorzystania terenu, ochrona cennych wartości przyrodniczych, zasobów naturalnych i zabytków oraz ograniczenia negatywnych oddziaływań na tereny sąsiednie czy też potrzeba wykonania kompensacji przyrodniczej, powinny być określone w ramach wydawanych decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla poszczególnych inwestycji (jeśli tego wymaga). Działania kompensacyjne będą wykonywane również w przypadku wydania decyzji o konieczności przywrócenia stanu środowiska w przypadku stwierdzenia szkody w środowisku lub gdy istnieje zagrożenie dla populacji chronionego gatunku. Warto podkreślić, że naruszenie stanu siedliska gatunku rośliny lub zwierząt, objętych ochroną w skali europejskiej (obszary Natura 2000) wymaga przeprowadzenia działań kompensacyjnych, zgodnie z prawem polskim i wspólnotowym.

Uwzględniając charakter przekształceń środowiska należy dokładnie przemyśleć lokalizację przedsięwzięcia i zastosować rozwiązania techniczne, przyjazne dla środowiska. Jako przykładowe działania mające na celu zapobieganie lub ograniczanie, jak też kompensację negatywnych oddziaływań na środowisko można wskazać: uwzględnienie w projekcie budowlanym stosowania przyjaznych środowisku rozwiązań i technologii, prowadzenie robót budowlanych z należytą starannością (ochrona wód i gleby przed wyciekami substancji ropopochodnych), stosowanie materiałów posiadających świadectwa dopuszczenia, kontrola i nadzór nad realizacją prac budowlanych czy też ograniczenie wycinki roślinności oraz odpowiednie zabezpieczenie roślinności wysokiej przed uszkodzeniami. Przedstawione przykładowe zabiegi w znaczny sposób wpłyną na ograniczenie negatywnego oddziaływania realizacji projektów na stan środowiska na etapie budowy lub prowadzenia prac remontowych.

Dodatkowo negatywny wpływ na środowisko związany z realizacją Strategii wiązać się może ze zwiększonym ruchem turystycznym, w szczególności w miejscach i na terenach wrażliwych na oddziaływanie (obszary chronione). W celu zminimalizowania wpływu na środowisko należy odpowiednio planować przebieg tras turystycznych, przewidzieć odpowiednią infrastrukturę towarzyszącą (wytyczone parkingi, miejsca odpoczynku, toalety, kosze na śmieci). Konieczne jest też prowadzenie monitoringu ruchu turystycznego, tj. obserwować zachodzące zmiany w środowisku (w tym zachowania turystów) i z wyprzedzeniem wprowadzać stosowne zmiany, prowadzić działania informacyjne (odpowiednie oznakowanie), w tym również edukację ekologiczną.

8 Informacja o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko

Obszar objęty analizą nie jest zlokalizowany w obszarze przygranicznym. Realizacja działań wynikających z zadań określonych *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* nie spowoduje skutków środowiska, których charakter mógłby posiadać znaczenie transgraniczne. Skala działań będzie miała znaczenie regionalne.

9 Metody analizy realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwość ich przeprowadzania

Proces monitorowania polegał będzie na systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących w ramach poszczególnych celów wytyczonych w *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* poprzez analizę i ocenę stanu poszczególnych

komponentów środowiska w oparciu o wyniki pomiarów uzyskanych w ramach państwowego monitoringu środowiska oraz w przypadku zadań, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko: w ramach indywidualnych postępowań administracyjnych. Aby dostarczać informacji na temat postępów w osiąganiu przyjętych celów strategii oraz umożliwić oszacowanie efektów zrealizowanych projektów (zarówno efektów ekonomicznych, przyrodniczych czy społecznych) należy jednocześnie prowadzić monitoring w kilku dziedzinach. Monitoring zmian w środowisku, wynikający z realizacji ustaleń strategii, może polegać na zbieraniu danych i informacji dotyczących poszczególnych elementów środowiska powiatu wołomińskiego, a następnie poddanie ich analizie, na podstawie których będą przygotowane raporty i oceny wyników, określające zmiany w środowisku, różniące się od założonych ustaleń w analizowanym dokumencie. Wymusza to opracowanie szeregu wskaźników podsumowujących wyniki działań podejmowanych na rzecz rozwoju turystyki w powiecie wołomińskim, w ramach opracowanej strategii.

Cel szczegółowy	Zadanie	Wskaźniki	Źródło danych	Częstotliwość zbierania danych
Rozwój oferty produktowej na terenie powiatu wołomińskiego.	Kreowanie i rozwój produktów turystycznych (w tym opracowanie porozumień terytorialnych dla konkretnych produktów turystycznych).	Liczba podpisanych porozumień	SP	Raz na dwa lata
	Opracowanie programu rozwoju tradycyjnego produktu lokalnego.	Liczba opracowanych dokumentów	SP, LOT, G	Raz na dwa lata
	Opracowanie propozycji tematycznych zwiedzania i aktywnego korzystania z zasobów przyrodniczych powiatu skierowanej do zróżnicowanych grup odbiorców.	Liczba opracowanych dokumentów	SP, LOT, G	Raz na dwa lata
Rozwój oferty wydarzeń turystycznych i kulturalnych.	Organizacja cyklicznych wydarzeń turystycznych.	Liczba zorganizowanych wydarzeń; Liczba uczestników tych wydarzeń	SP	Raz na dwa lata
	Organizacja obchodów roku patronackiego.	Liczba zorganizowanych wydarzeń; Liczba uczestników tych wydarzeń	SP	Raz na dwa lata
	Współorganizacja z innymi organizacjami i JST wydarzeń plenerowych i rekonstrukcji o zasięgu ponadlokalnym.	Liczba zorganizowanych wydarzeń; Liczba uczestników tych wydarzeń	SP, LOT, G	Raz na dwa lata
Rozwój oferty imprez o charakterze sportowym i rekreacyjnym.	Współpraca z NGO w zakresie konkursów na organizację biegów, rajdów, zawodów sportowych itp.	Liczba ogłoszonych konkursów Liczba zorganizowanych wydarzeń przez NGO	SP	Raz na dwa lata

	Współorganizacja z innymi JST wydarzeń sportowych o zasięgu ponadlokalnym.	Liczba zorganizowanych wydarzeń; Szacowana liczba uczestników tych wydarzeń	SP	Raz na dwa lata
Rozwój infrastruktury okolicy turystycznej, sportowej i rekreacyjnej.	Opracowanie programu rozwoju turystycznej infrastruktury towarzyszącej.	Liczba opracowanych dokumentów	SP, LOT	Raz na dwa lata
	Poprawa zagospodarowania obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym.	Liczba podjętych wspólnie inicjatyw	SP, LOT, G	Raz na dwa lata
	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej (w tym dostosowanie obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami).	Liczba zmodernizowanych obiektów turystyczno-rekreacyjnych	SP	Raz na dwa lata
	Rozbudowa sieci dróg rowerowych i szlaków turystycznych z uwzględnieniem potrzeb ruchu turystycznego.	Liczba km sieci dróg rowerowych (ścieżki rowerowe i ciągi pieszo-rowerowe); Liczba km szlaków turystycznych	SP	Raz na dwa lata
Rozwój portalu turystycznego	Opracowanie i wdrożenie wspólnego kalendarza imprez, odbywających się w poszczególnych miejscach powiatu.	Liczba opracowanych dokumentów	SP, LOT, G	Raz na dwa lata
	Promocja portalu turystycznego za pomocą dostępnych narzędzi marketingowych.	Liczba wydarzeń, na których prezentowano ofertę portalu Liczba wydanych materiałów promujących portal	SP	Raz na dwa lata
Budowa marki powiatu jako atrakcyjnej destynacji turystycznej	Opracowanie programu budowania marki powiatu jako atrakcyjnej destynacji turystycznej.	Liczba opracowanych dokumentów	SP, LOT, G	Raz na dwa lata
	Opracowania i wdrożenie księgi znaku turystycznego.	Liczba publikacji z zastosowanym znakiem graficznym	SP, LOT,	Raz na dwa lata
	Opracowanie i wdrożenie wspólnej kampanii promocyjnej produktów turystycznych.	Liczba podjętych wspólnie inicjatyw	SP, LOT	Raz na dwa lata
Rozwój informacji turystycznej	Opracowanie i wykonanie materiałów promocyjnych i informacyjnych.	Liczba opracowanych i wyprodukowanych materiałów promocyjnych	SP, LOT, G	Raz na dwa lata
	Opracowanie i umieszczenie tablic powitalnych i pożegnalnych.	Liczba opracowanych i wyprodukowanych tablic powitalnych	SP, LOT	Raz na dwa lata
Wzmocnienie roli turystyki w samorządach lokalnych.	Organizowanie Forum Turystycznego Powiatu Wołomińskiego.	Liczba zorganizowanych wydarzeń; Liczba uczestników tych wydarzeń	SP, LOT, G	Raz na dwa lata
	Utworzenie Centrum Informacji Turystycznej.	Liczba utworzonych podmiotów CIT	SP	Raz na dwa lata
Utworzenie grup branżowych	Prowadzenie współpracy z miejscowymi artystami, rękodzielnymi	Liczba podjętych wspólnie inicjatyw	SP, LOT, G	Raz na

wych – instytucji prowadzących działalność w obszarze turystyki	kami, zespołami ludowymi oraz pozostałymi osobami/podmiotami związanymi z krzewieniem lokalnego dziedzictwa kulturowo-historycznego.			dwa lata
	Inspirowanie współpracy pomiędzy organizatorami tych samych form turystyki.	Liczba podjętych wspólnie inicjatyw	SP, LOT, G	Raz na dwa lata
Współpraca z organizacjami pozarządowymi pożytku publicznego w obszarze turystyki i kultury.	Wspieranie działań i współpraca z Lokalną Organizacją Turystyczną i innymi organizacjami o profilu turystycznym.	Liczba osób/podmiotów z którymi prowadzona jest współpraca w ramach organizowania wydarzeń turystyczno-kulturalnych	Podpisane porozumienia (SP, LOT, G)	Raz na dwa lata

Tabela nr 7 Wskaźniki monitoringu realizacji strategii.

SP – Starostwo Powiatowe w Wołominie, LOT – Lokalna Organizacja Turystyczna, G- Gminy

Źródło: opracowanie własne EU_CONSULT sp. z o.o

W przypadku wystąpienia różnic pomiędzy wynikami monitoringu a wskaźnikami realizacji strategii, w tym poszczególnych celów szczegółowych i założeń dotyczących stanu środowiska w analizowanym dokumencie, zaleca się określenie przyczyn zaistniałej sytuacji. Strukturę systemu monitoringu tworzy szereg podmiotów/instytucji, spośród których Starostwo Powiatowe (przy współpracy z Lokalną Organizacją Turystyczną) odpowiedzialne jest za analizowanie i monitorowanie wdrażania założeń strategii, a pozostałe podmioty/instytucje odpowiadają za przekazywanie potrzebnych do tego celu danych: tj. urzędy gmin wchodzących w skład powiatu, lokalne grupy działania czy organizacje, instytucje i przedsiębiorcy działający w branży turystycznej. Ewaluacja i monitoring będą wykonywane w trybie wewnętrznym lub hybrydowym. Ewaluacja wewnętrzna będzie realizowana samodzielnie przez pracowników instytucji wdrażającej strategię i zależy ona w dużym stopniu od znajomości kontekstu i uwarunkowań instytucjonalnych, administracyjnych oraz proceduralnych, w których realizowane jest dane działanie. Ewaluacja hybrydowa jest kombinacją dwóch ewaluacji wewnętrznej i zewnętrznej tzn. zlecanie podmiotowi zewnętrznemu. Dla przeprowadzenia monitoringu i ewaluacji niniejszego dokumentu wykonywana będzie ewaluacja *on-going* także z uwagi na zakres i charakter proponowanej ewaluacji (cykliczność, procesowy element, nacisk na refleksję i planowanie przyszłych działań). Proponuje się, aby monitoring skutków realizacji postanowień strategii na środowisko prowadzony był w cyklu dwuletnim i powinien być przekazywany Zarządowi Powiatu Wołomińskiego w formie pisemnej informacji.

9 Streszczenie

Prognoza oddziaływania na środowisko sporządzona została na potrzeby *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 2373). Prognoza oddziaływania na środowisko stanowi element strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Służy identyfikacji przewidywanych zmian, jakie mogą wynikać z realizacji ustaleń *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego. Prognoza określa

także rodzaje mogących pojawić się, w wyniku realizacji ustaleń projektu dokumentu, uciążliwości, które mogą mieć wpływ na warunki życia mieszkańców i użytkowników powiatu wołomińskiego, a w szczególności wskazać przewidywane negatywne oddziaływanie na obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego oraz na obszary podlegające ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Prognoza oddziaływania na środowisko ocenia prawdopodobny wpływ ustaleń strategii na środowisko.

Na podstawie art. 57 ust. 1 ww. ustawy pismem z dnia 28 maja 2021 r. Starosta Wołomiński wystąpił do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie oraz Mazowieckiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o uzgodnienie stanowiska w sprawie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030*. Pismem z dnia 21 czerwca 2021 r. Mazowiecki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny poinformował Starostę Wołomińskiego o braku podstawy prawnej do wydania stanowiska w sprawie projektu *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030*. Pismami z dnia 22 czerwca 2021 r. oraz z dnia 4 sierpnia 2021 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie odmówił zgody na odstąpienie od przeprowadzenia procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, jednocześnie uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko.

Zgodnie z wymogami przepisów prawa została zatem sporządzona prognoza oddziaływania na środowisko, której zasadniczym celem było stwierdzenie czy i jakie zmiany w środowisku wystąpią w trakcie i po realizacji działań wynikających z zadań określonych w *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030*. Także prognoza oddziaływania na środowisko zawiera ocenę, czy będą to zmiany znaczące. Punktem odniesienia do wszystkich analiz jest charakterystyka stanu istniejącego środowiska. Zadaniem prognozy jest ustalenie, czy zapisy ww. dokumentu nie naruszają prawidłowego funkcjonowania środowiska oraz określenie możliwych skutków środowiskowych spowodowanych realizacją strategii.

W analizowanej *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* zostały założone trzy cele strategiczne: 1. Rozwój oferty turystycznej, 2. Wypromowanie powiatu wołomińskiego, jako miejsca atrakcyjnego turystycznie, 3. Powstanie silnego otoczenia instytucjonalnego działającego na rzecz rozwoju turystyki, dla których sformułowano cele szczegółowe i zadania do ich realizacji:

- Zadanie 1.1.1: Kreowanie i rozwój produktów turystycznych.
- Zadanie 1.1.2: Opracowanie programu rozwoju tradycyjnego produktu lokalnego.
- Zadanie 1.1.3: Opracowanie propozycji tematycznych zwiedzania i aktywnego korzystania z zasobów przyrodniczych powiatu skierowanej do zróżnicowanych grup odbiorców.
- Zadanie 1.2.1 Organizacja cyklicznych wydarzeń turystycznych.
- Zadanie 1.2.2 Organizacja obchodów roku patronackiego.
- Zadanie 1.2.3 Współorganizacja z innymi organizacjami i JST wydarzeń plenarowych i rekonstrukcji o zasięgu ponadlokalnym.
- Zadanie 1.3.1 Współpraca z NGO w zakresie konkursów na organizację biegów, rajdów, zawodów sportowych itp.
- Zadanie 1.3.2 Współorganizacja z innymi JST wydarzeń sportowych o zasięgu ponadlokalnym.
- Zadanie 1.4.1 Opracowanie programu rozwoju turystycznej infrastruktury towarzyszącej.

- Zadanie 1.4.2 Poprawa zagospodarowania obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym.
- Zadanie 1.4.3 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej (w tym dostosowanie obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami).
- Zadanie 1.4.4 Rozbudowa sieci dróg rowerowych i szlaków turystycznych z uwzględnieniem potrzeb ruchu turystycznego.
- Zadanie 2.1.1 Opracowanie i wdrożenie wspólnego kalendarza imprez, odbywających się w poszczególnych miejscach powiatu.
- Zadanie 2.1.2 Promocja portalu turystycznego za pomocą dostępnych narzędzi marketingowych.
- Zadanie 2.2.1 Opracowanie programu budowania marki powiatu jako atrakcyjnej destynacji turystycznej.
- Zadanie 2.2.2 Opracowanie i wdrożenie księgi znaku turystycznego.
- Zadanie 2.2.3 Opracowanie i wdrożenie wspólnej kampanii promocyjnej produktów turystycznych.
- Zadanie 2.3.1 Opracowanie i wykonanie materiałów promocyjnych i informacyjnych.
- Zadanie 2.3.2 Opracowanie i umieszczenie tablic powitalnych i pożegnalnych.
- Zadanie 3.1.1 Organizowanie Forum Turystycznego Powiatu Wołomińskiego.
- Zadanie 3.1.2 Utworzenie Centrum Informacji Turystycznej.
- Zadanie 3.2.1 Prowadzenie współpracy z miejscowymi artystami, rękodzielnikami, zespołami ludowymi oraz pozostałymi osobami/podmiotami związanymi z krzewieniem lokalnego dziedzictwa kulturowo historycznego.
- Zadanie 3.2.2 Inspirowanie współpracy pomiędzy organizatorami tych samych form turystyki
- Zadanie 3.3.1 Wspieranie działań i współpraca z Lokalną Organizacją Turystyczną i innymi organizacjami o profilu turystycznym.

Analizowane założenia *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* wykazują spójność z szeregiem nadrzędnych dokumentów o charakterze strategicznym i planistycznym, na poziomie regionalnym (*Strategii Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do 2025 roku*, *Strategii Rozwoju Turystyki w województwie mazowieckim na lata 2014-2020*, *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r.*, *Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2030 roku*), na poziomie krajowym (*Program Rozwoju Turystyki do 2020 roku*) oraz na poziomie europejskim (*Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, „*Europa – najpopularniejszy kierunek turystyczny na świecie – nowe ramy polityczne dla europejskiego sektora turystycznego*”, *Europa – najpopularniejszy kierunek turystyczny na świecie – nowe ramy polityczne dla europejskiego sektora turystycznego*” poprzez różnicowanie oferty turystycznej).

W prognozie oddziaływania na środowisko dokonano szczegółowej analizy stanu i jakości środowiska, zwracając szczególną uwagę na obszary objęte prawną ochroną przyrody znajdujące się na terenie powiatu wołomińskiego lub w jego sąsiedztwie, w tym na obszary Natura 2000.

Powiat wołomiński położony jest w centralnej części województwa mazowieckiego, w bezpośrednim sąsiedztwie Warszawy. Składa się z 12 gmin, a jego siedzibą jest Wołomin. Jest bardzo dobrze skomunikowany. Jest obszarem atrakcyjnym turystycznie z unikatowymi formami krajobrazowymi (dolina rzeki Narwi i Bugu, obejmujące tereny podmokłe, torfowiska i stawy) oraz formami ochrony przyrodniczej, bogatymi w różnorodne gatunki. Teren posiada wiele ciekawych miejsc pod względem turystycznym i biznesowym.

Obszar powiatu wołomińskiego charakteryzuje się małym zróżnicowaniem budowy geologicznej i ukształtowania terenu. Leży w środkowo-wschodniej części Niziny Mazowieckiej. Północną granicę powiatu wołomińskiego stanowi Dolina Dolnego Bugu, zachodnią część Kotliny Warszawską i jest on usytuowany na wschód od Wysoczyzny Kałuszyńskiej i Obniżenia Węgrowskiego. Zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzną J. Kondrackiego (2002 r.) powiat wołomiński położony jest w prowincji: Niż Środkowoeuropejski, podprowincji: Niziny Środkowopolskie, makroregionie Niziny Środkowomazowieckiej, w trzech mezoregionach: przeważająca część leży na terenie Równiny Wołomińskiej a niewielkie zachodnie i północne fragmenty powiatu usytuowane są na terenie Kotliny Warszawskiej i Dolin Dolnego Bugu. Teren powiatu ma charakterze równinny, z przewagą terenów o nachyleniu powierzchni poniżej 5%. Wysokości bezwzględne wahają się od 85 m n.p.m. w części północno – zachodniej powiatu do około 130 m n.p.m. w części południowo – wschodniej. Kulminacje terenu na południowo – wschodnich krańcach powiatu sięgają 120-125 m n.p.m., podczas gdy w okolicach Radzimina osiągają 85-90 m n.p.m. Dominują mało wartościowe gleby mineralne, charakteryzujące się małą zdolnością retencji wody oraz kwaśnym i bardzo kwaśnym odczynem gleby. Są to głównie gleby średnich i słabych klas bonitacyjnych wytworzone z piasków, glin zwałowych oraz piasków gliniastych. Gleby bardzo słabe zajmują (V i VI klasy bonitacyjnej) ok. 80% gruntów rolnych. Są to kompleksy gleb bielcowych, płowych i brunatnych wytworzonych z piasków słabogliniastych, gliniastych oraz glin zwałowych. Według stanu na 31.12.2019 r. na obszarze powiatu wołomińskiego udokumentowanych jest 58 złóż surowców, w tym: 13 złóż – piasków i żwirów, 2 złoża - piasków kwarcowych, 1 złoża - surowców szklarskich oraz 42 złóż – surowców ilastych ceramiki budowlanej.

Pod względem hydrograficznym powiat wołomiński znajduje się w zlewisku Morza Bałtyckiego, w dorzeczu Wisły, w przeważającej części w obrębie zlewni Narwi, która jest zlewnią II rzędu, oraz zlewni Bugu, Rzędy i Zalewu Zegrzyńskiego. Przez teren Powiatu przebiegają także działy wodne III rzędu. Wody powierzchniowe tworzą dobrze rozwiniętą sieć hydrograficzną, reprezentowaną są przez rzeki (wraz z dopływami): Bug, Narew, Liwiec, Rządza, Cienka, Fiszor Prawy, Fiszor Lewy, Boruczanka, Rynia, Długa, Czarna, Beniaminówka, Dożucha, Górznik, Osownica i Kobylanka, Pniewiczanka, Gołębnica, zbiornik retencyjny tzw. Zalew Zegrzyński. Układ wodny wzbogaca rozwinięta sieć kanałów i rowów melioracyjnych, jak również występujące tereny podmokłe, torfowiska, niewielkie akweny wodne. Największymi kanałami melioracyjnymi są Kanał Sierakowski i Biały Rów.

W odniesieniu do wód podziemnych, obszar powiatu wołomińskiego znajduje się w obrębie rejonu mazowieckiego, podregion środkowo-mazowiecki, rejon międzyrzecza Wisły i Narwi. Wody podziemne występują w utworach czwarto- i trzeciorzędowych. Znaczna część powiatu charakteryzuje się obecnością płytko występujących wód gruntowych oraz leżących na małej głębokości utworów nieprzepuszczalnych, co skutkuje gromadzeniu się w strefie przypowierzchniowej gruntu wód opadowych i utrudnia odpływ wód opadowych i roztopowych na płaskim terenie. Obszar powiatu położony jest w obrębie dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP): część zachodnia i środkowa Powiatu leży w zasięgu nieudokumentowanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) 222 Dolina Środkowej Wisły, wschodnia część Powiatu leży w obrębie nieudokumentowanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) 2151 Subniecka Warszawska – część centralna.

Według podziału geobotanicznego Polski J. M. Matuszkiewicza północna i północno-wschodnia część powiatu wołomińskiego przynależy do Krainy Północnomazowiecko-Kurpiowska, Podkrainy Wkry, Okręgu Kotliny Warszawskiej i Podkręgów Kuligowskiego i Ujściowego Odcinka Dolnej Narwi, zaś pozostała część powiatu przynależy Krainy Południowomazowiecko-Podlaskiej, Podkrainy Południomazowieckiej, Okręgu Równiny Wołomińskiej i Podkręgów Tłuszczowsko-Jadowskiego, Wołomińsko-Radzymińskiego oraz Okuniewskiego.

Potencjalną roślinność naturalną stanowią olsy środkowoeuropejskie, niżowe łągi jesionowo-olszowe, grądy subkontynentalne, kontynentalne bory mieszane sosnowo-dębowe oraz kontynentalne bory sosnowe, odmiana sarmacka. W powiecie wołomińskim na około 80% powierzchni leśnej przeważają bory sosnowe świeże, wilgotne i bory mieszane, rzadziej bory suche, a podstawowym gatunkiem lasotwórczym jest sosna (ok. 70 %) i brzoza (ok.15%). Warstwę podszytu tworzą często gatunki drzewiaste - głównie sosna oraz jałowiec, kruszyna, czeremcha, a w miejscach żyzniejszych dąb, leszczyna, kruszyna, jarząb pospolity, trzmielina, tarnina. Pozostała niewielka powierzchnia to lasy liściaste z dębem, grabem, lipą, klonem (dąbrowy i grądy), a na terenach podmokłych lasy olchowe. Lasy łąkowe jesionowo-olchowe porastające dawne obszary zalewowe zostały prawie całkowicie wycięte i występują dziś lokalnie w postaci drobnych fragmentów. Podobnie jest z łągami topolowymi i wierzbowymi. Mniej przekształcone od łągów i bardziej naturalne są zbiorowiska zaroślowe, tzw. łozy. Niewielki areał na torfach wysokich i przejściowych zajmują bory bagienne z sosną i brzozą. Świat roślinny powiatu wołomińskiego to również tereny wykorzystywane rolniczo: tereny gruntów ornych i trwałych użytków roślinnych, które w dużym stopniu wpłynęły na przekształcenie naturalnych zbiorowisk leśnych. Występują także półnaturalne zbiorowiska otwarte, szczególnie usytuowane w dolinach rzek, stanowią cenne siedliska przyrodnicze dla rzadkich gatunków roślin i zwierząt.

Na jakość powietrza atmosferycznego powiatu wołomińskiego wpływa emisja punktowa z zakładów przemysłowych i energetycznych, emisja powierzchniowa oraz emisja komunikacyjna, której źródłem są środki transportu. Pewnym problemem jest napływ zanieczyszczeń z terenów sąsiednich - przede wszystkim aglomeracji warszawskiej.

Zgodnie z podziałem północno-wschodniej Polski Okołowicza na dzielnice klimatyczne, powiat wołomiński należy do Mazowiecko-Podlaskiego Regionu Klimatycznego. Warunki pogodowe w zdecydowanej większości kształtowane są przez masy powietrza kontynentalnego.

W granicach powiatu Wołomińskiego znajduje się wiele obszarów i obiektów objętych prawną ochroną przyrody:

- rezerваты przyrody: Rezerwat przyrody Mosty Kalińskie, Rezerwat przyrody Dębina, Rezerwat przyrody Grabicz, Rezerwat przyrody Horowe Bagno, Rezerwat przyrody Bagno Jacka, Rezerwat przyrody Śliże, otulina Rezerwatu przyrody Torfowisko Zawady,
- Nadbużański Park Krajobrazowy,
- Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- obszary Natura 2000: Dolina Dolnego Bugu PLB140001, Dolina Liwca PLB 140002, Krogulec PLH 140008, Ostoja Nadbużańska PLH 140011, Ostoja Nadliwiecka PLH 140032, Poligon Rembertów PLH 140034, Torfowisko Czernik PLH 140037, Strzebla błotna w Zielonce PLH 140040, Białe Błota PLH 140038,
- użytki ekologiczne: użytek ekologiczny 497, użytek ekologiczny 498, użytek ekologiczny 499, użytek ekologiczny 500, użytek ekologiczny 501
- pomniki przyrody – 154 obiekty.

Na terenie powiatu wołomińskiego występuje wiele dóbr kultury, które zostały objęte ochroną poprzez wpis do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie. Obecnie, w rejestrze i ewidencji zabytków nieruchomych znajduje się 202 obiekty objęte ochroną konserwatorską. Ponadto, na terenie poszczególnych gmin funkcjonują gminne ewidencje zabytków.

Zgodnie z danymi GUS z 2020 r., obszar powiatu wołomińskiego zamieszkuje 251 276 osób i od wielu lat na jego terenie można zauważyć wzrostowy trend liczby ludności. Powiat wołomiński jest jednym z najludniejszych z powiatów ziemskich województwa mazowieckiego. Największe skupiska mieszkańców występują na terenach miast, szczególnie

charakteryzujących się bliskim sąsiedztwem Warszawy oraz dobrą komunikacją samochodową i kolejową. Najbardziej zaludnioną gminą jest Wołomin, najmniejsza zaś liczba mieszkańców jest w gminie Strachówka.

Na terenie powiatu zlokalizowane są: zakład dużego ryzyka PERN S. A. Baza Paliw Nr 5 w Emilianowie, gmina Klembów oraz jeden zakład zwiększonego ryzyka DJChem Chemicals Poland SA w Wołominie (zakład produkujący i magazynujący toksyczne środki przemysłowe). Ostatnie poważne awarie tych zakładów na terenie powiatu miały miejsce w 2008 r. i 2010 r., zakończone skutecznymi akcjami ratowniczymi, przeprowadzonymi przez Straż Pożarną. Potencjalnym źródłem zagrożenia może być transport drogowy i kolejowy substancji niebezpiecznych (głównie paliw płynnych, transport chloru, amoniaku i siarki), zakłady używające chloru, ponadregionalny gazociąg wysokiego ciśnienia Rembelszczyzna-Hołowczyce, rurociąg paliwowy, ropociąg, czy też stacje paliw. Największe zanieczyszczenie powietrza substancjami pochodzącymi ze spalania paliw w silnikach pojazdów występuje na skrzyżowaniach głównych dróg, w centrach miejscowości i przy trasach komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu biegnących przez obszary o zwartej zabudowie. Monitoring jakości powietrza atmosferycznego prowadzony jest przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Zgodnie z Roczną oceną jakości powietrza w województwie mazowieckim, raport wojewódzki za roku 2019¹⁷, powiat wołomiński znajduje się w strefie mazowieckiej, dla której wartości zanieczyszczeń SO₂, NO₂, Pb, C₆H₆, CO, O₃ (według poziomu docelowego) As, Cd, Ni, PM₁₀ (według uśrednionych stężeń rocznych) zostały określone jako odpowiednie dla klasy czystości A, gdzie stężenia zanieczyszczeń nie przekraczają poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych. Źródłem promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego na terenie powiatu wołomińskiego są przede wszystkim stacje transformatorowe i linie elektroenergetyczne 110 kV i 220 kV, stacje bazowe telefonii komórkowej, czy inne urządzenia radiokomunikacyjne, radiolokacyjne i radionawigacyjne. Od lipca 2013 r. na terenie powiatu wołomińskiego obowiązuje system gospodarki odpadami komunalnymi, który nakłada obowiązek na poszczególne gminy odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych właścicieli nieruchomości.

Analiza i ocena w prognozie oddziaływania na środowisko *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* wskazuje, że dokument ten nie wyznacza konkretnych terenów do pełnienia konkretnej funkcji turystycznej, wskazuje natomiast szereg przykładowych działań, które zostały wyznaczone na obszarze w większości już zainwestowanym lub na obszarach wymagających niewielkich przekształceń infrastrukturalnych. Z uwagi na brak sprecyzowania lokalizacji większości zadań ujętych w analizowanej strategii, trudno wskazać konkretne oddziaływania z uwagi na brak określenia zakresu i skali danego przedsięwzięcia w ujęciu regionalnym. Część zadań, wpisanych w cele szczegółowej analizowanej strategii, ma charakter inwestycyjny lub wskazuje lokalizację. Dlatego określenie zmian stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem o odniesieniu do zadań zaplanowanych w strategii przy braku informacji o sposobie realizacji poszczególnych przedsięwzięć, jest trudnym zadaniem. W ramach celu szczegółowego, jakim jest rozwój oferty produktowej na terenie powiatu wołomińskiego, zaplanowano rozwój infrastruktury turystycznej (w tym: tras turystycznych, ukierunkowanych na różne formy turystyki) oraz tworzenie produktów turystycznych na terenach istniejących atrakcji turystycznych. Możliwe jest wystąpienie okoliczności przemawiających za zakwalifikowaniem zadania do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, jednak określenie czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko uzależnione jest od wiedzy, gdzie będzie zlokalizowana inwestycja (obszary chronione, ich sąsiedztwo lub

poza nimi), jaka będzie powierzchnia objęta inwestycją. Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, do tych przedsięwzięć może kwalifikować się budowa parkingi samochodowe lub zespoły parkingów wraz z towarzyszącą im infrastrukturą (w zależności od powierzchni i położenia na obszarach chronionych). Rozwój infrastruktury turystycznej (szlaki, drogi, ścieżki i trasy rowerowe, pieszne, mała infrastruktura, miejsca wypoczynku,) nie należy do przedsięwzięć, które są ujęte na liście przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco lub zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, poza tym skala oddziaływania na środowisko będzie nieduża. Działania podejmowane w ramach zadań wskazanych w *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* są dopuszczane, jeżeli nie będą wywierać negatywnego wpływu na przedmiot ochrony (chronione gatunki i siedliska przyrodnicze, obiekty kulturowe) oraz nie będą wpływały znacząco negatywnie na integralność tych obszarów. Zgodnie z obowiązującymi przepisami nawet w przypadku stwierdzenia znacząco negatywnego oddziaływania na przedmioty ochronny nie wyklucza się możliwości realizowania przedsięwzięcia czy przyjęcia dokumentu wynikającego z zdań określonych w *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030*. Ustawa o ochronie przyrody wprowadza nakaz, aby działania inwestycyjne prowadzone na terenach objętych formami ochrony przyrody były prowadzone w sposób nienaruszających przedmiotu ich ochrony oraz nie wpływały znacząco negatywnie na integralność tych obszarów. Zgodnie z art. 33 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, na obszarach Natura 2000 są zabronione działania, które w istotny sposób mogą pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, jak również w istotny sposób mogą wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony ten obszar. Ponieważ Strategia nie wprowadza konkretnej lokalizacji większości proponowanych przedsięwzięć, wobec czego nie ma możliwości określenia, na obszarze których form ochrony przyrody będą one realizowane. Jednakże wszelkie inwestycje, które nie będą wywierały istotnie negatywnego wpływu na obszary chronione, mogą być dopuszczone. Nawet w przypadku znacząco negatywnego oddziaływania na obszary chronione, jest możliwe zrealizowanie takiego przedsięwzięcia po uzyskaniu stosownej zgody przez odpowiednie organy, jednakże dotyczy to działań obejmujących nadrzędny interes publiczny. Każde działanie, które powodowałoby znaczący negatywny wpływ na integralność obszarów chronionych, musi uwzględnić działania kompensacyjne.

W prognozie oddziaływania na środowisko wskazano, że ze względu na rodzaj analizowanego dokumentu trudno przedstawić alternatywne rozwiązania poprzez wskazanie wymiennych rozwiązań. Jako propozycje rozwiązań mających na celu zapobieganie lub ograniczanie wskazano konieczność poddania analizie i ocenie każdego przedsięwzięcia realizowanego w ramach strategii. Ograniczanie negatywnych zjawisk oddziałujących na środowisko powiatu wołomińskiego może być realizowane przez wybór najbardziej efektywnych rozwiązań technologicznych i metod prowadzenia danej działalności. Również w prognozie oddziaływania zostały omówione działania kompensacji przyrodniczej negatywnych zjawisk oddziałujących na środowisko, wynikających z realizacji ustaleń strategii.

Realizacja *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* nie będzie znacząco oddziaływać na środowisko i zdrowie ludzi ani strukturę przyrodniczą. Także nie będzie znacząco oddziaływać na formy ochrony przyrody, w tym cele i łączność przyrodniczą obszarów Natura 2000. Zastosowanie przepisów z zakresu ochrony przyrody będzie skutecznym narzędziem do zapewnienia ochrony przed ewentualnym niekorzystnymi działaniami wynikającymi z realizacji strategii.

Obszar objęty prognozą oddziaływania na środowisko nie jest zlokalizowany w obszarze przygranicznym. Realizacja działań wynikających z zadań określonych *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* nie spowoduje skutków dla środowiska,

których charakter mógłby posiadać znaczenie transgraniczne. Skala działań będzie miała znaczenie regionalne.

Analizy realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwość ich przeprowadzania powinny polegać na monitoringu zmian zachodzących w ramach poszczególnych celów wytyczonych w *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030* poprzez analizę i ocenę stanu poszczególnych komponentów środowiska w oparciu o wyniki pomiarów uzyskanych w ramach państwowego monitoringu środowiska oraz w przypadku zadań, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko: w ramach indywidualnych postępowań administracyjnych.

Podsumowując, prognoza nie wykazała istotnych przeciwwskazań dla realizacji *Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Wołomińskiego na lata 2021-2030*.

10 Oświadczenie autora

19 listopada 2021 r.

Oświadczenie autora prognozy oddziaływania na środowisko

Na podstawie art. 51 ust. 2 pkt 1 lit f ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 283 z późn. zm.) oświadczam, że spełniam wymagania, o których mowa w art. 74a ust. 2 pkt 1 lit. d, pkt 2 ww. ustawy.

Renata Laszczka